

ÇE MATTƏ

NƏQL KARDƏ ŞOYƏ XƏBƏ

VƏSƏ

«Çe Mattə nəql kardə Şoyə Xəbə» də İsa Məsihi jimoni barədə qəp jə beydə. Im çe İsa simoədə bə dınyo omənin biə, vəd kardə Xiloskori barədə Şoyə Xəbəye. İyo dıgğət doə beydə ki, Xıdo Əhdi-Ətiqi vaxti Bəştə xəlgi doə vədon Deçəy vositə rosneydə bə vırə. In Şoyə Xəbə çe İsa çəvon arədə perəsə əncəx bo Yəhudi xəlgi ne, bo həmə dınyoye.

Çe Mattə nəql kardə Şoyə Xəbə de səheyə dumoyəndiəti nıvıştə biə. In kitob bino beydə çe İsa moəku be, vəftiz kardə be iyən dəvinə kəşə beyku. Çəyo miəllif qəp jəydə çe İsa vəzon, təlimon iyən Qalileyədə şifo doy barədə. Şoyə Xəbə sə beydə de İsa Qalileyəo bə Yerusəlim kardə səyohəti, Çəy jimonədə oxoyne haftə mıddətədə biə gəziyon, bə çomex kəşə be iyən bəyji be.

«Çe Mattə nəql kardə Şoyə Xəbə» edaşteyde İsa Ğanuni izoh karde iyən Xıdo Podşoəti barədə təlim doy səlohiyətiş biə yolə Miəllimi gəzinə. Çəy bə insonon jimon doə təlimon nıvıştə biən bı kitobədə.

Kitobi məzmun:

- 1:1-2:23 İsa Məsihi nəsilə şəcərə iyən moəku be
- 3:1-12 Çe vəftizəkə Yəhya omemon
- 3:13-17 İsa Məsihi vəftiz kardə be
- 4:1-11 İblisi tərəfo İsa dəvinə kardə be
- 4:12-18:35 Çe İsa Qalileyədə xıdmət
- 19:1-20:34 Qalileyəo bə Yerusəlim
- 21:1-27:66 Çe İsa Yerusəlimədə biə oxonə rujon
- 28:1-20 Çe İsa bəyji be

İsa Məsihi nəsili şəcərə

(Lukə 3:23-38)

¹ Davudi Zoə, İbrahimi Zoə b1ə İsa Məsihi nəsili şəcərə:

² İbrahimi pevatışe İsağ. İsaği pevatışe Yağub. Yağubi pevatışe Yəhudə iyən çəy boon. ³ Yəhudə pevatışe Tamari zandə Peres iyən Zerah. Peresi pevatışe Xesron. Xesroni pevatışe Ram. ⁴ Rami pevatışe Amminədav. Amminədavi pevatışe Naxşon. Naxşoni pevatışe Səlmon. ⁵ Səlmoni pevatışe Raxavi zandə Boaz. Boazi pevatışe Ruti zandə Oved. Ovedi pevatışe Yessey. ⁶ Yesseyi pevatışe podşo Davud.

Davudi pevatışe çe Uriyə jeni zandə Suleyman. ⁷ Suleymani pevatışe Rexavam. Rexavami pevatışe Aviyə. Aviyə pevatışe Asa. ⁸ Asa pevatışe Yehoşafət. Yehoşafəti pevatışe Yehoram. Yehorami pevatışe Uzziyə. ⁹ Uzziyə pevatışe Yotam. Yotami pevatışe Axaz. Axazi pevatışe Hizqiyə. ¹⁰ Hizqiyə pevatışe Menaşşe. Menaşşe pevatışe Amon. Amoni pevatışe Yoşiyə. ¹¹ *İsrail xəlği bə Babil surqun b1ə vaxti Yoşiyə pevatışe Yekonyə iyən çəy boon.

¹² Babil surquni bəpeştə Yekonyə pevatışe Şealtiel. Şealtieli pevatışe Zerubbabil. ¹³ Zerubbabili pevatışe Avihud. Avihudi pevatışe Elyaqim. Elyaqimi pevatışe Azur. ¹⁴ Azuri pevatışe Sadoq. Sadoqi pevatışe Yaxin. Yaxini pevatışe Elihud. ¹⁵ Eluhudi pevatışe Eleazər. Eleazəri pevatışe Mattən. Mattəni pevatışe Yağub.

¹⁶ Yağubi pevatışe Məryəmi şuyə Yusif. Məryəmi zandışe İsa, Məsih voteydəbin Bəy.

¹⁷ De jıqo, İbrahimiku tosə Davudi b1ə həmə nəsilon çordə nəsile, Davudiku tosə Babil surquni çordə nəsile, Babil surquniku tosə Məsihiyən çordə nəsile.

İsa Məsihi moəku be

(Lukə 2:1-7)

¹⁸ * Jıqo be İsa Məsihi moəku be. Çəy moə Məryəm hoştə b1əbe bə Yusifi. Əmma çəvon ivirədə n1bə bənav məlum be ki, Məryəm

* **1:11** 2Pod. 24:14-15; 2Saln. 36:10; Yer. 27:20

* **1:18** Lukə 1:26-27

Miğəddəsə Rufiku bə əğıl mandə. ¹⁹ Çəy pəvəndi Yusif qıləy salehə odəmbe iyən nıpiyəşe Məryəmi rısvo bıke cəmati dılədə, jıqo bə ğəror oməy ki, nunəke vadə əy. ²⁰ Əncəx jıqo şineədə Rəbbi qıləy mələk hanədə çiyəy bəy, votışe: «Davudi zoə Yusif! Məryəmi boştə jen ğəbul kardeyku mətars, çumçiko çəy bətnədə bıə Korpə Miğəddəsə Rufikuy. ²¹ * Məryəm qıləy zoə bəzande, Çəy nomi İsa^a bıne, çumçiko Əv xilos bəkarde İştə xəlgi çəvon qınonku».

²² * Əve imon həmməy bin ki, Rəbbi de peyğəmbəri vositə votə in sıxan bırəsı bə vırə:

²³ «Imeha, ənəbuəstə kinə əğıləbəolo bəbe, qıləy Zoə bəzande, Emmanuel bənon Çəy nomi».

«Emmanuel» sıxani mənə «Xıdo deəməy» voteye.

²⁴ Hano pebeədə Yusifi kardışe Rəbbi mələki hamye ğəzinə, ğəbul kardışe əv boştə jen. ²⁵ * Əmma Yusifi nezkət nıkardışe de Məryəmi tosə İştə Zoə moəku be. Yusifi nom noşe Bəy İsa.

2

Çe mudrikə odəmon ziyorət

¹ İsa moəku be çe Yəhudeyə şəhr Betlehemədə Hirodi podşoəti kardə vaxti. Bı vaxti mudrikə odəmon həşipeməo oməyn bə Yerusəlim ² * votışone: «Çe Yəhudiyon moəku bıə Podşo koncoye? Həşipemədə vindımone Çəy astovə, oməmon Bəy bo səcdə karde».

³ İmi məseədə podşo Hirod iyən Yerusəlimi həmə xəlğ norohət be.

⁴ Hirodi qırdə kardışe xəlgi sər kahinon iyən ruhani miəllimon həmməy, parsəy çəvonku Məsih konco moəku be. ⁵ Əvon votışone: «Çe Yəhudeyə şəhr Betlehemədə. Çumçiko jıqo nıviştə bıə de

* **1:21** Lukə 1:31

^a **1:21** İsa ibrani zıvonədə İsa sıxan Yeşuaye, çəy mənə *Rəbb xilos kardeydə*.

* **1:22-23** Yeş. 7:14

* **1:25** Lukə 2:21

* **2:2** Aşm. 24:17; Yer. 23:5; Zək. 9:9; Mark 15:2; Yəh. 1:49

peyğəmbəri vositə:

^{6*} «Ha Yəhudə zəminədə biə Betlehem,
Tı ən qədəli niş çe Yəhudə şəhron dılədə,
Çumçiko ıstıku bebəşe Bəçımı xəlğ İsraili
Qələvon biə Hikmdor»».

⁷ Bəvədə Hirodi nunəke sədo kardışe mudrikə odəmon, omutışe çəvonku çe astovə çiyə səheyə vaxt. ⁸ «Bışən, de dığəti binəvən bo Korpə, pəydo kardecən xəbə bıdən bəmi, azən bışum səcdə bıkəm Bəy» votışe, vığandışe əvon bə Betlehem. ⁹ Əvon podşo qəpi məse bəpeştə dəro qının. Bəvədə çəvon həşipemədə vində astovə ro nişo kardeydəbe bəvon. Astovə bə Korpə biə vırəy səpe rəseədə mande. ¹⁰ Əvon astovə vindeədə həniyən vey şo bin. ¹¹ Dəşin bə kə, vindışone Korpə deçəy moə Məryəmi ivirədə, eçikəyn bə zəmin səcdə kardışone Bəy. Okardışone ıstə xımbon, edaştışone Bəy baxşon – ğızıl, ətrinə ğıy iyən mirra. ^{b 12} Çəyo de co roy şin bəştə məmləkət, çumçiko çəşnavi səşonbe hanədə Hirodi tonə onıqarde barədə.

Bə Misir vite

¹³ Mudrikə odəmon dəro qınıye bəpeştə Rəbbi qıləy mələk hanədə çiyəy bə Yusifi iyən votışe: «Bəşt, peqət Korpə deçəy moə bivit bə Misir. Bımand əyo tosə az bəti xəbə doə vaxti. Çumçiko Hirod Korpə kışteyro dəmande bo nəve». ¹⁴ De jıqo, Yusif əşte peqətişe Korpə deçəy moə, həmonə şəvi dəro qınıye bə Misir. ^{15*} Mande əyo tosə Hirodi marde. Im be ki, Rəbbi de peyğəmbəri vositə votə in sıxan bırası bə vırə:

«Sədo kardıme İstə Zoə Misiro».

¹⁶ Hirod vindeədə ki, mudrikə odəmon axməxi vırədə noəşone əv, bərk ğəzəbnok be. Əy doşe kışte Betlehemədə iyən bə həndəvərədə jiyə dı sornə iyən dı sorisə bəkam sinış biə zoə əğılön bə mudrikə odəmonku omutə vaxtiro. ¹⁷ Jıqəən, de Yeremyə peyğəmbəri vositə

* **2:6** 2Şam. 5:2; 1Saln. 11:2; Mik. 5:2

^b **2.11** Mirra – ətrinə ruyəne

* **2:15** Huşə 11:1

votə biə in sıxan rəsəy bə vırə:

¹⁸* «Qıləy sədo məsə be Ramədə,
Bəməşivən iyən yolə fəryodə sədon!
Rəhilə bəmeydə boştə əğilon,
Piyeydənişe dılvandi.
Çumçiko əvon nin həni».

Misiro bə Nazaret oqarde

¹⁹ Hirod marde bəpeştə, iməha Rəbbi qıləy mələk hanədə çiyəy bə Yusifi Misirədə ²⁰ votışe: «Bəşt, peqət Korpə deçəy moə oqard bə zəmin İsrail; çumçiko mardin çe Korpə conı səy piyəkəson».

²¹ Əve Yusif əşte, peqətişe Korpə deçəy moə oqarde bə zəmin İsrail. ²² Əncəx tarsəy əyo bo şey, məsədə ki, Arxela ovaştə ıştə piə Hirodi vırədə Yəhudeyə podşo. Hanədə xəbə doə be bəy ki, əv bışu bə Qalileyə viloyət. ²³ Oməy vırəbəvırə be Nazaret nomədə biə şəhrədə. Im bə səbəb be ki, de peyğəmbəron vositə votə biə in sıxan bırısi bə vırə, Nazaretij bəvoten Bəy.

3

Vəftizəvon Yəhya ro hozı kardeydə bo İsa Məsihi

(*Mark 1:1-8; Lukə 3:1-18; Yəh. 1:19-28*)

¹* Bə rujonədə Vəftizəvon^c Yəhya vəz karde-karde daşt Yəhudeyədə beşe bə məydon. ² Əv jıqo voteydəbe: «Tobə bıkən! Çumçiko Osmoni Podşoəti nez biə». ³* Im ə odəme ki, Yeşayə peyğəmbəri votəşbe çəy barədə:

«Car kəşəkəsi sədo omeydə daştə:
“Hozı bıkən Rəbbi roy,
Həmo bıkən Çəy omə roon”».

* **2:18** Yer. 31:15

* **3:1-2** Mat. 4:17; Mark 1:15

^c**3:1** *Vəftizəvon* Vəftiz – qınon baxşeyro odəmi bə ov dənuy mərasim. Vəftizəvon – in mərosimi icro kardə odəm.

* **3:3** Yeş. 40:3

⁴* Yəhya olət tankardəşbe dəvə paşməo, bəştə peşti dəbastəşbe pustə kışti, çəy hardemon çəkürkə iyən daşti anqivinbe.

⁵ Yerusalimi səbəsoon, cəmi məmləkət Yəhudeyə iyən İordani ətrofədə jiyəkəson həmməy omeydəbin Yəhya tonə. ⁶ Əvon ıştə qınon bə qiy qəte-qəte deçəy vositə vəftiz bin ru İordənədə.

⁷* Yəhya vindeədə fəriseyon iyən sadukeyon^d veyni bo vəftiz be omeydən çəy tonə jıqo votışe bəvon: «Ha qurzon nəsil! Ki sərosniyəşe şımə vəomə ğəzəbiku ıştə conı peroxniye? ⁸ Esə boən bə tobə loyiğə bəhəron bıdən. ⁹* İştə dılədə fikir məkən, məvotən “çəmə pıə İbrahime”. Az voteydəm bəşmə: Xıdo ğadire çı sığono fərzənd soxte bo İbrahimi. ¹⁰* Həni təvən hozıye doon bınədə. De jıqo, çəkə bəhrə nıdoə har do bırıniyə iyən şodoə beydə bə otəş.

¹¹ Az şıməni vəftiz kardeydəm de ovi şımə tobəro, əmma çımı bəpeştə omə Şəxs həniyən Ğudrətine çımısə. Az loyiğ nim jıqo Çəy şımon kırıniyəro, Əv şıməni vəftiz bəkərdə de Mığəddəsə Rufi iyən otəşi. ¹² Çəy hiyə Çəy dastədəy, Əv pebəşənde İştə xəməni, qırdə bəkərdə İştə taxılı bə ambo. Kıləşi isə bəsute onıkışiyə otəşədə».

Çe İsa vəftiz kardə be

(Mark 1:9-11; Lukə 3:21-22)

¹³ Bə vaxti İsa çe Yəhya tərəfo vəftiz beyro oməy Qalileyəo bə ru İordan, Yəhya tonə. ¹⁴ Yəhya piyəşe mane bıbu Bəy votışe: «Tı Mını vəftiz kardəniniş, Tı boçi oməş çımı tonə?» ¹⁵ Əmma İsa cəvob doşe bəy: «Hələliğə rozi bıbi bimi. Çumçiko əmə de jıqoy bə vırə rostniəninimon salehəti koon». Bəvədə Yəhya rozi be. ¹⁶ İsa vəftiz bencə beşe ovo. Bə vaxti osmonon pebıriyəyn iyən İsa vindışe çe Xıdo Rufi kaftə şikilədə epərəy oməy Çəy səpe.

* **3:4** 2Pod. 1:8

* **3:7** Mat. 12:34; 23:33; Lukə 3:7

^d**3:7** Fərisey iyən sadukey – imon Yəhudi dini təriqəton nomonin.

* **3:9** Yəh. 8:33

* **3:10** Mat. 7:19

¹⁷* Imha, qıləy sədo oməy osmonono: «Im Çımı azizqıromiyə Zoəye, Rozim Çəyku».

4

İblisi tərəfo İsa dəvinə kardə be

(Mark 1:12-13; Lukə 4:1-13)

¹* Çımı bəpeştə İsa de Rufi vositə bardəbe bə daşt, iblisi tərəfo dəvinə kardeyro. ² İsa çıl ruj-çıl şəv rujə qəte bəpeştə vəşi qəte.

³ Bəvədə dəvinəəkə nez oməy, votışe Bəy: «Çumçiko Tı Xıdo Zoəş, əmr bıkə bı sığon ki, peqardın bə nun». ⁴* İsa jıqo cəvob doşe bəy: «Jıqo nıvıştə bıə “İnson əncəx de nuni nibəjiye, əmma əv bəjiye Xıdo qəvo beşe de har kəlimə”».

⁵* Çəyo iblisi vardışe Əv bə mığəddəsə şəhr Yerusəlim iyən noşe məbədi ən bılində kumisə, ⁶ votışe: «Qirəm Tı Xıdo Zoəşbu, şodə İştəni çıyo saru. Çumçiko jıqo nıvıştə bıə:

“Xıdo Bəştı xoto əmr bəkarde bəştə mələkon ki,
İştə dastonsə bıbən Tını,
İştı linq nıqını bə qıləy sıği”».

⁷* İsa jıqo votışe bəy: «Həmçinin nıvıştə bıə: “Dəvinə məkə İştə Rəbbə Xıdo”».

⁸ İblisi ijən petotnişe İsa bə qıləy vey barzə band. Nişo kardışe Bəy çe dınyo həmə podşoətion iyən çəvon cəh-cəlöl, votışe:

⁹ «Qirəm Tı eçikoş bə zəmin səcdə bıkoş bəmi, imoni həmməy bədom Bəti». ¹⁰* İsa votışe: «Rədd bıbi, Şəyton! Nıvıştə bıə. “Bəştə Rəbbə Xıdo səcdə bıkə, əncəx Bəy ibodət bıkə”».

¹¹ Çımı bəpeştə iblis esiyəy İsaku iyən mələkon oməyn xıdmət kardeydəbin Bəy.

* **3:17** Zəb. 2:7; Yeş. 42:1; Mat. 12:18; 17:5; Mark 1:11; Lukə 9:35

* **4:1** İbr. 2:18; 4:1

* **4:4** Ğanun. 8:3

* **4:5-6** Zəb. 91:11-12

* **4:7** Ğanun. 6:16

* **4:10** Ğanun. 6:13

İsa bino kardeydə Bəştə xıdməti

(Mark 1:14-15; Lukə 4:14-15)

¹²* İsa məseədə çe Yəhya həbs kardə be, oqarde bə Qalileyə. ¹³*
Beşe Nazareto, səbəso be Zevulun iyən Naftaliədə, qol Qalileyə
kənoədə biə Kafernaumədə. ¹⁴* Im be ki, de Yeşayə peyğəmbəri
vositə votə biə həmonə sıxan bırası bə vırə:

¹⁵ «Zevulunı iyən Naftali zəminon,

Dıyokəno ro,

Ru İordani ə jərə,

Bıtpərəston jiyə Qalileyə –

¹⁶ Zılmotədə jiyə xəlği

Vındışe qıləy mihtəşəmə ruşnə.

Nur peme

Mardi məskəni soğnədə biə səbəsoon səpe».

¹⁷* Çə vaxtiku İsa dəmande bo vəz karde jıqo vote: «Tobə bıkən!
Çumçiko Osmoni Podşoəti nez biə».

İminə şoqirdon

(Mark 1:16-20; Lukə 5:1-11)

¹⁸ İsa nəveədə qol Qalileyə kənoədə, vındışe bə ov səl ğandə dıqlə
boə – Peter nomədə biə Simon iyən çəy boə Andrey. Im odəmon
ləvesbin. ¹⁹ İsa votışe bəvon: «Boən Çımı dumo, Az şıməni jıqo
ləves bəkam ki, inson bəqəteşon». ²⁰ Əvon dərhol şodoşone səlon,
şin Çəy dumo. ²¹ İsa şe çəvrəyku bənav vındışe əleydə dıqlə boə –
Zavday zoə Yağub iyən çəy boə Yəhya. Əvon ıştə səlon səbəro
kardeydəbin deştə pıə Zavday ivirədə kulosədə. İsa sədo kardışe
əvon. ²² Əvonən dərhol haştışone kulos iyən ıştə pıə, şin Çəy
dumo.

İsa şifo doydə bə noxəşinon

* **4:12** Mat. 14:3; Mark 6:17-18; Lukə 3:19-20

* **4:13** Yəh. 2:12

* **4:14-16** Yeş. 9:1-2

* **4:17** Mat. 3:1-2

(Mark 3:7-12; Lukə 6:17-19)

²³* İsa səkuyəşe həmə Qalileyə, omuteydəbe çəvon sinaqoqonədə, vəz karde-karde Osmoni Podşoəti Şoyə Xəbə, iyən şifo doydəbe xəlği arədə bə har curə noxəşi iyən mərəzi. ²⁴ Çəy barədə biə xəbə pevilo be bə həmə Suriyə. Əvə vardeydəbin çe İsa tonə har curə noxəşinon iyən iztirob kəşəkəson, cini qətəkəson, epileptikon iyən iflicon. Əyən şifo doşe bəvon. ²⁵ Yolə izdihom şeydəbe çe İsa dumo Qalileyəo, Dekapoliso, Yerusəlimo, Yəhudeyəo iyən ru İordani çə japəo.

5

Çe İsa Bandisə omutə təlim

¹ İsa vindışe izdihom peşe bə band. Əv niştencə şoqirdon oməyn Çəy tonə. ² İsa dəmande təlim omute, votışe:

Baxtəvərəti roon

(Lukə 6:20-23)

³ «Çı baxtəvərin ruhən kosibon!

Çumçıko Osmoni Podşoəti çəvone.

⁴* Çı baxtəvərin kədərin biəkəson!

Çumçıko əvon dılvandi pəydo bəkarden.

⁵* Çı baxtəvərin həlim biəkəson!

Çumçıko əvon zəmini irs bəsten.

⁶* Çı baxtəvərin bo salehətiro vəşi-təşi biəkəson!

Çumçıko əvon si bəben.

⁷ Çı baxtəvərin mərhəmətin biəkəson!

Çumçıko mərhəmət kardə bəbe bəvon.

⁸* Çı baxtəvərin təmizədıl biəkəson!

* **4:23** Mat. 9:35; Mark 1:39

* **5:4** Yeş. 61:1-3

* **5:5** Zəb. 37:11

* **5:6** Yeş. 55:1-2

* **5:8** Zəb. 24:3-4

Çumçiko əvon Xıdo bəvinden.

⁹ Çı baxtəvərin sulh eğandəkəson!

Çumçiko Xıdo fərzəndon bəvoten bəvon.

¹⁰* Çı baxtəvərin salehəti roədə rımuז kardə bıəkəson.

Çumçiko Osmoni Podşoəti çəvone.

¹¹* İnsonon Bəçımı qorə şıməni təhğir iyən rımuз kardeədə, du vote-vote bəşmə har curə bıhton şodoədə, şımə çı baxtəvərişon!

¹²* Şo bıbən iyən şoyvo bıkən! Çumçiko yole osmononədə şımə mikofot. Oxo jıqo rımuз kardəşone şıməsə bənav omə peyğəmbəronən.

Nemek iyən nur

¹³* Şımə zəmini dimi nemekiyon. Əmma nemek qin bıko ıştə təmi, de çiçi təm doy bəbe bəy? Bəvədə şodoə bəbe bə benton, bəvəc əvoni bo co qıləy çiy, ğərəyz insonon lınqi jiyədə mandey.

¹⁴* Şımə çe dınyo nuriyon. Əzını niyoni mande bandi sədə dutə bıə şəhr. ¹⁵* Hiç kəs nıbəno vəşə çoy ğabi yaanki yonqo jiyədə. Bərəks, əy bə çodon bəno ki, ruşnə səğandı bə kədə bıəyon həmməy. ¹⁶* Jəqoən bıdə şımə nur insonon vədə jıqo dəvəşi ki, əvon bıvındın şımə xəymandə koon izzət bıdən bəşmə osmononədə bıə Pıə.

Mığəddəsə Nıvıştəyon barədə

¹⁷ Zən məkən ki, Az oməym bə Ğanuni iyən Peyğəmbəron sıxanon əməl nıkardeyro. Az bəvon əməl nıkardeyro ne, əvoni bo təmom karde oməym. ¹⁸* Rosti voteydəm bəşmə: osmon iyən zəmin dənıvardə nışə, har çiy bə vıre nırəsə, ni əbını Tovrati ən

* **5:10** 1Pet. 3:14

* **5:11** 1Pet. 4:14

* **5:12** 2Saln. 36:16; Həv. 7:52-53

* **5:13** Mark 9:50; Lukə 14:34-35

* **5:14** Yəh. 8:12; 9:5

* **5:15** Mark 4:21; Lukə 8:16; 11:33

* **5:16** 1Pet. 2:12

* **5:18** Lukə 16:17

qədə hərf yaan qıləy noxtə jıqo. ¹⁹ De jıqo, ki ləğv biko çı əmron ən qədə qılə iyən jıqo omuto bə co kəson, ən ruk hisob kardə bəbe əv Osmoni Podşoətiədə. Əmma ki ın əmron bırosno bə vırə iyən omuto bə co kəson, ən yol hisob kardə bəbe əv Osmoni Podşoətiədə. ²⁰ Imi voteydəm bəşmə: şayət şımə salehəti ruhani miəllimon iyən fəriseyon salehətişə vey nıbo, əslo dəşe əzınıyon bə Osmoni Podşoəti.

Ğıyz iyən ğətlı barədə təlim

²¹ * Şımə məsəone ğədımə zəmonədə votəşone bə insonon “Ğətl məkə, harki ğətl biko, məruz bəmande bə mihokimə”. ²² Az isə voteydəm bəşmə ki, bəştə boə ğıyzın bıə har kəs məruz bəmande bə mihokimə. Ki bıvoto bəştə boə “axməx”, məruz bəmande bə Ali Şurə hikmi. Ki bıvoto bəştə boə “səfe”, məruz bəmande bə cəhənnımı otəşi. ²³ Bə səbəb ıştə baxşə bə ğırbonqo vardə vaxti bəştı yod dəşo ki, ıştı boə hestışe bəştı vəynə qıləy şikat, ²⁴ bıə ıştə baxşə ğırbonqo vədə, bışi sıftə dust bıbi deştə boə iyən çəy bəpeştə boy, edaşt ıştə baxşə. ²⁵ * Harki tını ittıhom kardeydəbo rəyrə rozi bıbi deəy roədə beəsə, bıdə əv tını nıdə bə hakimi, hakimən tını nıdə bə mihovizəvoni iyən şodoə məbi bə zindon. ²⁶ Rosti voteydəm bəti: əslo benibəşəş çəyo, de ki nıdoş ıştə oxon kopuq-ğuruşi.

Zino iyən təloği barədə təlim

²⁷ * Şımə məsəone, votəşone “Zino məkə”. ²⁸ Az isə voteydəm bəşmə, de şəhvəti bə jeni diyə kardəkəs, həni deəy zino kardeydə ıştə dılədə. ²⁹ * Qirəm ıştı rostə çəş tını bə yavə ro okırneydəbu, bekə əy şodə. Çumçiko çoke botı, ıştı andomi iqlə uzvi məhv be, həmə andomi bə cəhənnım şodoysə. ³⁰ * Qirəm ıştı rostə dast okırneydəbu tını bə yavə ro, bıbırın əy şodə. Çumçiko çoke botı,

* **5:21** Beşe. 20:13; Ğanun. 5:17

* **5:25-26** Lukə 12:58-59

* **5:27** Beş. 20:13; Ğanun. 5:18

* **5:29** Mat. 18:9; Mark 9:47

* **5:30** Mat. 18:8; Mark 9:43

ıřtı andomi iqlə uzvi məhv be, həmə andomi bə cəhənnım şodoysə.
³¹*“Harki ıřtə jeni beko, təlođi kođəzi bıdə bəy” votə bıə. ³² Az
isə voteydəm bəřmə ki, ğərəyz cinsiyə beəxlođəti de co qıləy
səbəbi ıřtə jeni bekdə har kəs vadar kardeydə əy bə zıno. De beřə
jeni kəxıvand bıəkəsən zino kardeydə.

Ğəssəm hardey barədə təlim

³³* İjən məsəone ğədımə vaxtonədə votəřone bə odəmon
“Duyəvojə ğəssəm məhə, əmma bırosın bə vırə ıřtə ğəssəmon
Rəbbi vədə”. ³⁴* Az isə voteydəm bəřmə ki, ğətiyən ğəssəm məhən,
nə bə osmoni, çumçiko çe Xıdo taxte əv; ³⁵ nə bə zəmini, çumçiko
zəmin Çəy lınqon jiyədə bıə kətılə, nəən bə Yerusəlimi, çumçiko
əvrə çe yolə Podşo şəhre, ³⁶ nə bəřtə səy, çumçiko tı hətto qıləy
muyən sipi yaanki siyo karde əzınıř. ³⁷ Əncəx bıdə řımə votə “bəle,
bəle”, “xəyr, xəyr” bıbu. Çımisə əmandəyon řərikuy.

Xısusı barədə təlim

(Lukə 6:27-36)

³⁸* Şımə məsəone, votəřone “çəři əvəzi çəř, dandoni əvəzi
dandon”. ³⁹ Az isə voteydəm bəřmə ki, vəynə məmand bə řərə
odəmi. Bərəks, bəřtı rostə dimə kukə sillı bıjənən, ə qıləyən bıdə
bo sillı jəy. ⁴⁰ Əqər řəxsi tını bə məhkəmə bıdo, bıpiyiře ıřtı řəy
peqətey, ıřtə səpenə olətiyən bıdə bəy. ⁴¹ Əqər řəxsi tını bo i mil ro
řey məcbur kardeydebu, tı bıři dey dı mil ro. ⁴² Bıdə bə ıřtıku jıçıy
piyəkəsi piyə çiy, ıřtə səyku məkə ıřtıku ğarz piyəkəsi.

Bıpiyən ıřtə deřmenon

⁴³*“Şımə məsəone, votəřone bıpiy ıřtə hamsiyə iyən nıfərət bıkə
bəřtə deřmeni”. ⁴⁴ Az isə voteydəm bəřmə ki, bıpiyən ıřtə

* **5:31-32** Ğanun. 24:1-4; Mat. 19:7-9; Mark 10:4,11-12; Lukə
16:18; 1Kor. 7:10-11

* **5:33** Lev. 19:12; Say. 30:2; Ğanun. 23:21

* **5:34-35** Zəb. 48:2; Yeř. 66:1; Mat. 23:22; Yaq. 5:12

* **5:38** Beř. 21:23-25; Lev. 24:20; Ğanun. 19:21

* **5:43** Lev. 19:18

deşmenon, dıvo bıken bo şıməni rımuş kardəkəsonən.⁴⁵ Jıqoən şımə ıştə osmononədə bıə Pıə fərzəndon bəbeyşon. Çumçiko Əv hıkm kardeydə Bəştə həşi pemu həm bevəcə odəmon, həmən çokə odəmon səpe, ıştə voşiyən ekardeydə həm salehon, həmən saleh nıbəkəson səpe.⁴⁶ Qirəm piyeydonebu əncəx şıməni piyəkəson, çımı bəşmə çı foydə bəbe? Doyənəqırdəəkonən jıqo kardeydənın?⁴⁷ Qirəm səlom doydənbu əncəx bəştə boon, çiç ziyodə kardeydən co kəsonsə? Beimononən jıqo kardeydənın?^{48*} Mılxəs, şımə Osmoni Pıə kamil bey ğəzinə şımənən kamil bıbən.

6

Sədəğə doy barədə

^{1*} Hodi bıbən, şımə salehə ko kardeədə insonon vədə bəvon nişo kardeyro məkən ımı. Neysə nıbəsteyon mıkofot ıştə osmononədə bıə Pıəku.

² Bı səbəb sədəğə doəsə car məkəş ıştə navədə de şeypuri sədo. Çumçiko dıdimə odəmon jıqo kardeydən sinaqoqonədə iyən kuçonədə ki, odəmon tarif bıken əvoni. Rosti voteydəm bəşmə: əvon səşone ıştə mıkofot.³ Əmma tı sədəğə doəsə, bıdə nızını ıştı çəpə dast, rostə dasti çiç kardəy.⁴ Bıdə niyoni bımandı ıştı doə sədəğə. ıştı niyoniyədə bıəyon vındə Pıə çəy əvəzi bədo bəti.

Dıvo karde barədə təlim

(Lukə 11:2-4)

^{5*} Şımə bənə dıdimə odəmon məbən dıvo kardə vaxti. Çumçiko jıqo odəmon bəpiyəşone pemandın dıvo bıken sinaqoqonədə iyən kuçə səonədə ki, odəmon bıvındın əvoni. Rosti voteydəm bəşmə: əvon həni səşone ıştə mıkofot.⁶ Əmma tı dıvo kardeəsə dəşi bəştə otağ, bıbast kəybə, dıvo bıke bəştə niyoniyədə bıəyon vındə Pıə. ıştı niyoniyədə bıəyon vındə Pıə bədo bəti mıkofot.

* **5:48** Lev. 19:2; Ğanun. 18:13

* **6:1** Mat. 23:5

* **6:5** Lukə 18:9-14

⁷ Dıvo kardeədə bemənoə sıxan məkən bənə bitpərəston.
 Çumçiko əvon jıqo zıneydən ki, vey sıxan bıkon məsə bəben.
⁸ Şımə bənə bəvon məbən! Çumçiko şımə Pıə zıneydə ehtiyoci
 hestione bə çiçi, şımə Çəyku piyəysə bənav.
⁹ Bı səbəb şımə jıqo dıvo bıkən:
 “Çəmə Osmonədə bıə Pıə,
 Mığəddəs qətə bıbu İştı nom,
¹⁰ İştı podşoəti bo,
 Osmonədə İştı irodə çoknə bə vırə rəseydə
 Zəminisən jəqo bə vırə bırası.
¹¹ Bırosın çəmə har rujnə ruzi.
¹² Bəmə bevəci kardəkəson əmə baxşe gəzinə,
 Tınən bıbaxş çəmə kardə bevəciyon.
¹³ *Dəvinə məkə əməni,
 Əmma peroxın əməni şəriliku.
 Çumçiko podşoəti, ğudrət iyən izzət
 Zol İştine. Amin”^e
¹⁴ *Qirəm şımə bıbaxşon co insonon karde bevəciyon, şımə Osmoni
 Pıən bəbaxşe şıməni. ¹⁵ Ehanə şımə nıbaxşon co insonon, şımə
 Pıən nibəbaxşe şımə kardə bevəciyon.

Rujə barədə təlim

¹⁶ Rujə qətə vaxti ğəmqin mənəvən bənə dıdimə odəmon. Əvon
 ıstə rujə bə insonon nişo doyro ıstə diyənon ekardeydən. Rosti
 voteydəm bəşmə: əvon səşone ıstə mıkofot. ¹⁷ Əmma tı rujə
 qəteədə bəştə səy ruyən dəsu iyən bışışt ıstə dimi. ¹⁸ Jıqo ki, bə
 insonon ne, bəştə xəlvətədə bıə Pıə rujəyn bıçiy. Niyoniyədə
 bıəyon vində Pıə bədo bəti mıkofot.

Tənxo barədə təlim

Lukə 11:34-35; 12:33-34; 16:13)

* **6:13** 1Saln. 29:11

^e **6.13** Kali dastinıvıştəyonədə ın ayə ni.

* **6:14-15** Mark 11:25-26

¹⁹* Zəminisə boştə tənxo qırdə məkən. Əyo mırğunə iyən pos məhv bəka əvoni, yaan dızdon dəbəşən bədızden. ²⁰ Çımi əvəzi osmonədə boştə tənxo qırdə bıkən. Əyo nə mırğunə nə pos məhv bəka əvoni, nəən dızdon dəbəşən bədızden. ²¹ Çumçiko ıştı tənxo konco bıbo, ıştı dılən əyo bəbe.

²² Çəş həmə andomi çoye. Qirəm xəş bıbo ıştı çəş, ruşin bəbe ıştı həmə andomən. ²³ Ne, əqər noxəş bıbo ıştı çəş, toyki bəbe ıştı həmə andom. Qirəm toyki bıbu bətıku bıə “nur”, zılmot çanədə yole!

²⁴ Hiç kəs nibəzine ğollıĝ karde bə dıqlə əĝə. Çumçiko ya nifrət bəkarde bə qıləy, bəpiyeşe ə qıləyni yaan band bəbe bə qıləy, məhəl nıbəno bə ə qıləyni. Şımə əzınıyon ğollıĝ karde həm bə Xıdo, həmə bə tənxo^f.

Ğəyĝu məkəşən

(Lukə 12:22-32)

²⁵ Bı səbəb voteydəm bəşmə: ğəyĝu məkəşən boştə coniro ki, “Çiç bəhardemon?” yaan “Çiç pebəşomemon?” iyən boştə andomiro ki, “Çiç tanbəkardemon?” Con hardeysə, andom tankardeysə həniyən vocib ni?! ²⁶ Diyəkən bə osmoni pərəndon: əvon nə kaştəydən, nə dıveydən, nəən anbonədə oqəteydən. Əmma şımə Osmoni Pıə bəvon hardehəş doydə. Şımə həniyən ğıymətin nişon çəvonsə?! ²⁷ Şıməhon kom qıləyni de ğəyĝu kəşe, hiç nıbo i ləz dıroz karde bəzine ıştə umri? ²⁸ Boçi bo oləti ğəyĝu kəşeydon? Bunən çoknə yol beydən daştı zənbəĝon: əvon nə zəhmət kəşeydən, nəən ter rıştəydən. ²⁹* Əncəx ımi voteydəm bəşmə ki, ıştə həmə cəh-cəloli dılədə bıə Suleymani jıqo, tankardəşnıbe bənə çımon qıləyni. ³⁰ Ha imoni kam bıəkəson, Xıdo jıqo tankardovneydəbu ımrıj hest bıə maştə bə kiyə şodoə bıə daştı aləfi, şıməni tankardovniye həniyən yəĝın ni? ³¹ De jıqo, ğəyĝu məkəşən “Çiç bəhardemon?”, “Çiç pebəşomemon?”, yaan “Çiç tanbəkardemon?” ³² Çumçiko dınyo xəlĝon nəveydən bıçımon

* **6:19** Yağ. 5:2-3

^f **6:24** *Sərvət* – arami zıvonədə *mamon*.

* **6:29** 1Pad. 10:4-7; 2Saln. 9:3-6

həmməy. Həğiğətən, şımə Osmoni P1ə zıneydə ki, ımon həmməy lozimin bəşmə. ³³ Əvə şımə sıftə bınəvən bo Xıdo Podşoəti iyən Bəçəy salehəti. Bəvədə ımon həmməy əlovə doə bəben bəşmə. ³⁴ De jıqo, ğəyğü məkəşən bo maşkinə ruji. Çumçıko maşkinə ruj boştə ğəyğü bəkəşe. Har ruji yamənəti vəse bə həmonə ruji!

7

Mihokimə barədə təlim

(Lukə 6:37-42)

¹ Mihokimə məkən, mihokimə kardə məbən. ² *Çumçıko şımə de kon hikmi mihokimə bıkon, deəyən mihokimə kardə bəbeşon. Şımə de çiçi bıpamyon, boşmənən deəy bəpamyen. ³ Boçi tı diyə kardeydəş bəştə boə çəşədə bıə puşi, əmma hiss kardeydəniş ıştə çəşədə bıə buruzi? ⁴ İştı çəşədə buruz be-be çoknə vote bəzineş bəştə boə: “Bıdə bekəm ıştı çəşədə bıə puşi!” ⁵ Ha dıdimə, sıftə bekə ıştə çəşə buruzi, bəvədə çok bəvindəş ki, çoknə bekarde bəbe boə çəşədə bıə puşi. ⁶ Mığəddəs bıəyon mədən bə sıpon iyən şomədən ıştə mırvarion bə xuqon və; çumçıko əvon bəhasten ımoni deştə lınqon, obəqarden pıtıpoə bəkarden şıməni.

Jimoni əsosə ğaydon

(Lukə 11:9-13)

⁷ Bıpiyən, doə bəbe bəşmə, bınəvən, pəydo bəkardeyon, kəybə bıkuyən, okardə bəbe boşmə. ⁸ Çumçıko har piyəkəs bəste, nəvəkəs pəydo bəkarde, kəybə okardə bəbe bo kuyəkəsi. ⁹ Jəqo odəm heste şımə arədə ki, çəy zoə bıpiyişe çəyku nun, əv sığ bıdə bəy? ¹⁰ Yaanki bıpiyişe moy, əv mor bıdə bəy? ¹¹ De jıqo, şımə bevəc be-be bəştə fərzəndon çokə baxşon doy zıneydəşon, şımə osmononədə bıə P1ə Çəyku bə piyəkəson çokə baxşon doy çanədə yəğine!

¹²* Şımə piyeydone insonon çoknə rəftor bıkən deşmə, şımənən

*7:2 Mark 4:24

*7:12 Lukə 6:31

jəğo rəftor bıkən deyəvon. Çumçiko Ğanun iyən Peyğəmbəronən hejo imi voteydən.

Bə jimon bardə ro

(Lukə 13:24)

¹³ Dəşən tanqə bəo. Çumçiko bo həlok be bardə bə hovuje iyən hırhovuje çəy ro. Çəyo dəşəkəson veyin. ¹⁴ Əmma bə jimon bardə bə tanqe iyən tanqıvoje çəy ro, əy pəydo kardəkəson kamin.

Çokə bəhər iyən bevəcə bəhər

(Mat. 12:33-35; Lukə 6:43-46; 13:25-27)

¹⁵ Çəş bıkən ıştəni duyəvojə peyğəmbəronku! Əvon pəsi libosədə bomen şımə tonə, əmma əşivoə vaqin dılətonədə. ¹⁶ Şımə bəzıneşon əvoni deçəvon vardə bəhəron. Siyoteğə anqı, yaan ğalğəno inci çiniye bəbe məqəm? ¹⁷ Jıqəən har çokə do bəvarde çokə bəhər, bevəcə do isə bəvarde bevəcə bəhər. ¹⁸ Çokə do əzını varde bevəcə bəhər, bevəcə doən əzını varde çokə bəhər. ¹⁹* Çokə bəhər nıvardə har do bırıniyə bəbe, şodoə bəbe bə otəş. ²⁰* De jıqo, şımə bəzıneşon duyəvojə peyğəmbəron deçəvon vardə bəhəron.

²¹ Bəmi “ya Rəbb, ya Rəbb” votə har kəs dənibəşe bə Osmoni Podşoəti, əncəx Çımı osmononədə bıə Pıə irodə bə vırə rosniyəkəs dəbəşe əyo. ²² Vey kəson bəvoten bə ruji Bəmi: “Ya Rəbb, ya Rəbb, məqəm əmə Deşti nomi peyğəmbərəti kardeydənibimon? Deşti nomi tojneydənibimon cınon? Deşti nomi kardeydənibimon ənə mecuzon?” ²³* Bəvədə Az bəyon bəkardem bəvon: “Ha beğanunəti kardəkəson, Az hiç vaxti zınəmni şımə, diyəro bıbən Çımıku!”

Ağılmandə bənno iyən beağılə bənno barədə məsəl

(Lukə 6:47-49)

²⁴ De jıqo, Çımı ın sıxanon məsəkəs, bəvon əməl kardəkəs

***7:19** Mat. 3:10; Lukə 3:9

***7:20** Mat. 12:33

***7:23** Zəb. 6:8; Lukə 13:27

oxşeydə ıştə kəy hali səpe dutə bə ağılməndə odəmi. ²⁵ Voş voy, ovəyzon oməyn, vavazon qının, hıcum kardışone bə kəy. Əmma nırıjiye ə kə, çumçiko hali səpe ekardə bıə çəy bınovrə. ²⁶ Çımı ın sıxanon məsəkəs, bəvon əməl nı kardəkəs esə boy ıştə kəy ğumi səpe dutə bənə beağılə odəmiye. ²⁷ Voş voy, ovəyzon oməyn, vavazon qının, hıcum kardışone bə kəy. Kə rıjiye, de zəmini i be». ²⁸ * İsa İştə təlimi oroxneədə xəlğ hədəyon mande Bəçəy sıxanon, ²⁹ çumçiko bənə çəvon ruhani miəllimon ne, bənə səlohıyətsoybi təlim omuteydəbe bəvon.

8

İsa şifo doydə bə cuzaminə odəmi

(Mark 1:40-45; Lukə 5:12-16)

¹ İsa bando eşeədə qıləy yolə izdihom şe Çəy dumo. ² Bı vaxti qıləy cuzaminə odəm nez be Bəy, səcdə kardışe votışe: «Ya Rəbb, qirəm bıpiyo, pok karde bəzıneş mını». ³ İsa dıroz kardışe dast, pexəviyəy bəy iyən votışe: «Piyeydəme, pok bıbi!» Dərhol həmonə odəm pok be cuzamiku. ⁴ * İsa votışe bəy: «Diyəkə, hiçi məvot bə hiç kəsi, əmma bışi ıştəni nişo bıkə bə kahini. Çe Musa hamyə edaşti təğdim bıkə, bıdə şəhodət bıbu bo har kəsi».

Çe sərsa imon

(Lukə 7:1-10)

⁵ İsa dəşeədə bə Kafernaum qıləy sərsa nez be, lovə kardışe, ⁶ votışe Bəy: «Ya Rəbb, çımı xıdmətəvon iflic bıə qınyə kədə, bərk əzob kəşeydə». ⁷ İsa votışe bəy: «Az bomem şifo bədom bəy». ⁸ Sərsa cəvob doşe: «Ya Rəbb, az loyiğ nim ki, Tı dəşi bəçımı kə. Əncəx bıvot qıləy sıxan, xəş bəbe çımı xıdmətəvon. ⁹ Çumçiko azən tabe beydəm bə əmri, çımı tabeyətiyədən hestin sərbəzon. Az voteydəm bəçəvon qıləyni “bışi”, əv şeydə, bə co qıləyni “boy”, əvən omeydə. Bəştə ğuli voteydəm “ımi bıkə”, əvən kardeydə».

* **7:28-29** Mark 1:22; Lukə 4:32

* **8:4** Lev. 14:1-32

¹⁰ İsa imi məsəədə hədəyon mande. Əy votışe Bəştə dumo omə xəlği: «Rosti voteydəm bəşmə: Bəmi rast noməy İsrailədə hiç kəsədə jıqo qıləy yolə imon. ¹¹* Bəşmə voteydəm ki, vey odəmon bomen həşipeməo iyən həşiniştəo, bəniştən bə i surfə de İbrahimi, İsaği iyən Yağubi Osmoni Podşoətiədə, ¹²* əmma podşoəti fərzəndon esə boy şodoə bəben bə toykiyə daşt. Bəmə-şivən iyən dandonəciriskə bəbe əyo». ¹³ Çəyo İsa votışe bə sərsa: «Bışi, çoknə imon vardeydəş, jəğəon bibu». Xəş be çəy xıdmətəvonən həmonə saatədə.

İsa şifo doydə bə noxəşinon

(Mark 1:29-34; Lukə 4:38-41)

¹⁴ İsa oməy bə Peteri kə. Vindışe çəy həsı hıteydə təblarzi dılədə.

¹⁵ İsa pexəviyəy bəçəy dasti, həmuş be jeni təblarz. Jen əşte dəmande xıdmət karde bə İsa.

¹⁶ Şanqo vardışone cını qətə vey odəm İsa tonə. Əy de sıxani bekdışe cınon iyən şifo doşe bə noxəşinon həmməy.

¹⁷ Demiyən bə vırə rəsəy, de Yeşayə peyğəmbəri vositə votə bıə in sıxanon:

«Əy peqətışe çəmə zəifətiyon,
Rədd kardışe çəmə noxəşiyon».

Çe İsa dumo şey

(Lukə 9:57-62)

¹⁸ İsa İştə ətrofədə izdihomi vindeədə əmr kardışe ki, ovaştın bə qılə japə. ¹⁹ Bı vaxti qıləy ruhani miəllim nez be Bəy votışe: «Ustod! Ti bə kovrə bışoş, Az İştı dumo bəşem». ²⁰ İsa votışe bəy: «Rıvosonən, osmoni pərəndonən hestışone lonə. Əmma Bəşəri Zoə nişe vırə bıne İştə səy».

²¹ Çe İsa şoqirdonədə co qıləyni votışe Bəy: «Ya Rəbb, icozə bıdə bəmi sıftə bışum dəkandım İştə pıə». ²² İsa votışe bəy: «Boy çımı dumo. Bıdə mardon dəkandın İştə mardon».

* **8:11** Lukə 13:29

* **8:12** Mat. 22:13; 25:30; Lukə 13:28

İsa həmuş kardeydə kuloki

(Mark 4:35-41; Lukə 8:22-25)

²³ İsa peniştəədə bə kulos Çəy şoqirdonən şin Çəy dumo.
²⁴ Berdəmədə jıqo qıləy bərkə kulok rost be ki qolədə, ovon eməyn bə kulos. Əmma İsa hıteydəbe. ²⁵ Şoqirdon nez bin pekardışone İsa, votışone: «Ya Rəbb, xılos bıkə əməni, əmə həlok beydəmon!»
²⁶ İsa votışe bəvon: «Ha imoni kam bıəkəson, boçi tarseydəşon?»
Çəyo əşte gədəğən kardışe bə kuloki, qoli iyən əvonən qırd xıyə kardışone. ²⁷ Əvon hədəyon mandin votışone: «Im çoknə odəme ki, kulokən, qolən itoət kardeydə Bəy?»

Xəş kardə beydə dı kəs cini qətə odəm

(Mark 5:1-20; Lukə 8:26-39)

²⁸ İsa omeədə bə japədə vırəbəvırə bıə Qadaravijon məmləkət, Deəy vəbəvə oməyn gəbon arədə beşə cini qətə dı kəs. Əvon jıqo təhlukəynbin ki, hiç kəs dəvarde zıneydənibe de həmonə roy.
²⁹ Imha, əvon bığəyn: «Ha Xıdo Zoə, çiçi piyeydə çəməku? Tı bəmə əzob doyro mihlətisə bənav oməş iyo?» ³⁰ Qıləy dijdə xuqə qələ çardeydəbe çəvonku diyəroədə. ³¹ Cınon lovə kardışone bə İsa: «Qirəm bitojnoş əməni, bıvığand bı xuqə qələ». ³² İsa votışe bəvon: «Bışən!» Cınonən beşin odəmono dəşin bə xuqon. De jıqo, həmməyəvo partəğə doşone ıştən rijo bə qol iyən təsəyn ovədə.
³³ Xuqəvonon isə vitin, oməyn bə şəhr, xəbə doşone har çiy iyən bə cini qətə odəmon sə omə gəziyə. ³⁴ Çımı bəpeştə şəhri həmə əholi beşe bə İsa və. Əvon vindeədə İsa lovə kardışone Bəy ki, beşu çəvon məholo.

9

İsa peroxneydə iflici

(Mark 2:1-12; Lukə 5:17-26)

¹ İsa peniştə bə kulos ovaşte qoli, oməy Bəştə şəhr. ² Vardışone Çəy tonə yonqoədə hıtə qıləy iflicə odəm. İsa çəvon imoni vindeədə votışe bə iflici: «Ciqəmand bıbi, çımı zoə, baxşə bin ıştı

qınon». ³ Bəvədə kali ruhani miəllimon iştən-bəştə votışone: «İm odəm kufir qəp jəydə». ⁴ İsa zınəşe çəvon fikiron votışe: «Boçi yavə fikiron kardeydəşon iştə dilədə? ⁵ Diyəkə kom həniyən hostone? “İştı qınon baxşə bin” votey, yaanki “Bəşt, bıpo!” votey? ⁶ İntasi şımə bızınən ki, Bəşəri Zoə ⁸ hestışe zəmini dimisə qınon baxşə səlohiyət» iyən bəvədə votışe bə iflici: «Bəşt, peqət iştə yonqo, bışı bəştə kə!» ⁷ Ə odəm əşte şe bəştə kə. ⁸ Xəlğ hədəyon mande imi vindeədə iyən tarif kardışone bə insoni jıqo səlohiyət doə Xıdo.

Çe İsa bə Mattə iyən doyəneqirdəkon mınosibət

(Mark 2:13-17; Lukə 5:27-32)

⁹ İsa dəvardeədə çəyo, vindişe Mattə nomədə qıləy odəm niştə doyəne qirdə kardə vırədə, votışe bəy: «Boy Çımı dumo». Əvən əşte, şe çe İsa dumo.

¹⁰ * İsa kədə bə surfə nişteədə vey doyəneqirdəkon iyən qınokoron oməyn niştin Deəy iyən Deçəy şoqirdon ivirədə.

¹¹ Fəriseyon imi vindeədə votışone Bəçəy şoqirdon: «Boçi şımə Ustod de doyəneqirdəkon iyən de qınokoron ivirədə xorək hardeydə?» ¹² Əmma İsa imi məseədə votışe: «Noxəşinon hestışone ehtiyoc bə həkimi, xəşə odəmon ne. ¹³ * Bışən, omutən “mərhəmət piyeydəme, ğırbon ne” sıxani mənə. Çumçiko Az oməm qınokoron bo dəvət karde, salehon ne».

Rujə barədə pars

(Mark 2:18-22; Lukə 5:33-39)

¹⁴ Bəvədə Yəhya şoqirdon oməyn çe İsa tono votışone: «Boçi əmə iyən fəriseyon vey rujə qəteydəmon, əmma İştı şoqirdon rujə qəteydənin?» ¹⁵ İsa cəvob doşe bəvon: «Bəq çəvon tono beədə dəvət bıəkəson yas qəte bəzinen? İntasi bomen bəqi çəvon arəo bardə rujon, bəvədə əvon rujə bəqəten.

⁸**9:6** Bəşəri Zoə – Əhdi Ətiqi vaxtonədə bə Məsihi votə bıə nomonədə qıləyniye.

* **9:10-11** Lukə 15:1-2

* **9:13** Huşə 6:6; Mat. 12:7

¹⁶ Hiçki pinə ənəni tojə parçəo bə kanə oləti. Çumçiko tojə pinə obəçike kanə oləto, hıl həniyən yavə bəbe. ¹⁷ Jəqəən tojə şərovi enibəkarden bə kanə xımbon. Nekniki bətipen xımbon, şərov peş bəbe, zay bəben xımbonən. Əmma tojə şərovi ebəkarden bə tojə xımbon; bəvədə niğə doə bəbe har dıqləyni».

Çe kinə bəyji be iyən jeni şifo səy

(Mark 5:21-43; Lukə 8:40-56)

¹⁸ Əv imoni qəp jəyədə bəvon oməy qıləy rəis səcdə kardışe Bəy votışe: «Hejo esə marde çımı kinə, əmma Tı boş binoş ıştə dasti çəy səpe, əv bəjiye». ¹⁹ İsa əşte, Deştə şoqirdon şe çəy dumo.

²⁰ İmha, qıləy jen oməy, dumotono pexəviyəy bə İsa dovnəo eləşkiyə pəpələ. Əv donzə sorbe ki, məruz mandəbe bə jenə xunşe noxəşi. ²¹ Çumçiko əv ıştən-bəştə voteydəbe: «Hiç nıbo pexəviyim Bəçəy oləti, xəş bəbem». ²² İsa edyəşəy, vindeədə əy votışe: «Ciqəmand bibi, çımı kinə, ıştı imoni peroxnişe tı». Jen əlbəhol xəş be.

²³ İsa omeədə bə rəisi kə vindışe dəfniro tutək jəkəson iyən təsəvəsəynə izdihom ²⁴ votışe: «Okıriyən çıyo, çumçiko kinə mardəni, əncəx hitə». Əvon pesirəyn bə İsa. ²⁵ Əmma odəmon bekardeədə bə benton İsa dəşe bə dılə, qətışe kinə dasto; kinən əşte bə səpo.

²⁶ İn xəbə pevilo be bə məholi har tərəfi.

Xəş kardə beydə dıqlə ku de qıləy loli

²⁷ İsa dəvardeədə çəvrəyku, dıqlə kuə odəm zikkə jəy-jəy omeydəbin Çəy dumo: «Ha Davudi Zoə! Rəhm bıkə bəmə!» ²⁸ Əv dəşədə bə kə, kuə odəmon oməyn Çəy tonə. İsa votışe bəvon: «Bovə kardeydəşon ki, Az ğadirim ımı bo karde?» Kuə odəmon votışone Bəy: «Bəle, ya Rəbb». ²⁹ Bəvədə İsa pexəviyəy bəçəvon çəşon votışe: «Bəşmə imoni qorə bıbu». ³⁰ Çəvon çəşon obəyn. İsa bərk asbardışe bəvon: «Diyəkən, hiç kəs nızını bı barədə».

³¹ Əmma əvon beşin, pevilo kardışone Çəy barədə bıə xəbə bə həmə məholi.

³² Əvon beşədə vardışone İsa tonə qıləy cini qətə lolə odəm.

³³ Cini tojniye bəpeştə lol dəmande sıxan karde. Xəlğ mot mande,

votişe: «Hiç vaxtı bıəni İsrailədə jıqo qıləy çiy». ³⁴* Əmma fəriseyon voteydəbin: «Əv de cınon səkkə zuy tojneydə cınon».

Məhsul veye, koəkon kamin

³⁵* İsa səkuyeydəbe şəhron iyən diyon həmməy, təlim omuteydəbe çəvon sinaqoqonədə. Bəyon kardeydəbe Osmoni Podşoəti Şoyə Xəbə, şifo doydəbe bə har curə noxəşi iyən mərəzi. ³⁶* İntasi İsa izdihomi vindeədə rəhmış oməy bəvon, çumçiko betağət iyən beçarəbin bənə beqələvonə pəson. ³⁷* Bəvədə İsa votişe bəştə şoqirdon: «Məhsul veye, koəkon esə boy kamin. ³⁸ Bı səbəb lovə bikən bə məhsuli Soybi ki, bıvığandı koəkon Boştə məhsuli qırdə karde».

10

Bə Donzə şoqirdi doə bıə asbard

(Mark 3:13-19; 6:7-13; Lukə 6:12-16; 9:1-6; 10:1-12)

¹ İsa sədo kardışe Donzə şoqird İştə tonə, səlohiyət doşe bəvon mırdolə rufon səpe ki, bıtojnın əvoni, şifo bıdən bə har curə mərəzi iyən noxəşi. ² Jıqoy ım Donzə həvəriyon nomon: iminəni Peter nomədə bıə Simon iyən çəy boə Andrey, Zavday zoə Yağub iyən çəy boə Yəhya, ³ Filip iyən Bartalmay, Tomas iyən doyəneqırdəəkə Mattə, Halfayi zoə Yağub iyən Tadday. ⁴ Kənanvon^h Simon iyən bə İsa xəyonət kardə Yəhudə İskaryot.

⁵ İsa vığandışe həmonə donzə kəs, asbardışe bəvon: «Məşən bə co xəlğon dilə iyən dəməşən bə Samariyəvijon hiç qılə şəhr, ⁶ əmma

* **9:34** Mat. 10:25; 12:24; Mark 3:22; Lukə 11:15

* **9:35** Mat. 4:23; Mark 1:39; Lukə 4:44

* **9:36** Say. 27:17; 1Pad. 22:17; 2Saln. 18:16; Yez. 34:5; Zək. 10:2; Mark 6:34

* **9:37-38** Lukə 10:2; Yəh. 4:35

^h**10:4** *Kənanvon* – bə Roməvijon əlehi beşə yəhudi millətəvonə təşkiloti uzvi doə bıə nom.

bışən çe İsrailijon tonə, komqılön ki, çe Xıdo qın bıə pəsonin. ^{7*}
Bışən bəyon bıkən ki, “neze Osmoni Podşoəti”. ⁸ Şifo bıdən bə
noxəşinon, bəyji bıkən mardon, pok bıkən cuzaminon, bıtojnən
cınon. Səyone həvoy, bıdən həvoy. ^{9*} Pəməqətən ıştə kıştiyədə nə
ğızıl, nə nığə, nəən mısə pul. ^{10*} Pəməqətən bo roy nə tumə, nə
dıqlə şəy, nə şım, nəən ləvo. Çumçiko koəkə loyiğə bəştə ruzi.
¹¹ Dəşon bə kon şəhr ya di, bınevən əyo kiye ləyoğətinə odəm, toşə
dəro qınıye bımandən çəy kədə. ¹² Dəşəədə bə kə bıvotən, “sulh
bıbu bəşmə”, ¹³ qirəm kə loyiğ bıbo, bıdə şımə sulh bo çəy səpe;
loyiğ nıbo, bıdə şımə sulh oqardı bəşmə. ^{14*} Ki gəbul nıko şıməni,
nıməso şımə sıxanon, beşəəsə çə kəo yaan şəhro eşandən ıştə
lınqon qardıyən. ^{15*} Rosti voteydəm bəşmə: Hıkmı ruji Sodom iyən
Homorrə hol həniyən hoston bəbe çə şəhri holisə.

Çe şoqirdon əzob

(Mark 13:9-13; Lukə 21:12-17)

^{16*} Imha, az şıməni vıgandeydəm bə vağon dilə vəon gəzinə. Əve,
bənə mori mudrik, bənə kaftə sof bıbən. ¹⁷ Hodi bıkən ıştəni
insononku. Çumçiko əvon obəkırnen şıməni bə məhkəmon, gırmoc
bəjen bəşmə ıştə sinaqoqonədə. ¹⁸ Çımı hıubətədə şıməni bə
valiyon iyən podşon huzur bəbarden ki, şəhodət bıkən bəvon iyən
bə bıtpərəston. ^{19*} Keyne əvon şıməni təslim kardeədə gəyğu
məkəşən çoknə iyən çiç votey barədə. Şımə votənin bıəyon
həmonə vaxti votə bəben bəşmə, ²⁰ çumçiko şımə nişon qəpəjən,
şımə Pıə Rufe şımənədə qəpəjən. ^{21*} Boə ıştə boə, pıə ıştə fərzəndi
təslim bəkarde bo marde. Fərzəndon vəynə bebəşən bəştə pıə-moə,

* **10:7-15** Lukə 10:4-12

* **10:9-10** Lukə 10:4

* **10:10** 1Kor. 9:14; 1Tim. 5:18

* **10:14** Həv. 13:51

* **10:15** Ofə. 19:24-28; Mat. 11:24

* **10:16** Lukə 10:3

* **10:19-20** Lukə 12:11-12

* **10:21** Mark 13:12; Lukə 21:16

bədon əvoni kışte. ²²* Çımı nomi hıubətədə nifrət bəkarden bəşmə. Əmma pebərəxe tosə oxoy tov vardəkəs. ²³ Keynə qıləy şəhrədə rımuז kardeədə şıməni, bıvıtən bə co şəhr. Çumçıko rosti voteydəm bəşmə: şımə İsraili şəhron çame onıroxniyə bome Bəşəri Zoə.

²⁴* Şoqird baş ni ıstə miəllimisə, ğolamən baş ni ıstə əğəsə.

²⁵* Kifoyəte bo şoqirdi bənə ıstə miəllimi, bo ğolami isə bənə ıstə əğə be. Qirəm Baal-Zevulⁱ votışonebu bə kəsoybi, çımisə çanə ziyodi bəvoten bəçəy kəy odəmon!

Kiku tarse lozime

(Lukə 12:2-9)

²⁶* Jıqoən, mətarsən çəvonku. Çumçıko ni jəqo qıləy eparçınıyə çiy ki, benışu bə oşko iyən ni jəqo qıləy niyoniyə çiy ki, məlum nıbu. ²⁷ Çımı toykiədə bəşmə votəyon bıvotən ruşniədə iyən bəyon bıkən kumonsə şımə quşədə votə bıəyon. ²⁸ Mətarsən andomi kışte zınə, conı kışte nızınə kəsonku. Bıtarsən, həm conı həm andomi cəhənnımədə məhv karde zınə kəsiku. ²⁹ Məqər bə qıləy siyo ğuruş həvateydənın dıqlə kuməkijə? Şımə Pıə icozə nıbə, çəvon qıləyni jıqo enibəqıne bə zəmin. ³⁰ Şımə isə sədə bıə muon jıqo, aşmardə bıən. ³¹ De jıqo mətarsən, şımə həniyən ğıymətinişon sə-bın nıbə kuməkijonsə.

³² Harki iğror bıko Mını insonon vədə, Azən iğror bəkardem əy ıstə osmononədə bıə Pıə huzurədə. ³³* Əmma harki bə həşə bıjəno Mını insonon vədə, Azən bə həşə bəjem əy ıstə osmononədə bıə Pıə huzurədə.

Bə İsa loyiğ be

* **10:22** Mat. 24:9,13

* **10:24** Lukə 6:40; Yəh. 13:16; 15:20

* **10:25** Mat. 9:34; 12:24; Mark 3:22; Lukə 11:15

ⁱ **10:25** *Mığəddəsə kitobədə Baal-Zevul bitı nome, yəni çe mirdolə çiyon xıdo.*

* **10:26** Mark 4:22; Lukə 8:17

* **10:33** 2Tim. 2:12

(Lukə 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Fikir məkən ki, Az sulh vardeyro oməym bə zəmini dim. Az şımşı vardeyro oməym, sulh ne. ³⁵* Çumçiko Az oməym co bıkəm zoə ıstə pıəku, kinə ıstə moəku, vəyuən ıstə həsıku. ³⁶ “Çe insoni deşmen çəy ıstə kəy odəmon bəben”.

³⁷ Loyiğ ni Bəmi ıstə pıə yaan moə Çımısə vey piyəkəs. Loyiğ ni Bəmi ıstə zoə yaan kinə Çımısə vey piyəkəs. ³⁸* Loyiğ ni Bəmi ıstə çomexi^j penıqətə Çımı dumo oməkəs. ³⁹* İstə jimoni nığo doəkəs qin bəkarde əy, ıstə jimoni Bəçımı xatır qin kardəkəs isə nığo bəkarde əy.

⁴⁰* Şıməni ğəbul kardəkəs, ğəbul bəkarde Mını. Mını ğəbul kardəkəsən, ğəbul bəkarde Mını Əvığandı. ⁴¹ Peyğəmbəri peyğəmbər beyro ğəbul kardəkəs bəste bə peyğəmbəri loyiğ qıləy mıkofot. Salehi saleh beyro ğəbul kardəkəsən bəste bə salehi loyiğ qıləy mıkofot. ⁴²* Qirəm kiysə i oxur sardınə ov bıdo bı rukon qıləyni bə səbəb ki əv Çımı şoqirde, rosti voteydəm bəşmə, qin nıbəkarde ıstə mıkofoti».

11

İsa Məsih iyən Vəftizəvon Yəhya

(Lukə 7:18-35)

¹ İsa bəştə Donzə şoqirdi nəsihət doy orıxnıyə bəpeştə şe bəçəvon şəhron bo omute iyən vəz karde.

² Zindonədə bıə Yəhya məseədə Məsihi koon barədə, vığandışe ıstə şoqirdon ³ bıparsın Çəyku: «Omənin Bıəkəs Tınış, ya co kəsi çəş bıkəmon?» ⁴ İsa jıqo cəvob doşe bəvon: «Bışən, bıvotən bə

* **10:35-36** Mik. 7:6

* **10:38** Mat. 16:24; Mark 8:34; Lukə 9:23

^j **10:38** çomex – yəni əzob-əziyət.

* **10:39** Mat. 16:25; Mark 8:35; Lukə 9:24; 17:33; Yəh. 12:25

* **10:40** Mark 9:36-37; Lukə 9:47-48; 10:16; Yəh. 13:20

* **10:42** Mark 9:41

Yəhya iştə məsəyon iyən vindəyon: ⁵* kuə odəmon vindeydən, şilon piyeydən, cuzaminon pok beydən, koron məseydən, mardon bəyji beydən iyən Şoyə Xəbə doə beydə bə fəğiron. ⁶ Baxtəvərə ə odəm ki, şək vardeydəni Bəmi!»

⁷ Yəhya şoqirdon şeyədə İsa dəmande Yəhya barədə bo izdihomi qəp jəy: «Bə çiçi diyə kardeyro şəbişon bə daşt? Bə vavazi oşandə bənə leynə biə odəmi? ⁸ Bəvədə bəs bə çiçi diyə kardeyro şəbişon? Reçin boftə biə olət tankardə bə qıləy odəmi? Əmma podşon sərayədə beydən reçin boftə biə olət tankardə odəmon. ⁹ Jəqobo, bəvədə bəs bə çiçi diyə kardeyro şəbişon? Bə qıləy peyğəmbəri? Bəle, bəşmə voteydəm, hətto peyğəmbərisən baş biə kəsi. ¹⁰* İm ə odəme ki, nıviştə biə çəy barədə:

“İmeha, viğandeydəm İştə daynə, İştı navədə
Əv İştı vədə hozı bəkarde İştı roy”.

¹¹ Rosti voteydəm bəşmə: bə dınyo oməkəson dılədə Vəftizəvon Yəhyasə həniyən baş bəkəs beşəni bə məydon. Əmma Osmoni Podşoətiədə ən ruk bəkəs başə çəysə. ¹²* Çe Vəftizəvon Yəhya rujonku tosə esə Osmoni Podşoəti de cəhdi sə beydə iyən cəhd kardəkəson bə dast vardeydən əy. ¹³ Çumçiko Peyğəmbəron həmməy iyən Ğanuni peyğəmbərəti kardışone detosə Yəhya. ¹⁴* Şayət ğəbul karde piyeydone əy, omənin biə İlyas əve. ¹⁵ Çiki hestişebu quş bo məse, bədə bıməsi!

¹⁶ Bəs bə çiçi oxşəş bıkəm im nəsilı? Əv oxşeydə bə əğilon, komon ki niştəydən vijoronədə iyən mırociət kardeydən bə co kəson,

¹⁷ voteydən: “Əmə tutək jəmonə boşmə, şımə nıkardone raxs.
Əmə handımone boşmə mərsiyon, şımə sinə nijənə”.

¹⁸ Çumçiko Yəhya omeədə nahardışe-penişoməşe iyən əvon voteydən: “Cın heste bəvədə”. ¹⁹ Bəşəri Zoə omeədə hardışe-peşoməşe iyən əvon voteydən: “Diyə bıkən bı ləvəyn iyən əyyoşə

* **11:5** Yeş. 35:5-6; 61:1-3

* **11:10** Mal. 3:1

* **11:12-13** Lukə 16:16

* **11:14** Mal. 4:5; Mat. 17:10-13; Mark 9:11-13

odəmi! Çe doyəneqırdəkon iyən qınokoron dust!” Əmma hikmət təsdiğ kardə beydə deştə əməlon».

Tobə nıkardə şəhron

(Lukə 10:13-15)

²⁰ Bəvədə İsa dəmande mızəmmət karde ə şəhron, konco ki kardəşbe İştə mecuzon veyni, çumçıko tobə kardəşonnıbe əvon.

²¹ * «Vay bəştı holi, ha Korazin! Vay bəştı holi, ha Bet-Saydə! Qirəm şımənədə becardə bıə mecuzon bəben Tir^k iyən Sidonədə, vey vaxtiku əvon tankardin cıl, əniştin xoki səpe, tobə əkəyn.

²² İntasi voteydəm bəşmə, Hikmi ruji Tir iyən Sidoni hol həniyən hoston bəbe şımə holisə. ²³ * Tı, ha Kafernaum, detobə osmoni rost bəbeş? Eğandə bəbeş detobə mardon məskəni. Çumçıko bətinədə kardə bıə mecuzon Sodəmədə bəben, əmandi əv detobə imrujnə ruji. ²⁴ * Əncəx Az voteydəm bəşmə: Hikmi ruji Sodomı hol həniyən hoston bəbe ıştı holisə».

Bə sıst bıəkəson Şoyə Xəbə

(Lukə 10:21-22)

²⁵ Çımı bəpeştə İsa dəvom kardışe votışe: «Ha zəmini-osmoni Əğə bıə Pıə! Şukur kardeydəm Bəti ki, ımonı niyoni oqəte mudrikə iyən ağılməndə odəmonku, oşko karde bə korpon. ²⁶ Bəle, Pıə! Çumçıko ım İştı xosə niyətbə. ²⁷ * Çımı Pıə doəşe Bəçımı ixtiyor har çiy. Hiç kəs nibəzine Zoə, gərəyz Pıə. Hiç kəs nibəzine Pıə, gərəyz Zoə iyən Zoə oşko karde piyə ə şəxsi.

²⁸ Bəən Çımı tonə, ha həmə sıst bıəkəson iyən qonə şələ kırıyəkəson, Az rohəti bədom bəşmə. ²⁹ * Peqətən Çımı qiyəbandi

* **11:20-21** Yeş. 23:1-18; Yez. 26:1-28:26; Yoel 3:4-8; Amos 1:9-10; Zək. 9:2-4

^k **11:21** *Tir* – Əhdi Ətiqədə ım şəhri nom Sure.

* **11:23** Ofə. 19:24-28; Yeş. 14:13-15

* **11:24** Mat. 10:15; Lukə 10:12

* **11:27** Yəh. 1:18; 3:35; 10:15

* **11:29** Yer. 6:16

İştə səpe iyən omutən Çımıku. Çumçıko Az həlim iyən dilo itoətkorim. Demiyən şımə rohəti pəydo bəkardeşon boştə.
³⁰ Çumçıko Çımı qiyəband rohəte iyən Çımı şələ sıvıke».

12

Şanbə ruji barədə pars

(*Mark 2:23-28; Lukə 6:1-5*)

¹* Bə vaxtonədə, qıləy Şanbə ruji¹ İsa dəvardeydəbe taxılə məzon arəo. Çəy şoqirdon vəşi qətəbin, əvon dəmandin huşon bo çıpniye harde. ²Fəriseyon vindeədə ımı votışone Bəy: «İmeha, İştı şoqirdon Şanbə ruji ğədəğən kardə biə koon kardeydən». ³* İsa votışe bəvon: «Handəonni Davudi iyən deəy biəkəson vəşi qəteədə çiç kardışone? ⁴Əv dəşe bə Xıdo kə, əy iyən deəy biəkəson hardışone bə Xıdo və vardə biə nunon. Diyə məkə ki, əncəx bə kahinon icozə hestbe imoni harde. ⁵Yaanki handəonni Ğanunədə ki, Şanbə ruji kahinon ko kardeydən məbədədə iyən batil kardeydən mığəddəsə Şanbə ruji, əmma betaxsır hisob kardə beydən? ⁶İntasi voteydəm bəşmə ki, iyoy məbədise həniyən baş Biəkəs. ⁷* Şayət şımə zınəyonbəy çımı mənə: “Az mərhəmət piyejdəme, ğırbon ne”, mihokimə nəkeyon betaxsıron. ⁸Əve, Bəşəri Zoə Şanbə ruji Əğəye».

Dastış hışk biə odəmi şifo

(*Mark 3:1-6; Lukə 6:6-11*)

⁹İsa dəvarde şe çəvirəo, dəşe bəçəvon sinaqoq. ¹⁰İmha, qıləy dastış hışk biə odəm hestbe əyo. Kali odəmon de ittihom karde məğsədi parsəyn İsaku: «Şanbə ruji bo şifo doy icozə heste məqəm?». ¹¹* Əy jıqo cəvob doşe bəvon: «Şıməhono çiki bibuşe

* 12:1 Ğanun. 23:25

¹12.1 Şanbə ruj – bo Yəhudiyon mığəddəsə ruje

* 12:3-4 Lev. 24:9; 1Şəm. 21:1-6

* 12:7 Huşə 6:6; Mat. 9:13

* 12:11 Lukə 14:5

qıləy pəs iyən ə pəs Şanbə ruji eqino bə çolə, əv benibəkarde əy?
¹² İnsən çanə ğıymətine pəsisə! De jıqo, Şanbə ruji icozə heste bo xəymandə ko karde». ¹³ Çəyo İsa votışe bə odəmi: «Dıroz bıke ıştə dasti!» Ə odəmi dıroz kardışe ıştə dast iyən çəy dast xəş be bənə bə qılə dasti.

¹⁴ Fəriseyon beşin, plan kəşəşone İsa çoknə məhv karde barədə.

Çe Xıdo vijniyə Xıdmətəvon

¹⁵ İsa zınəşe ım, diyəro be cəvrəyku. Qıləy yolə izdihom şe Çəy dumo iyən İsa şifo doşe bəçəvon həmməy. ¹⁶ İntasi ğədəğən kardışe bəvon ki, nıvotın Çəy ki be. ¹⁷ * İmon həmə bin ki, bırası bə vırə de Yeşayə peyğəmbəri vositə votə bıə həmonə sıxan:

¹⁸ «İmeha, Çımı vijniyə Xıdmətəvon!

Azizqıromiye Bomı, Çımı dil roziye Çəyku.

Az İştə Rufi bənom Çəy səpe.

Əv ədolət elon bəkarde bə milləton.

¹⁹ Əv nə həsbəhs, nəən zikkə bəje.

Hiç kəs nıbəməse Çəy sədo kuçonədə.

²⁰ Penibəsındine şirt bıə leynə,

Onıbəkışte duyəvul doə piltə.

Tosə ədoləti bə zəfər rosniye.

²¹ Milləton umu bəbasten Bəçəy nomi».

İsa iyən cınon səkkə

(Mark 3:20-30; Lukə 6:43-45; 11:14-23)

²² Çəy bəpeştə vardışone qıləy cını qətə ku iyən lolə odəm çe İsa tonə. İsa şifo doşe bəy. De jıqo əv dəmande bo sıxan karde iyən vınde. ²³ Həmə xəlg hədəyon mande, votışone: «İm, Davudi Zoə ni bəqəm?» ²⁴ * Əmma fəriseyon ımı məseədə votışone: «İm odəm de cınon səkkə Baal-Zevuli zuy tojneydə cınon».

²⁵ İsa zınəşe çəvon fikiron votışe bəvon: «Nibəmande ə podşoəti ki, ehanə əv dı pəə bıəbu ıştə dilətono. Nibəmande ə kə ki, ehanə

* **12:17-21** Yeş. 42:1-4

* **12:24** Mat. 9:34; 10:25

əv dı poə bıəbu ıştə dılətono. ²⁶ Qirəm Şəyton bıtojno Şəytoni, ıştən co beydə çe dılətono. Çoknə durum baha çəy podşoəti bı vəzyətədə? ²⁷ Qirəm Az tojneydəmbu cınon de Baal-Zevuli zuy, bəs şımə zoon de çiki zuy tojneydən? Bı səbəb əvon bəben şımə hokimon. ²⁸ Ehanə Az tojneydəmbu cınon de Xıdo Rufi, bızınən ki, çe Xıdo Podşoəti omə rəsə bəşmə. ²⁹ Ki dəşe bəzine bə zumandə odəmi kə, kisib karde bəzine çəy tənxo, ehanə sıftə dənıbasto çəy kəş-poçə? Əncəx bəvədə kisib kardey bəbe çəy kə. ^{30*} Demı nıbəkəs, Bəmı vəynəy, iyən vılo kardeydə Demı qırdə nıkardekəs. ^{31*} Bı səbəb voteydəm bəşmə: baxşə bəbe bə insonon har qılə qıno iyən har qılə kufr, əmma baxşə nıbəbe bə Rufi vəynə bıə kufr. ³² Ki bə Bəşəri Zoə vəynə sıxan bıko, əv baxşə bəbe; əmma ki bə Mığəddəsə Rufi vəynə sıxan bıko, baxşə nıbəbe əv, nə bı dovrədə, nəən omə dovrədə. ³³ Ya doy iyən çəy bəhəri çok bızınən, ya doy iyən çəy bəhəri bevəc bızınən, çumçıko do zıne beydə deçəy bəhəri. ^{34*} Ha quruzon nəsil, şımə bevəc be-be çoknə vote bəzineşon çokə çiyon? Çumçıko dıl de çiçi pur bıbo, qəv bəvote əy. ³⁵ Xəymandə odəm ıştə dılı xəyə xəzinəo bekardeydə xəy, şərə odəm, esə boy, ıştə dılı şərə xəzinəo bekardeydə şər. ³⁶ Az voteydəm bəşmə: insonon cəvob bədon Hıkmı ruji ıştə votə bo har puçə sıxani. ³⁷ Çumçıko deştə sıxanon bəroət bəsteş iyən deştə sıxanon məhkum kardə bəbeş».

Yunis peyğəmbəri əlomət

(*Mat. 16:1-4; Mark 8:11-12; Lukə 11:24-26; 29-32*)

^{38*} Bə vaxti kali ruhani miəllimon iyən fəriseyon votışone bə İsa: «Ustod, piyeydəmone Tı qıləy əlomət nişo bıke bəmə». ³⁹ İsa jıqo cəvob doşə bəvon: «Bevəcə iyən bebəfoə nəsil nəveydə bo qıləy əloməti. Əncəx doə əbını hiç qıləy co əlomət bəy, gərəyz Yunis

* **12:30** Mark 9:40

* **12:31-32** Lukə 12:10

* **12:34** Mat. 3:7; 15:18; 23:33; Lukə 3:7

* **12:38** Lukə 11:16

peyğəmbəri əloməti. ⁴⁰ * Çumçiko Yunis çoknə se ruj-se şəv mandəbe nəhənqə moy ləvədə, jəqəən Bəşəri Zoə se ruj-se şəv bəmande zəmini dilədə. ⁴¹ * Hıkmı ruji Ninevəvijon de im nəsilı bə ico bəştən məhkum bebəkan əy. Çumçiko əvon Yunisi vəzi bəpeştə tobə kardəşonbe. Imha, iyoy Yunisisə həniyən yol Bıəkəs.

⁴² * Cənubi məleykə^m Hıkmı rujiⁿ de im nəsilı bə ivirə bəşte mihokimə bəkarde əy. Çumçiko məleykə Suleymani hikmətinə kəlomon məseyro oməbe dınyo çə səo. Imha, iyoy Suleymanisə həniyən yol Bıəkəs.

⁴³ Mırdolə ruf odəmo beşe bəpeştə çameydə hışkə vironədə, nəveydə bo röhəti, pəydo kardeydəni. ⁴⁴ Bəvədə əv voteydə: «Obəqardem bəştə beşe kə». Əv oqardeədə bə həmonə kə, vindeydə əvirəy təyli, dəritə bıə iyən yətonə kardə bıə. ⁴⁵ Bəvədə əv şeydə peqəteydə çəy ıştənisen betər haft qılə rufiyən. Əvonən dəşeydən virəbəvirə beydən əyo, səkiştədə im odəmi oxoy həniyən bevəc beydə sıftənəsə. Jıqo ko bome bı bevəcə nəsiliyən sə».

Çe İsa moə iyən boon

(Mark 3:31-35; Lukə 8:19-21)

⁴⁶ İsa de cəmati sıxan kardeədə, çəy moə iyən boon mandəbin bentonədə, piyeydəşonbe sıxan bıkən Deəy. ⁴⁷ İ kəsi votışe bə İsa: «Imeha, ıştı moə iyən boon mandən bentonədə, piyeydəşone sıxan bıkən Detı». ⁴⁸ İsa cəvob doşe bə votəkəsi: «Kiye Çımı moə iyən kiye Çımı boon?» ⁴⁹ Çəyo nişo kardışe de dasti İştə şoqirdon votışe: «İmonin Çımı moə iyən boon. ⁵⁰ Çumçiko ki bırosno bə virə Çımı osmononədə bıə Pıə irodə, əve Çımı boə, hovə iyən moə».

* **12:40** Yun. 1:17

* **12:41** Yun. 3:5

* **12:42** 1Pod. 10:1-13; 2Saln. 9:1-12

^m**12:42** *Cənubi məleykə* – yəni Suleymani tonə omə Səba məleykə.

ⁿ**12:42** *Hıkmı ruji* – hərfi tərcumədə *mihokimədə*.

13

Tumpeşandi iyən tumon barədə məsəl

(Mark 4:1-20; Lukə 8:4-15)

¹ Həmonə ruji İsa beşe kəo iyən şe nişte qoli kənoədə. ^{2*} Çəy tonə jəqo qıləy yolə izdihom qırdə be ki, İştən penişte bə qıləy kulosi, həmə izdihom mande qoli kənoədə. ³ İsa de məsəlon omutişe bəvon vey çiyon votişe: «İmha, qıləy kaştevon beşe bo tum peşande. ⁴ Peşandə vaxti tumonədə kali qılən eməyn roə kənoədə, pərəndon oməyn tiknişone əvon. ⁵ Çəvon kali qılən eməyn bə xokış kam biə sığə-kəssəqinə vıron. İyo zəmin niğıl nibe bı səbəb əvon rəyrə tişi jəşone. ⁶ İntasi həşi pemeədə pesutişe əvon iyən rişə nibe səbəbo hışk bin. ⁷ Çəvon kali qılən eməyn bə biron dılə. Biron perəsəyn tosnişone əvon. ⁸ Mandəyon esə boy eqının bə lonəynə zəmin. Çəvon kali qılən səməərə doşone sa, kali qılən şest, kali qılən si ğat. ⁹ Bıməsi, bo məse quşış biəkəs!»

¹⁰ Bəvədə şoqirdon nez oməyn bə İsa votişone: «Boçi de məsəlon qəp jəydəş bəvon?» ¹¹ Əy isə jıqo cəvob doşe bəvon: «Bəşmə doə biə Osmoni Podşoəti sırron zıne ğabiliyət, əmma bəvon doə biəni.

^{12*} Çumçıkə çiki hestişe, həniyən vey doə bəbe bəy, iyən əv boliəti dılədə bəbe. Əmma çiki nıbuşe, çəy dastədə biəyən sə bəbe çəyku.

^{13*} Az əve bəvon de məsəlon voteydəm ki, əvon “diyə bəkarden, nıbəvinden, quş bədon, nıbəməsen iyən sənibərəsen”. ¹⁴ Yeşayə peyğəmbəri votə ın sıxanon bə vırə rəseydən bo əvon:

“Məse-məse bəməşeşon, əmma sənibərəşeşon,
Vinde-vinde bəvindeşon, əmma dənibərəşeşon.

¹⁵ Çumçıkə qosıvor be ım xəlği dıl,
Çəvon quşon qon məsəşone,
Vi kardışone ıştə çəşon ki,
Nıvındın deştə çəşon,

* 13:2 Lukə 5:1-3

* 13:12 Mat. 25:29; Mark 4:25; Lukə 8:18; 19:26

* 13:13-15 Yeş. 6:9-10; Yəh. 12:39-40; Həv. 28:26-27

Niməsin deştə quşon,
Dənirəsin deştə dilon
İyən və niqətin Bəmi ki,
Az şifo bıdəm bəvon”.

¹⁶* Əmma baxtəvərin şimə çəşon, çumçiko vindeydən iyən şimə quşon, çumçiko məseydən! ¹⁷ Rosti voteydəm bəşmə: vey peyğəmbəron iyən salehə odəmon orzu kardışone bıvındın şimə vindəyon, əmma nıvındışone, bıməsin şimə məsəyon, əmma nıməsəşone.

¹⁸ Esət sərəsən bə tumpeşandi barədə məsəli. ¹⁹ Harki məseydə Osmoni Podşoəti barədə bıə kəlomi sərəseydənibu, Şərbəkəs omeydə dızdeydə çəy dılədə peşandə bıəyon. Bə roy kəno peşandə bıə tum ime. ²⁰ Sığə-kəssəqinə vironədə peşandə bıə tumon isə kəlomi məseydən iyən əlbəsaat şoybəse ğəbul kardeydən. ²¹ İntasi rişə nıbeyro kam beydə çəvon durum, qıneydən kəlomi hıçubəto bə əzyət iyən təğibi məruz mandencən. ²² Bə bıron dılə peşandə bıə tumon əvonin ki, kəlomi məseydən, intasi çı zəmonə ğəyğu, iyən çə tənxo dastdənoəti tosneydə kəlomi, bebəhər beydə kəlom. ²³ Bə lonəynə zəmin peşandə bıəyon əvonin ki, məseydən kəlomi, sərəseydən iyən həğigətən səməərə doydən – kali qılön sa, kali qılön şest, kali qılön si ğat».

Həloğ iyən qandımı məsəl

²⁴ İsa qəp jəşe co qıləy məsəl bo əvon: «Osmoni Podşoəti bimi oxseydə: qıləy odəmi peşandəşbe bəştə məzə çokə tum. ²⁵ Odəmon hıte bəpeştə oməy çəy deşmen, peşandışe həloğ bə qandımon arə, şe. ²⁶ Keyne ki qandım rost be iyən vində be çəy huşon, həloğonən çiyəyn. ²⁷ Kəsoybi ğulon oməyn, votışone bəy: “Əğə, məqər tı bəştə məzə çokə tum penişande? Bəs ın həloğon çikonco bə əməl oməyn?” ²⁸ Əy isə votışe bə bəvon: “Deşmeni kardəşe ım”. Ğulonən votışone bəy: “Piyeydə əmə bışəmon, pevatəmon əvoni?” ²⁹ Əy votışe: “Ne, çumçiko həloğon pevatəədə qandımonən bebəşen deyəvon ivirədə. ³⁰ Bıdə tosə diveni har dıqləyni ivirədə

* 13:16-17 Lukə 10:23-24

yol bibun. Dıveni vaxti az bəvotem bə dıvenəkon: «Sıftə qırdə bıken həloğon, darz dəbastən əvoni bo sute, qandımi isə qırdə bıken bəçımı ambo»».

Xərdolə tumi iyən həmyozi məsəlon

(Mark 4:30-34; Lukə 13:18-21)

³¹ İsa co qıləy məsəl vardışe boəvon: «Osmoni Podşoəti bimi oxşeydə: qıləy odəmi peşandışe əv bəştə məzə. ³² Xərdoli tum həmə tumonsə ən hırdə qılə bıboən, perəseyədə bılınd beydə həmə bustonə rəsonsə, lap doy to beydə. Jıqo ki, osmoni pərəndon omeydən lonə basteydən çəy xolonədə».

³³ İsa co qıləy məsələn vardışe boəvon: «Osmoni Podşoəti bimi oxşeydə: qıləy jeni peqətişe həmyoz, noşe əv se kisə^o ordə dılədə, oqətişe tosə həmi həməyəvo petırşiye».

³⁴ İsa de məsəlon əvoti bə izdihomi harçi, beməsəl hiçi nəvoti bəvon ki, ³⁵ de peyğəmbəri vositə votə bıə ın sıxan bırası bə vırə: «İştə qəvi de məsəlon obəkardem, Dınyo ofəyə beyku jıqoşə Niyoni mandəyon bəyon bəkardem».

Həloğ iyən qandımi məsəli izoh

³⁶ Bə vaxti İsa vadoşe izdihom dəşe bə kə. Şoqirdon oməyn Çəy tonovotışone: «İzoh bıke bəmə həloği məsəli». ³⁷ İsa votışe cəvobədə: «Çokə tumi peşandəkəs Bəşəri Zoəy. ³⁸ Məzə esə boy dınyoy. Çokə tum Podşoəti zoonin, həloğ isə Şərbəkəsi zoonin. ³⁹ Əvoni peşandəkəs deşmen iblise. Dıven dovri oxoye iyən dıvenəkon isə mələkonin. ⁴⁰ Çoknə ki həloğon qırdə kardə beydən, sutə beydən otəşədə, jıqo bəbe ın dovri oxoyədən. ⁴¹ Bəşəri Zoə bəvıgənde ıştə mələkon, əvonən qırdə bəkarden bə yavə ro okırniyə həmə çiyon iyən beğanunəti kardəkəson Çəy podşoətio ⁴² iyən şobədon əvoni bə otəşinə kurə. Əyo bəmə-şivən iyən dandonəciriskə bəbe. ⁴³ Bə vaxti salehon bənə həşi dəbəvəşən ıştə Pıə Podşoətiədə. Bıməsı bo məse quşış bıəkəs!

^o**13:33** *Kisə* – yunan mətniədə *saton*, təğribən 37 litr.

Xəzinə iyən mırvari məsəlon

⁴⁴ Osmoni Podşoəti bimi oxşeydə: qıləy odəmi pəydo kardışe məzədə niyo kardə bıə xəzinə. Əv şoybəsə be şe, həvatışe ıştə həmmə tənxo, hıriyəşe ə məzə.

⁴⁵ İjən Osmoni Podşoəti oxşeydə bə qıləy tociri, konqılə ki, nəveydə bo reçinə mırvarion. ⁴⁶ Əv pəydo kardeədə in vey dəqərinə mırvari, şedə həvateydə ıştə həmmə tənxo, hıriyeydə əy.

Səli məsəl

⁴⁷ İjən Osmoni Podşoəti bimi oxşeydə: ləveson ğandışone səl bə diyo iyən qətişone har curə çiy. ⁴⁸ Səl pur bıə vaxti okırnişone əv bə japə, niştin qırdə kardışone çokə qılən ekardışone bə ğabon, bevəcə qılən esə boy şodoşone bə kəno. ⁴⁹ Jıqo bəbe çı dovri oxoyədən. Mələkon bomen, pebəqəten salehon bevəcə odəmon arəo. ⁵⁰ Çəyo şobədon bevəcə odəmon bə otəşinə kurə. Bəmə-şivən iyən dandonəciriskə bəbe əyo». ⁵¹ «Şımə sərəseşon imoni həmməy?» Əvon cəvob doşone bə İsa: «Bəle».

⁵² İsan votışe bəvon: «Əve Osmoni Podşoəti təlimi omutə har qılə ruhani miəllim oxşeydə bə kəsoybi ki, əy bekardeşe ıştə xəzinəo tojə iyən kanə çiyon».

Hurmət ninoşone bə İsa İştə yurdədə

(Mark 6:1-6; Lukə 4:16-30)

⁵³ İsa in məsəlon oroxniye bəpeştə şe çəvrəyku. ⁵⁴ Oməy Bəştə yurd, dəmande çəvon sinaqoqədə bo xəlği omute. Cəmati çoçin-çoçini votışe: «Çıkonco omeydə bı Odəmədə jıqo hikmət, jıqo mecuzon soxtə ğıvvə? ⁵⁵ Nəccori zoə ni bəqəm Im? Çəy moə nom Məryəm ni bəqəm? Çəy boon nin bəqəm Yağub, Yusif, Simon iyən Yəhudə? ⁵⁶ Çəy hovon həmməy çəmə dılədə jiyeydənən bəqəm? Bəs bəvədə imon çıkoncon Bəyku?» ⁵⁷ * Çəvon xoş nioməy bə İsa. Əncəx İsa votışe bəvon: «Bə peyğəmbəri har vırədə hurmət noydən, ğərəyz ıştə yurdi iyən kəy». ⁵⁸ İsa nısoxtışe əyo vey mecuzon çəvon beimonəti hıcubətədə.

* 13:57 Yəh. 4:44

Çe Yəhya kışte

(Mark 6:14-29; Lukə 9:7-9)

¹* Bə vaxti Qalileyə viloyəti hıkmədor Hirodi məsəşe İsa barədə bıə xəbon. ² Votışe bəştə xıdmətəvonon: «Im Vəftizəvon Yəhyay. Əv bəyji bıə çe mardon dılədə. Əve jıqo mecuzon soxtə ğıvvə heste Bəyku».

³* Hirodi doəşbe qəte Yəhya bəştə boə Filipi jen Hirodiyə səbəb, jəşbe dastband bəçəy kəşon, doəşbe əv dəğande bə zindon.

⁴ Çumçıko Yəhya votəşbe bə Hirodi: «Bəti ğədəğəne Hirodiyə boştə jen səy». ⁵ Hirodi piyeydəşbe bıkıştı Yəhya, əmma tarseydəbe xəlğiku. Çumçıko bənə peyğəmbəri zıneydəbin Əy.

⁶ Hirodi moəku bıə ruji dəvoneyədə Hirodiyə kinə beşe bə arə dəmande raxs karde. Im xoş oməy bə Hirodi. ⁷ Əy ğəssəm hardışe, vəd doşe ki, kinə çiç bıpiyoşe, bədo bəy. ⁸ İştə moə tərəfo omutə bıə kinə, votışe: «Çe Vəftizəvon Yəhya səy bıdə bəmi iyo qıləy mıcmədə». ⁹ Ğərəğəydi qətışe podşo, əmma bəştə hardə ğəssəmon iyən ğonəğon xoto əmr kardışe ki, çəy piyəy bıdən bəy.

¹⁰ Vığandışe odəm, doşe jəy Yəhya qiy zindonədə. ¹¹ Vardışone çəy sə qıləy mıcmədə, doəbe bə kinə. Kinən bardışe əv boştə moə.

¹² Yəhya şoqirdon oməyn peqətışone çəy cəsəd. Dəkandışone əv, çəyo şin xəbə doşone bı barədə bə İsa.

İsa penc həzo odəmi si kardeydə

(Mark 6:30-44; Lukə 9:10-17; Yəh. 6:1-14)

¹³ İsa məsəədə imi penışte bə kulos, coylinə okıriyəy çəvrəyku bə qıləy bekimsənə vırə. Cəmat imi məsəədə şəhrono piyodə şin Çəy dumo. ¹⁴ İsa kuloso evoəsə vındışe qıləy yolə izdihom, rəhmış oməy bəvon iyən şifo doşe bə çəvon noxəşinon.

¹⁵ Şanqovəsəy şoqirdon oməyn İsa tonə votışone: «Daşte ivrə, diye həni. Vadə cəmati, bıdə bışun boştə hard bıstənin diyonədə».

* **14:1-2** Mat. 16:13-14; Mark 6:14-15; Lukə 9:7-8

* **14:3-4** Lukə 3:19-20

¹⁶ Əmma İsa votışe bəvon: «Ehtiyoc ni bəçəvon şe. Şımə bıdən bəvon hardi». ¹⁷ Şoqirdon votışone bə İsa: «Nimone iyo jıçiy, ğərəyz penc qılə nuni iyən dıqlə moy». ¹⁸ İsa votışe: «Əvoni biyən iyo Bomı». ¹⁹ İsa əmr kardışe bə izdihomi ki, bınıştın çimənisə. Peqətişe penc qılə nun iyən dıqlə moy, edyəsəy bə osmoni, şukur kardışe. Çəyo poə kardışe nun doşe bə şoqirdon. Şoqirdonən paybaxş kardışone bə cəmati. ²⁰ Həmməy hardışone, si bin. Qırdə kardışone ziyodə mandə tikon, donzə qılə zambul pur be. ²¹ Hardəkəson təxminən penc həzo merdbin, ğərəyz jenon iyən əğilon.

İsa piyeydə ovi dimisə

(Mark 6:45-53; Yəh. 6:15-21)

²² Dərhol çimi bəpeştə İsa cəmati bəçəvon kəon dəro kardeyəsə məcbur kardışe İştə şoqirdonən ki, peniştın bə kulos iyən Çəysə bənav ovaştın bə japə. ²³ Cəmati dəro karde bəpeştə İsa coylinə rost be bə band bo dıvo karde. İsa coylibe əyo şanqo daraşiyədə. ²⁴ Kulos həni vey diyərobe çə japəku iyən dalğon jəydəbin kulosi, çumçiko vavaz bəvon vəynə qıneydəbe. ²⁵ Şəvi çominə ğısmədə^p İsa qoli səpe piye-piye oməy çəvon tonə. ²⁶ Şoqirdon esə boy vindeədə ki, İsa piyeydə qoli səpe, bə larz dəşin votışone: «İm qıləy soənəvoy!» iyən tarsiku ozik oməyn. ²⁷ İntasi bı ləzədə İsa ovarde bəvon, votışe: «Ciqəmand bıbən, Azim, mətarsən!» ²⁸ Peteri cəvobədə votışe Bəy: «Ya Rəbb, qirəm Tınışbu, bəmi əmr bıkə ki, bıpiyım ovi səpe bom İştı tonə». ²⁹ İsa votışe: «Boy!» Peterən beşe kuloso, piyəy ovi səpe, şe bə İsa tərəf. ³⁰ Əmma vindeədə zumandə vavazi tarsəy, dəmande bo eşe. Zıkkə jəşe: «Ya Rəbb, peroxın mını!» ³¹ İsa dərhol dıroz kardışe dast, qətişe əv, votışe: «Ha imoni kam bıə odəm, boçi şəkı varde?» ³² Keynə ki, əvon peniştın bə kulos, vavaz həmuş be. ³³ Kulosədə bıəkəson səcdə kardışone Bəy iyən votışone: «Həğiğətən Tı Xıdo Zoəş!»

İsa şifo doydə bə noxəşinon Qinesarədə

^p**14:25** Şəvi çominə ğısm – de esətnə vaxti şəvi nimədə saat se iyən şəşi arə.

(Mark 6:53-56)

³⁴ İsa deştə şoqirdon ovaştin qoli, rəsəyn bə Qinesari kəno.
³⁵ Çəvrəy cəmati keynə ki, zınəşone İsa, xəbə rosnişone ətrofədə bİə har vırəy. Vardışone həmə noxəşinon Çəy tonə. ³⁶ Noxəşinon vardəkəson lovə kardeydəbin ki, hiç nİbo noxəşinon pexəviyın bə İsa dovnəo eləşkiyə pəpulə. Xəş beydəbin Bəy pexəviyəkəson həmməy.

15

Çiçe insoni mİrdol kardə çiy?

(Mark 7:1-23)

¹ Bəvədə fəriseyon iyən ruhani miəllimon Yerusəlimo oməyn İsa tonə, votışone: ² «Boçi İştı şoqirdon əməl kardeydənini bə sipirişonku mandə adət-ənənə iyən nun hardə vaxti şİşteydənini İştə daston?» ³ İsa cəvobədə votışe bəvon: «Bəs boçi şimə bəştə adət-ənənə xatır əməl kardeydənişon bə Xıdo əmri? ⁴ * Çumçİko Xıdo jıqo əmr kardİşe: “Hurmət bıkə bəştə pİə-moə” iyən “Kıştənine bəştə pİə yaanki moə dımjon doə odəm”. ⁵ Şimə esə boy voteydəşon: “Şəxsi bıvoto bəştə pİə yaan moə <bə Xıdo həsr kardə be İştı çımİku çəş kardəy> ⁶ bəvədə hurmət nİkarde bəzİne bəştə pİə”. De jıqoy, şimə bəştə adət-ənənəon xatır hiç kardeydəşon Xıdo kəlomi. ⁷ * Ha dıdİmon! Yeşayə peyğəmbəri əcəb peyğəmbərəti kardəşe boşmə! Əy votəşe:

⁸ “İm xəlğ deştə libuton hurmət kardeydə Bəmİ,
Əmma Çımİku diyəron çəvon dİlon.

⁹ Bəmİ hədər-hədəri səcdə kardeydən,
Omuteydən insoni əmronku be kardə təlİmon”».

¹⁰ İsa sədo kardİşe cəmat İştə tonə, votışe bəvon: «Quş bıdən iyən bıfamən. ¹¹ İnsoni mİrdol nİbəkardə bə qəv dəşə çiy, əmma insoni qəvo beşəyonini əy mİrdol kardə çiyon». ¹² Bəvədə şoqirdon oməyn, votışone Bəy: «Zİneydəş, fəriseyon İn sıxani məsəədə xoş

* 15:4 Beş. 20:12; 21:17; Lev. 20:9; Ğanun. 5:16

* 15:7-9 Yeş. 29:13

nioməy bəvon?».¹³ Əmma İsa cəvobədə votışe: «Çımı Osmoni Pıə nikaştə har qılə rəsə pevatə bəbe rəğə.¹⁴ *Diyəro bişən çəvonku. Əvon çe kuyə odəmon kuyə rəhbəronin. Qirəm ku ro nişo bıko bə kuy, dikəsiyən ebəqınen bə xandəx».

¹⁵ Peteri xahiş kardışe: «İzoh bıke bəmə in məsəli». ¹⁶ İsa votışe: «Şimənən hələn famənişon? ¹⁷ Sərəseydənişon ki, bə qəv dəşə har çiy şeydə bə ləvə iyən ifroz beydə? ¹⁸* Qəvo beşəyon esə boy dilo beşeydən iyən imon mırdol kardeydən insoni. ¹⁹ Çumçiko dilo bebəşen bevəcə fikiron, gəttoləti, zinokorəti, cinsiyə beəxloğəti, dızdiyəti, duyəvojə şoydəti iyən kufr. ²⁰ İmonin insoni mırdol kardə çiyon. De ənəşiştə daston harde esə boy mırdol nıbəkarde insoni».

Kənanijə jeni imon

(Mark 7:24-30)

²¹ İsa esiyəy çəvrəyku, şe bə Tir iyən Sidoni məholon. ²² İmeha, qıləy Kənanijə jen beşe şəhri kəno, zikkə jəy-jəy voteydəbe: «Ya Rəbb, ha Davudi Zoə, rəhm bıke bəmi. Cini qətəşe çımı kinə qonə holədəy». ²³ Əmma İsa cəvob nıdoşe, nıvotışe qıləy sıxanən bəy. Çəy şoqirdon nez oməyn, lovə kardışone bə İsa: «Bıvot bəy bıdə bışu, çumçiko zikkə jəydə çəmə dumo». ²⁴ Bəvədə İsa jıqo cəvob doşe: «Az vığandə bıəm əncəx bo İsrail xəlği qin bıə pəson». ²⁵ Jen isə nez oməy səcdə kardışe Bəy votışe: «Ya Rəbb, koməq bıke bəmi». ²⁶ İsa cəvob doşe: «Rost nıbəbe əğılön nuni peqəte bo kutilon şodoy». ²⁷ Jeni votışe: «Bəle, Rəbb, əmma kutilonən hardeydən ıştə soybi surfəku emə purşon». ²⁸ Bəvədə İsa jıqo cəvob doşe bə jeni: «Ha jen! İştı imon yole, bıdə ıştı orzu bırəsı bə vırə». Həmonə ləzədə xəş be çəy kinə.

İsa şifo doydə bə vey noxəşini

(Mark 8:1-10)

²⁹ İsa esiyəy çəvrəyku, dəvarde qol Qalileyə japəku iyən peşe bə band, nişte əyo. ³⁰ Qıləy yolə izdihom oməy Çəy tonon iyən

* **15:14** Lukə 6:39

* **15:18** Mat. 12:34

vardışone deştə şilon, kuon, şikəson, lolon, həniyən vey kəson. Noşone əvon İsa lınqon paliyo, İsa şifo doşe bəvon. ³¹ Xəlğ vindeədə ki, lolon sıxan kardeydən, şikəson xəş beydən, şilon piyeydən, kuon vindeydən, hədəyon mandin iyən həmd kardışone bə İsraili Xıdo.

İsa ço həzo odəmi si kardeydə

³² İsa sədo kardışe İştə şoqirdon, votışe: «Bəbolim omeydə bı izdihomi, çumçiko se ruje Çımı paliyon iyən hiçi mandəni bəvonku bo harde. Piyeydəmni ki, əvoni vəşi dəro bıkəm bəçəvon kə, incori bəqinen roədə». ³³ Şoqirdon votışone Bəy: «Bı daştədə çikonco pəydo bıkəmon bı ənə odəmi si kardeyro nuni?» ³⁴ İsa parsəy çəvonku: «Çan qılə nun hestione?» Əvon votışone: «Haft qılə nun iyən kamişəvoy hırdə moy heste bəməku». ³⁵ Bəvədə İsa əmr kardışe bə izdihomi ki, bınıştın bə zəmin. ³⁶ Peqətişe haft qılə nun iyən moyon, şukur karde-karde poə kardışe, doşe bə şoqirdon, şoqirdonən xıdmət kardışone bə izdihomi. ³⁷ Həmməy hardışe, si bin. Qırdə kardışone ziyodə mandə tikon, haft qılə səvəx pur be. ³⁸ Hardəkəson ço həzo merdbin, ğərəyz jenon iyən əğılon. ³⁹ İsa dəro kardışe izdihom, penište bə kulos, şe bə Məcdəli ətrof.

16

Çe fəriseyon iyən sadukeyon moyə

(Mat. 12:38-39; Mark 8:11-21; Lukə 12:54-56)

¹ Fəriseyon iyən sadukeyon İsa dəvinə kardeyro nez oməyn, xahiş kardışone ki, nişo bıkə bəvon osmono omə qıləy əlomət. ² Əmma İsa cəvob doşe bəvon: «Şanqovoni şimə voteydəşon: “Həşi tind bəbe, çumçiko osmon sıye” ³ iyən maştəvoni “ımruj kulok rost bəbe, çumçiko osmon tind sıye”. Osmoni dimi mişohidə karde zıneydəşon, çən zəmonə əloməti co karde zıneydənişon? ⁴ Bəvəcə iyən bebəfoə nəsil nəveydə bo qıləy əloməti. Əmma doə nibəbe bəy hiç co qıləy əlomət, ğərəyz Yunisi əloməti». İsa tərq kardışe əvoni şe.

⁵ Şoqirdon ovaştəədə qoli bə tərəf, yodo bekardeşonbe nun

peqəte. ⁶ İsa votışe bəvon: «Hodi bıbən! Çe fəriseyon iyən sadukeyon moyəku çəş bıkən ıştəni». ⁷ Şoqirdon isə voteydəbin ıştə arədə: «Bəçəmə nun peniqəte səbəb jıqo voteydə». ⁸ İsa zınəşe əvon çiçiku qəp jəydən, votışe bəvon: «Ha imoni kam bıəkəson! İştə nuni nıbeyku boçi qəp jəydəşon? ⁹* Fameydənişon hələn? Bəs, şımə yodədə ni de penc qılə nuni penc həzo odəmi si bey iyən çan qılə zambul qırdə kardıone? ¹⁰ Ço həzo odəmi de haft qılə nuni si bey iyən çan qılə səvəx qırdə kardeyən şımə yodədə ni bəqəm? ¹¹ Çoknə sərəsənişon ki, Az deşmə sıxan kardeədə nəzədə qətəmnıbe nuni? Çe fəriseyon iyən sadukeyon moyəku çəş bıkən ıştəni». ¹² Bəvədə əvon sərəsəyn ki, İsa votəşeybən ıştəni nuni moyəku ne, çe fəriseyon iyən sadukeyon təlimiku nığo bıdən.

Peteri zınəşe İsa bənə Məsihi

(Mark 8:27-30; Lukə 9:18-21)

¹³ Keynə ki İsa oməy bə Filipi Ğeysəriyyə şəhri kəno, parsəy şoqirdonku: «Odəmon çiç voteydən, Bəşəri Zoə kiye?» ¹⁴* Əvon votışone: «Kaliyon voteydən Vəftizəvonə Yəhya, co kəson – İlyas, həniyən co kəson voteydən ki, Yeremyə, yaan peyğəmbəronədə qıləyniye». ¹⁵ İsa votışe bəvon: «Bəs şımə çiç voteydəşon? Şımə zınəyku Az kim?» ¹⁶* Simon Peteri cəvob doşe: «Tı çe hest bıə Xıdo Zoə Məsihiş». ¹⁷ İsa cəvob doşe bəy: «Çı baxtəvəriş, ha Yunisi zoə Simon! Çumçiko ımı bətı oşko bıkə cism iyən xuno iborət bıə inson ni, Çımı Osmononədə bıə Pıəy. ¹⁸ Az bətı voteydəm ki, tı Peteriş^q iyən Az bəsoxtem ıştə icmo bı Hali səpe. Cəhənnımı ğıvvon əzınin ğalib ome bəy. ¹⁹* Az bədom bətı Osmoni Podşoəti haçəron. İştı zəminisə dəbastə har çiy, dəbastə bəbe osmononədə iyən ıştı zəminisə okardə har çiy, okardə bəbe osmononədə». ²⁰ In sıxanon bəpeştə İsa əmr kardışe bə şoqirdon ki,

* **16:9-10** Mat. 14:17-21; 15:34-38

* **16:14** Mat. 14:1-2; Mark 6:14-15; Lukə 9:7-8

* **16:16** Yəh. 6:68-69

^q**16:18** *Peter* – yunan mətniədə *Petros* sıxane *hal* votəye.

* **16:19** Mat. 18:18; Yəh. 20:23

nıvotın bə hiç kəsi ki, Əv Məsihe.

İsa sıftəku xəbə doydə ıştə marde-bəyji be barədə

(Mark 8:31-9:1; Lukə 9:22-27)

²¹ * Çı vaxtiku İsa dəmande qəp jəy boştə şoqirdon ki, Əv şənine bə Yerusəlim, vey əzob kəşənine çe sipirişon, sər kahinon iyən ruhani miəllimon tərəfo, kıştə bənəine iyən seminə ruji bəyji bənəine. ²² Bəvədə Peteri okırnişe Əv bə kəno, dəmande bo etiroz karde: «Xıdo rəhm bıkə Bəti! Im hiç vaxti nıvo Bəştı sə ya Rəbb!» ²³ Əmma İsa odyəsəy, votışe bə Peteri: «Okıri, Çımıku Şəyton! Tı mane beydəş Bəmi. Tı insoni əməlon barədə fikir kardeydəş, çe Xıdo koon barədə ne».

²⁴ * Çəyo İsa votışe bəştə şoqirdon: «Ehanə kiysə ome piyeydəşebu Çımı dumo, imtino bıkə ıştəku iyən peqəti ıştə çomexi, bo Çımı dumo. ²⁵ Çumçıko harki piyeydəşebu peroxnı ıştə jimoni, qin bəkarde əy, əmma harki Bəçımı xatır qin kardeydəbu ıştə jimoni, pəydo bəkarde əy. ²⁶ Hestişe çı foydə bə insoni, qirəm gəzənc bıko həmə dınyo, qin bıko ıştə jimoni? Yaanki inson ıştə jimoni əvəzi çiç bəzine doy? ²⁷ * Çumçıko Bəşəri Zoə bome ıştə Pıə izzəti dılədə Deştə mələkon iyən bəvədə bədo bə har kəsi bəçəy əməlon nıvofiğ əvəz. ²⁸ Rosti voteydəm bəşmə: Bəşəri Zoə Deştə podşoəti omemoni nıvində, nibəmərdən iyo mandəkəson kali qılon».

17

Çe İsa vindemon dəqiş beydə

(Mark 9:2-13; Lukə 9:28-36)

¹ Şəş ruji bədiqə İsa peqətişe Deştə Peter, Yağub iyən çəy boə Yəhya, bardışe əncəx əvoni bə qıləy barzə band. ² Çəy vindemon dəqiş be çəvon vədə. Çəy dim dəvəşəy bənə həşi iyən Çəy libos

* **16:21** Mat. 17:22-23; 20:19; 27:62-63

* **16:24** Mat. 10:38; Lukə 14:27

* **16:27** Zəb. 62:12; Mat. 25:31; Rom. 2:6; Vəhy 2:23

sipi be bənə ruşnə. ³ Musa iyən İlyas zahir bin bəvon bı ləzədə. Əvon bə qəpbin de İsa. ⁴ Peter dəmande bə qəp, votışe bə İsa: «Ya Rəbb! Çı əcəb ki, əmə iyomon. Şayət piyeydəbu az ejənım seqlə ləm iyo – qıləyni Botı, qıləyni bo Musa, qıləyniyən bo İlyasi». ⁵* Peter hələ sıxan kardeədə qıləy ruşinə avə soğnə eğandışe çəvon səpe. Imha, qıləy sədo oməy avəo: «Çımı azizqıromiyə Zoəy Im, rozim Çəyku, quş bıdən Bəy!» ⁶ Şoqirdon ımı məseədə dəhşəti dılədə zəvbədim qınin bə zəmin. ⁷ İsa ome pexəviyəy bəvon votışe: «Mətarsən, bəştən!» ⁸ Əvon ıştə səy rost kardeədə, nıvındışone ğərəyz İsa hiçki. ⁹ Bando eşeədə İsa əmr kardışe bəştə şoqirdon: «Bə hiçki nıvotın ıştə vindəyon detobə Bəşəri Zoə çe mardon dılədə bəyji be». ¹⁰* Şoqirdon parsəyn Çəyku: «Jəqobu, boçi ruhani miəllimon voteydən ki, sıftə İlyas omənine?» ¹¹ İsa cəvob doşe bəvon: «Roste, İlyas bome, bərpo bəkarde har çiy. ¹² İntasi voteydəm bəşmə: İlyas oməy həni, əmma nıznəşone əv iyən çiç piyəşone, vardişone bəçəy sə. Eynən Bəşəri Zoən əzob bəkəşe çəvon dasto». ¹³ Bəvədə şoqirdon sərəsəyn ki, İsa Vəftizəvonə Yəhya barədə qəp jəydə bəvon.

Cın bekardə beydə zoəo

(Mark 9:14-29; Lukə 9:37-43)

¹⁴ Əvon omeədə izdihomi tonə şəxsi oməy, dəzonı mande İsa vədə ¹⁵ votışe: «Ya Rəbb! Rəhm bıkə bəçımı zoə, çumçıko əv epileptike iyən vey əzob kəşeydə. Rə-rə eqıneydə qa bə otəş, qaən bə ov. ¹⁶ Vardıme əv İştı şoqirdon tonə, intasi əvon nıznəşone şifo doy bəy». ¹⁷ İsa cəvobədə votışe: «Ha beimonə iyən ıştə roy dəqijniyə nəsilə! Tosə keynə deşmə bəbəm? Tosə keynə pebətovem bəşmə? Əğılı biyən iyo Çımı tonə». ¹⁸ İsa əmr kardışe bə cını, cın beşe əğilo. Zoə şifo səşe bı ləzədə.

¹⁹ Bəvədə şoqirdon nez oməyn bə İsa coylinə, votışone: «Boçi

* **17:5** Ğanun. 18:15; Zəb. 2:7; Yeş. 42:1; Mat. 3:17; 12:18; Mark 1:11; Lukə 3:21-22

* **17:10** Məl. 4:5

əmə tojne nıznəmonə əv?»^{20*} İsa votışe bəvon: «Şımə imon kame, çumçiko rosti voteydəm bəşmə: qıləy xərdolə tumi to şımə bıbone imon, bıvoton bı bandi “Bışi çıvrəyku bəvırə”, bəşe əv iyən nibəbe boşmə mımkun nibə hiçi». ²¹ In curə rufon əncəx de dıvo iyən ruja beşeydən.^r

İsa ijən xəbə doydə İştə marde-bəyji be barədə

(Mark 9:30-32; Lukə 9:43-45)

²² Əvon qırdə beədə Qalileyədə İsa votışe bəvon: «Bəşəri Zoə təslim kardə bəbe bə odəmon dast, ²³ Əy bəkışten, əmma Əv seminə ruji bəyji bəbe». Əvon vey ğəmqin bin.

Məbədi doyəne

^{24*} Əvon bə Kafernaum omə vaxti, məbədi doyəne qırdəəkon nez oməyn bə Peteri votışone: «Şımə Ustad doydəni dı dirhəm doyəne?» ²⁵ Peteri votışe: «Doydə». Bə kə omeədə İsa nav bəy votışe: «Simon! Tı çoknə fameydəş? Zəmini hıkmədorən rusumi iyən doyəne çikiku səydən? İştə zoonku, yaan açinə odəmonku səydən?» ²⁶ Peter voteədə Bəy: «açinə odəmonku», İsa votışe bəy: «Jəqo beəsə, zoon ozodin. ²⁷ İntasi, rınci məkəmon ımoni votəynə bışi bə dıyo, şodə ğırməği, peqət bə ğırməğ eqıniyə iminə moy. Çəy qəvi okardeədə bəvindəş qıləy statir nığə pul^s. Peqət bıdə əy, həm Çımı, həmən ıştə əvəzi».

18

Ən yol kiye?

(Mark 9:33-37; 42-48; Lukə 9:46-48; 17:1-2)

* **17:20** Mat. 21:21; Mark 11:23; Lukə 17:5-6; 1Kor. 13:2

^r **17.21** Kali dastınıvıştəyonədə ın ayə ni.

* **17:24** Beş. 30:13; 38:26

^s **17:27** *Qıləy statir nığə pul* – yunan mətniədə *statir*, yəni ço dirhəm.

¹* Həmonə vaxtı şoqirdon oməyn çe İsa tonə votışone: «Ən yol kiye Osmoni Podşoətiədə?» ²* İsa sədo kardışe iştə tonə qıləy əğil, noşe əv bə şoqirdon arə. ³ Əy votışe: «Rosti voteydəm bəşmə: qirəm şimə iştə royku nıqardon bənə bı əğilon nıbon, əslo dənibəşəşon bə Osmoni Podşoəti. ⁴ De jıqo, ki iştəni saru bıqəto bənə bı əğili, ən yol əve Osmoni Podşoətiədə. ⁵ Ki Deçmı nomi ğəbul bıko jıqo qıləy əğili, Mını ğəbul bəka.

⁶ Ehanə ki Bəmi imon vardə çı rukonədə i kəsi bə bevəcə ro okırneydəbo, boəy həniyən çok bəbe bəştə qiy ehaştı qıləy dıjdə osyo sığ, iştəni şodə bə dıyo bın, bıtəsi. ⁷ Vay bı dınyo holi, çumçıko bə bevəcə ro okırneydə insonon! Har vaxtı heste bı dınyoədə jıqo çiyon, intasi vay bə odəmi holi ki, deçəy vositə omeydən imon! ⁸* Ehanə iştı dast iyən lınq tını okırneydəbu bə yavə ro, bıbırın əy şodə. İştı bə zolə jimon çoləx yaan topəl daxil be, çoke botı de dıqlə dasti iyən dıqlə lınqi bə zolə otəş şodoysə. ⁹* Şayət iştı çəş tını okırneydəbu bə yavə ro, bekə əy şodə. İştı bə zolə jimon de iqlə çəşi daxil be, çoke botı de dıqlə çəşi bə cəhənnımı otəş şodoysə.

Qin bıə pəsi məsəl

(Lukə 15:3-7)

¹⁰ Hodi bıkən, xor diyə məkən çı rukonədə bə qıləyni. Çumçıko voteydəm bəşmə ki, çəvon osmonədə bıə mələkon hejo vindeydən Çımı osmononədə bıə Pıə dimi. ¹¹ t

¹² Şimə çoknə fameydəşon? Ehanə şəxsi bıboşe sa qılə pəs, çəvon qıləyni qin bıbo, ə odəm nəve nəv qılə pəsi obəqəte bandonədə, nibəşe bo qin bıə pəsi nəve? ¹³ Rosti voteydəm bəşmə: şayət əv pəydo bıko, nəve nəv qılə pəsisən vey, bı iqlə pəsi şo bəbe.

* **18:1** Lukə 22:24

* **18:2-3** Mark 10:15; Lukə 18:17

* **18:8** Mat. 5:30

* **18:9** Mat. 5:29

^t**18:10-11** *Vindeydə* – kali dastınıvıştəyonədə *vindeydə*. ¹¹ *Çumçıko Bəşəri Zoə bo qin bıəkəson xilos kardeyro oməy* Lukə 19:10.

¹⁴ Jıqoən, şımə osmonədə bıə Pıə piyeydənişe həlok bıbu çı rukonədə qıləyni.

Bə qıno kardə imoninə boə minosibət

¹⁵ *Şayət ıştı boə bəştı vəynə qıno bıko, bışi çəy qıno nişo bıkə bəy. Bıdə har çiy əncəx şımə dikəsi arədə bımandı. Əv bəti quş bıdo, tı ıştə boə pebəroxneş. ¹⁶ *Qirəm bəti quş nıdo, deştə i kəs yaan dı kəs peqət ki, “har iddo de dıqlə yaan seqlə şoydi sıxani təsdiğ kardə bıbu”. ¹⁷ Qirəm əv bı odəmonən quş nıdo, bı barədə bo imoniyon icmo bıvot. Qirəm əy nıpiyəşe quş bıdə bə icmo sıxaniyən, əy qıləy bıtpərəst yaan doyənəqırdəkə gəzinə bızın.

¹⁸ *Rosti voteydəm bəşmə: şımə zəminisə dəbastə har çiy, osmonədə dəbastə bəbe iyən şımə zəminisə okardə har çiy, osmonədə okardə bəbe. ¹⁹ İjən rosti voteydəm bəşmə: bı dınyoədə şıməhono dı kəs bo konsə koyro rozi bıbo, əjo bıko, Çımı osmonədə bıə Pıə bədo bəvon. ²⁰ Çumçıko konco dı kəs yaan se kəs Deçımı nomi qırdə bıbo, Azən əyo, çəvon arədəm».

Beinsofə ğuli məsəl

²¹ *Bəvədə Peter oməy parsəy İsaku: «Ya Rəbb! Qirəm çımı boə bəçımı vəynə qıno bıko, az çan kərə baxşəninim əy? Tosə haft kərə?» ²² İsa cəvob doşe bəy: «Tosə haft kərə ne, hətto hafto kərə haft, voteydəm bəti.

²³ Jıqoən Osmoni Podşoəti bimi oxşeydə: qıləy podşo piyeydəşe həx-hisob bıkə deştə ğulon. ²⁴ Əv dəmande bo həx-hisob karde, vardə be çəy tonu da həzo talant^u ğarziş bıə i kəs. ²⁵ Əmma çəy nıbeşe qıləy çiy bıdə, əğə əmr kardışe ki, bəhvatın əy iyən çəy jeni, çəy əğilon iyən çəy həmə hestı-ni, bıdən çəy ğarzi. ²⁶ Bəvədə ğul dəqıniye bəçəy po iyən de ehtiromi votışe: “Səbr bıkə! Az bədom

* **18:15** Lukə 17:3

* **18:16** Ğanun. 19:15

* **18:18** Mat. 16:19; Yəh. 20:23

* **18:21-22** Lukə 17:3-4

^u**18:24** *Talant* – ən yolə pamyəy təğribən 34.5 kiloğram ğızıl yaan nığə.

bəti həmə ğarzi”.²⁷ Əğə rəhmiş oməy bə ğuli, vadoşe əv iyən baxşəşe çəy ğarz.

²⁸ Əncəx həmonə ğul beşe bə kəno, pəydo kardışe bəy sa dinar^v ğarxəo bıə ıştə qıləy co ğulə həmrə. Eqətışe əv “Bıdə ıştə ğarzi!” votışe, dəmande əy bo tosniye.²⁹ Ğul dəqıniye bəçəy po, lovə kardışe bəy: “Səbr bıkə, bədom ıştı ğarzi”.³⁰ Əmma ım ğul rozi nıbe. Şe, doşe əv bə zındon dəğande tosə ıştə ğarzi səy.³¹ Co ğulon vindeədə ım hodisə vey ğəmqın bin, şın, qəp jəşone həmmə bıəyon bo əğə.

³² Bəvədə əğə sədo kardışe ıştə tonə ə ğul, votışe: “Ha bevəcə ğul, baxşime bəti ıştı həmə ğarz, çumçiko tı lovə karde bəmı.³³ Bəqəm tı nəzniş baxşe ıştə həmrə, çoknə az baxşəme tını?”³⁴ Çəy əğə ğəzəbnok be, təslim kardışe əv bə cəzo doəkəson dast, detosə ıştə ğarzi həmməyəvo doə vaxti.³⁵ Qirəm şımə dilisıxtə nıbəxşon ıştə boon qınon, Çımı Osmoni Pıən jıqo rəftor bəkərdə deşmə».

19

Təloği doy barədə təlim

(Mark 10:1-12)

¹ İsa ıştə qəpi orıxniye bəpeştə beşe Qalileyə məholo, şe bə Yəhudəyə, ru İordani bə japədə bıə məhol.² Qıləy yolə izdihom oməy Çəy dumo iyən İsa şifo doşe bəvon əyo.

³ Çəyo fəriseyon oməyn İsa tonə, dəvinə kardeyro Əy doşone Bəy jıqo qıləy pars: «Merdi icozə hestışe har səbəbo ıştə jeni bo bekarde?»^{4*} İsa cəvob doşe: «Handəonni ki, Ofəyevoni sıftəku “merd iyən jen ofəyəşe əvon”^{5*} iyən votışe: “Bı səbəb merd tərq bəkərdə ıştə pıə-moə, umuj bəbe bəştə jeni iyən i andom bəben əvon har dıyninən”?⁶ Əvon həni dı ne, i andomin. Bı səbəb, bıdə inson co nıkə çe Xıdo ikardəy». ^{7*} Fəriseyon jıqo votışone bə İsa:

^v **18:28** İ dinar – Romə pule çe koəkə i rujnə koy həx.

* **19:4** Ofə. 1:27; 5:2

* **19:5** Ofə. 2:24

* **19:7** Ğanun. 24:1-4; Mat. 5:31

«Bəvədə Musa boçi əmr kardışe ki, ıştə jeni bekardeədə əncəx tələği koğəzi bıdənən bəy?»⁸ İsa votışe bəvon: «Şımə dilon kurocəğ bey səbəbo Musa icozə doşe ıştə jenon bo bekarde. Əmma sıftəku jıqo nıbe.^{9*} Az isə bəşmə voteydəm ki, gərəyz cinsiye beaxləği, har kəs bə co qıləy səbəbiro beko ıştə jeni iyən de co jeni kəxıvand bıbo, zino kardeydə».

¹⁰ Şoqirdon votışone bə İsa: «Qirəm şuyə de jeni arədə bıə mınosibət jıqoybu, bəvədə kəxıvand nıbey həniyən çoke».

¹¹ Əmma İsa votışe bəvon: «Har odəm ın sıxani gəbul karde əzını, əncəx ın gəbiliyət bə kom odəmon doə bıə, əvon gəbul karde bəzınen.¹² Çumçiko kali kəson hestin ki, movardo xədimin, kali kəsonən de insonon vositə xədim kardə bıən, kali kəsonən ıştəni Osmoni Podşoəti roədə xədim hisob kardeydən. Ki ımı gəbul karde zıneydə bıdə gəbul bıkə».

İsa xəy-dıvo doydə bə əğilon

(Mark 10:13-16; Lukə 18:15-17)

¹³ Bəvədə əğilon vardə bin İsa tonon ki, Əv ıştə daston bıne çəvon səpe dıvo bıkə. Şoqirdonsə gədəğən kardışone bəvon.¹⁴ Əmma İsa votışe: «Vadən əğilon, bıdə bon Çımı tonon! Gədəğən məkən bəvon! Çumçiko Osmoni Podşoəti bı jıləvonon məxsuse».¹⁵ İsa xəy-dıvo doyro noşe ıştə daston çəvon səpe, çəyo şe çə vırəo.

Tənxo yaanki çe İsa dumo şey

(Mark 10:17-31; Lukə 18:18-30)

¹⁶ İ kərə şəxsi oməy İsa tonon votışe: «Miəllim, az çı xəymandəti kardəninin ki, bıbume zolə jimon?»¹⁷ İsa votışe bəy: «Boçi xəymandəti barədə parseydəş Çımıku? Əncəx İ kəs – Xıdo xəymandə. Qirəm tı piyeydəbu bə zolə jimoni molik bey, Bəçəy əmron rioyət bıkə».^{18*} Ə odəm parsəy İsaku: «Bə kon əmron?» İsan votışe: «“Ğətl məkə. Zino məkə. Dızdi məkə. Duyəvujə şoydəti məkə.¹⁹ Hurmət bıkə bəştə pıə-moə”. Həmçinin “ıştə

* **19:9** Mat. 5:32; Lukə 16:18; 1Kor. 7:10-11

* **19:18-19** Beş. 20:12-16; Ğanun. 5:16-20; Lev. 19:18

hamsiyə bənə ıstəni bıpiy”».

²⁰ Cıvonə odəmi votışe bə İsa: «Bıçımon həmməy rıoyət kardəme, çımı həni çiç rəseydəni?» ²¹ İsa votışe bəy: «Şayət piyeydə kamil bibi, bışi bəhvət ıstə tənxo, baxş bıkə bə kosibon. Bəvədə ıştı xəzinə osmononədə bəbe. Çəyo oqard, boy Çımı dumo». ²² İntasi cıvonə odəm ımı məseədə, ğərəğəydi qətışe əv, şe, çumçiko çəy tənxo veybe.

²³ Bəvədə İsa votışe bəştə şoqirdon: «Rosti voteydəm bəşmə: boərbobə odəmi bə Osmoni Podşoəti daxil be çətine. ²⁴ İjən bəşmə voteydəm ki, çe dəvə darzənəhıləo dəvarde hostone,ərbobə odəmi bə Xıdo Podşoəti dəşeyse». ²⁵ Şoqirdon ımı məseədə vey təcub kardışone, votışone: «Jəqobu, ki xılos be bəzine?» ²⁶ İsa edyəsəy bəvon, votışe: «Im mımkun nıbə koye bo insonon, əmma bo Xıdo har çiy mımkune».

²⁷ Çımı bəpeştə Peteri cəvob doşe Bəy: «Diyəkə, əmə şodoəməne harçi, oməmon İştı dumo, çiçmon bəbe çımi əvəzi?» ²⁸ *İsa votışe bəvon: «Rosti voteydəm bəşmə: nuyə dınyoədə, keynə ki Bəşəri Zoə ıstə izzətınə taxtədə nışteədə, bəvədə Çımı dumo omə şıməhonən bənışteşon donzə qılə taxtədə hıkm kardeyro bə İsraili donzə ğəbilə. ²⁹ Çımı nomi roədə, ya ıstə kəon, ya boon, ya hovon, ya pıə, ya moə, ya əğilon, yaan məzon şodoə har kəs, çımisə sa ğat vey bəste iyən zolə jimonien irs bəste. ³⁰ *İntasi iminə bıəkəson veyni oxonə, oxonə bıəkəson esə boy iminə bəben.

20

Ədolətinə iyən iutfkorə boğsoybi barədə məsəl

¹ Osmoni Podşoəti bimi oxşiyeydə: qıləy boğsoybi maştə rəbədə əşte, boştə anqıə boği koəkə qəteyro şe. ² Əv de koəkon rozi be ki, bəçəvon i rujnə koy i dinar^w bədo iyən əvoni bə anqıə boğ vığandışe. ³ Maştəvo saat nəvədə beşe iyən vındışe məydonədə

* **19:28** Mat. 25:31; Lukə 22:30

* **19:30** Mat. 20:16; Lukə 13:30

^w**20.2** i dinar – çe koəkə i rujnə koy həxe

beko mandə odəmon. ⁴ Votışe bəvonən: “Şimənən bişən bə anqıə boğ, şimə həxiən de ədoləti bədom”. ⁵ Əvonən şin bə boğ. Əv ijən çoştəni saat donzədə iyən saat seədə beşe, jıqo kardışe. ⁶ Çəyo əv peçoştə saat pencədə beşe, vindışe əyo pemandə co kəson votışe bəvon: “Boçi ruji dırozi beko pemandəşon iyo?” ⁷ “Çumçiko hiçki bəmə ko nıdoşe” votışone. Əy votışe bəvonən “şimənən bişən bə anqıə boğ”.

^{8*} Şanqovəsəy boğsoyb oməy, votışe baştə nəzorətəkə: “Sədo bıkə koəkon, bıdə çəvon həxi, oxonə odəmiku tosə iminəni”. ⁹ Saat pencədə bə ko oməkəson odəməsə i dinar səşone. ¹⁰ İminə oməkəson çəş kardeydəbin həniyən vey bəsten, intasi əvonən odəməsə i dinar səşone. ¹¹ İştə puli səyədə əvon dəmandin noroziyəti karde, votışone bə boğsoybi: ¹² “Oxonə oməkəson cəmi i saat ko kardışone, tı əvonən i qəte deyəmə, oxo əmənən zəhmət kəşəmonə qamədə ruji dırozi!” ¹³ Əmma əy cəvob doşe bəçəvon qıləyni: “Çımı dust, oxo behəxəti nıkardıme bəti, məqəm tı demı bə i dinar rozi nıbiş? ¹⁴ Bıstən iştə həxi, bışi! Az isə çanə bəti doəme, bı oxonə odəmiyən anədə doy piyeydəme. ¹⁵ Bəqəm nime ixtiyor deştə puli iştə piyey karde? Tı pəxıləti kardeydəş bəçımı dastojəti?” ^{16*} De jıqoən oxonə bıəkəson iminə, iminə bıəkəson esə boy oxonə bəben».

İsa seminə kərə xəbə doydə İştə marde iyən bəyji bey barədə

(Mark 10:32-34; Lukə 18:31-34)

¹⁷ İsa bə Yerusəlim şeyədə roədə sədo kardışe İştə Donzə şoqird bə kəno, votışe əncəx bəvon: ¹⁸ «İme, rost beydəmon bə Yerusəlim, Bəşəri Zoə təslim kardə bəbe bə sər kahinon iyən ruhani miəllimon. Əy məhkum bəkan bə marde, ¹⁹ təslim bəkan bə bıtpərəston, əvonən bə dast dəbəğanden, de ğırmoci bəjen iyən bə çomex bəkəşen. Seminə ruji Əv bəyji bəbe».

Xıdmət bıkan bə iyəndı

* **20:8** Lev. 19:13; Ğanun. 24:15

* **20:16** Mat. 19:30; Mark 10:31; Lukə 13:30

(Mark 10:35-45)

²⁰ Bəvədə Zavdayi zoon moə deştə zoon, Yağubi iyən Yəhya ivirədə nez bin bə İsa, səcdə kardışone, Çəyku çıysə piyəşone.
²¹ İsa parsəy jeniku: «Çiçi piyeydə?» Jeni votışe Bəy: «Bivot, bıda çımı ım dıqlə zoə İştı podşoətiədə qıləyni İştı rostədə, qıləyniən çəpədə bınıştın». ²² Əmma İsa cəvob doşe: «İştənən zıneydənişon çiç piyeydone. Çımı peşomə əzobi piyoləo şımənən peşome bəzineşon?» Çımı vəftiz be ğəzinə şımənən vəftiz be bəzineşon? Əvon votışone: «Bəzinemon». ²³ İsa votışe bəvon: «Şımənən peşome bəzineşon Çımı peşomə piyoləo. Əmma Çımı rostədə yaanki çəpədə nişteyro icozə doy çımı ko ni. Çımı Pıə bo kom odəmon hozi kardəşebu ə vırə, bəvonən doə bəbe».

²⁴ Keyne əmandə daqlə şoqirdi məsəşe ım, çəvon rık oməy bə dıqlə boə. ²⁵ * Bəvədə İsa sədo kardışe şoqirdon iştə tonə, votışe: «Zıneydəşon ki, çe milləton rəhbəron hıkmronəti kardeydən çəvon səpe iyən əğəti kardeydən bəvon. ²⁶ Bıdə jıqo nıbu şımə arədə. Şımənədə ki piyeydəşe yol bıbu həmməy səpe, bıdə əv xıdmətəvon bıbu bo həmməy. ²⁷ Şımə arədə iminə be piyəkəs, bıdə ğul bıbu bo əmandəyon. ²⁸ Jıqəən Bəşəri Zoə noməy ki, Bəy xıdmət bıkən, oməy ki, İştən xıdmət bıkə iyən veyə odəmon hıriyeyro fıdyə bıdə İştə conı».

Dıqlə kuyə odəmi çəşon obeydən

(Mark 10:46-52; Lukə 18:35-43)

²⁹ Keyne İsa deştə şoqirdon Yerixoo beşe, qıləy yolə izdihom şe Çəy dumo. ³⁰ * Roy kənoədə niştə dıqlə kuə odəm məseədə İsa çəyo dəvardeydə «Ya Rəbb, ha Davudi Zoə! Rəhm bıkə bəmə!» zikkə jəşone. ³¹ Cəmati piyəşe ğədəğən bıkə bəvon, aşış bıkə əvoni, əvon «Ya Rəbb, ha Davudi Zoə! Rəhm bıkə bəmə!» vote-vote həniyən vanqipuri zikkə jəşone. ³² İsa mande, sədo kardışe əvon iyən parsəy çəvonku: «Çiç piyeydone, boşmə bıkəm?» ³³ Əvon votışone Bəy: «Ya Rəbb, bıdə çəmə çəşon bıvındın». ³⁴ İsa rəhmış oməy bəvon,

* **20:25-27** Mat. 23:11; Mark 9:35; Lukə 22:25-26

* **20:30** Mat. 9:27

pexəviyəy bəçəvon çəşon. Həmonə ləzədə obəyn çəvon çəşon, əvonən çe İsa dumo şin.

21

Çe İsa bə Yerusəlim dəşe

(*Mark 11:1-11; Lukə 19:28-40; Yəh. 12:12-19*)

¹ Əvon nez beədə bə Yerusəlimi – bə Zeytunə bandi odimədə bİə Betfaqe, İsa vıǵandışe İştə şoqirdonədə dı kəs, ² votışe bəvon: «Bışən İştə vədə bİə di iyən dərhol pəydo bəkaşon əyo dəbastə bİə qıləy hə iyən həkıtə. Əvoni okən, biyən Bomı. ³ Ki bıparsı şıməku, boçi İmi kardeydəşon, bıvotən bəy: “İmon bə Rəbbi lozimin”. Əv rəyrə bədo əvoni bəşmə». ⁴ İmon bin ki, de peyğəmbəri vositə votə bİə İn sıxan bə vırə bİrəsi:

⁵ * «Bıvotən bə Sioni kinə^x

“İmeha, İştı Podşo omeydə botı;
Əv İtoətkore iyən penıştə bə həy,
Həy balə bİə həkıtə”».

⁶ Şoqirdon şin iyən İsa çoknə əmr kardəşbe bəvon, jəqoən kardışone. ⁷ Əvon vardişone hə de həkıtə, səǵandışone İştə oləton çəvon səpe iyən İsa nişte həkıtə səpe. ⁸ Cəmati veyni oǵandışone İştə oləton roy səpe. Kali kəsonən bİrnişone doy şivon dəvoştışone roy səpe. ⁹ * Jıqo car kəşeydəbe çe İsa navədə iyən dumo şə xəlǵ:

«Bə Davudi Zoə hosanna!^y

Xəy-dıvoyne Rəbbi nomo Oməkəs!

Osmoni ərşədə hosanna!»

¹⁰ İsa bə Yerusəlim dəşədə həmə şəhr «İm kiye?» vote-vote hərəson bin. ¹¹ Cəmat isə voteydəbe: «İm çe Qalileyə Nazaret şəhro bİə İsa Peyğəmbərə».

İsa sə-vijor kardəkəson məbədi soo tojneydə

* **21:5** Yeş. 62:11; Zək. 9:9

^x **21:5** *bə Sioni kinə* – yəni bə Yerusəlimi səbəsoon.

* **21:9** Zəb. 118:25-26

^y **21:9** *Hosanna* – bə Xıdo İzzət doyro nido ǵəzinə oko doə beydə.

(Mark 11:15-19; Lukə 19:45-48; Yəh. 2:13-22)

¹² İsa dəşe bə məbədi so, tojnişe əyo sə-vijor kardəkəson həmməy. Peqordınışe çe sərrofon mizon iyən kafe həvatəkəson viron. ¹³* Votışe bəvon: «Nıviştə bıə ki,

“Dıvo kə bəvoten Bəçımı kəy”

Əmma şımə oqordınıyəone əv bə dızdon lonə!»

¹⁴ İsa məbədədə beədə kuə odəmon iyən şilon nez oməyn Bəy, Əyən şifo doşe bəvon. ¹⁵ Sər kahinon iyən ruhani miəllimon ğəzəbnok bin, çe İsa mecuzon vindeədə iyən «Hosanna bə Davudi Zoə!» məbədədə zikkə jə, votə əğilon vindeədə ¹⁶* votışone Bəy: «Məseydəş imon çiç voteydən?» İsan votışe bəvon: «Bəle, hiç handəonni ın sıxan?

“Tı kamilə həmdı noy

Bə korpon iyən şıtəhon qəv.”»

¹⁷ İsa tərq kardışe əvon beşe şəhro. Şe bə Betanyə di, şəvbəku mande əyo.

Bebəhrə inciyə do

(Mark 11:12-14,20-24; Lukə 13:6-9)

¹⁸ Maştənəy rəbədə İsa bə şəhr oqardeədə vəşi qətəbe. ¹⁹ Roy kənoədə qıləy inciyə do vindışe, nez be bəy. Əmma doədə hiçi ğərəyz livə pəydo nıkardışe. İsa votışe bəy: «Bıdə ıştı həni hiç mivə nıbu». İnciyə do bə ləzədə hışk be. ²⁰ Şoqirdon ımı vindeədə hədəyon mandin, parsəyn: «Çoknə iberdəmədə inciyə do hışk be?»

²¹* İsa cəvob doşe bəvon: «Rosti voteydəm bəşmə: Şayət bıbone imon, şək nıvon, şımənən bəkaşon əncəx bə inciyə doy bıəy ne, hətto bıvoton bı bandi “Pebi, şodə ıştəni bə dıyo!” jəqəon bəbe.

²² Çiç bıpiyone de imoni dıvo bıkon boəy, bəsteyon».

Çe İsa səlohiyət

(Mark 11:27-33; Lukə 20:1-8)

* **21:13** Yeş. 56:7; Yer. 7:11

* **21:16** Zəb. 8:2

* **21:21** Mat. 17:20; 1Kor. 13:2

²³ İsa oməy bə məbəd təlim omuteədə sər kahinon iyən xəlği sipirişon nez bin Bəy parsəyn: «Tı de kon səlohiyəti kardeydəş ın koon? Ki doəşe Bəti ın səlohiyəti?» ²⁴ İsa jıqo cəvob doşe bəvon: «Azən qıləy pars bədom bəşmə; əy bivoton Bəmi, Azən bəvotem bəşmə ımoni de kon səlohiyəti kardeydəm. ²⁵ Çe Yəhya vəftiz karde səlohiyəti çikoncobe? Osmonobe, yaan insononku?» Əvon no-peqət kardışone ıştə arədə jıqo votışone bə iyəndı: «Şayət bivotomon “osmono”, bəvotem “Bəs boçi bovə nıkardıone bəy?” ²⁶ Əmma bivotomon “insononku”, cəmatiku tarseydəmon, çumçiko həmməy peyğəmbər zıneydən Yəhya». ²⁷ Əvon cəvobədə votışone bə İsa: «Zıneydənimon». İsan votışe bəvon: «Azən voteydənim bəşmə, ımoni de kom səlohiyəti kardeydəm».

Dıqlə zoə barədə məsəl

²⁸ İsa dəvom kardışe: «Bəs bı barədə çiç şıneydəşon? Şəxsi hestışbe dıqlə zoə. Oməy votışe bə qıləyni “çımı zoə, ımruj bışi ko bıkə çımı anqıə boğədə”. ²⁹ Zoə cəvob doşe “piyeydəmni”. İntasi peşo pəşimon be, şe. ³⁰ Ə odəm nez be bə dıminə zoə ijən votışe həmonə sıxan. Zoə cəvob doşe “bəşem, çımı əğə”, əmma nişe. ³¹ Çımonədə kom qıləyni ıştə pıə piyəy kardışe?» Əvon votışone: «İminəni». İsa votışe bəvon: «Rosti voteydəm bəşmə: doyəneqırdəəkon iyən beəxloğon şıməsə bənav dəbəşen bə Xıdo Podşoəti. ³² * Çumçiko Yəhya salehəti roy nişo doyro oməy şımə tonə. Şımə isə bovə nıkardone bəy, əmma doyəneqırdəəkon iyən beəxloğon bovə kardışone bəy. Şımə ımı vinde bəpeştən pəşimon nıbişon iyən bovə nıkardone bəy.

Bevəcə boğəvonon məsəl

(Mark 12:1-12; Lukə 20:9-19)

³³ * Quş bıdən bə qıləy co məsəli: Qıləy kəsoybi eğandışe anqıə boğ, parçin kardışe çəy qırdo. Kandışe çəy dilədə vırə, soxtışe anqıəşirt, noşe hıvosə ləm. Çəyoən doşe boğ bə boğəvonon bə

* **21:32** Lukə 3:12; 7:29-30

* **21:33** Yeş. 5:1-7

icorə, şe bə co məmləkət. ³⁴ Məhsuli vaxt rəseədə, kəsoybi iştə hissə səyro viğandışe iştə nokon çe boğəvonon tonon. ³⁵ İntasi boğəvonon qətişone kuyəşone çəy nokon qıləyni, kıştışone ə qıləyni, sığbəse kardışone co qıləyniən. ³⁶ Kəsoybi ijən viğandışe həniyən vey nokə. Boğəvonon deyəvonən jəqo kardışone. ³⁷ Oxoyədə iştə zoə viğandışe çəvon tonon, votışe: «Hurmət bəkan bəçimi zoə». ³⁸ Boğəvonon isə çəy zoə vindeədə votışone iştə arədə: «Varis ime. Boən əy bikiştəmon, bədə meris boəmə bımandı». ³⁹ Jıqoən qətişone əv, bekardeşone boğə bə kəno, kıştışone. ⁴⁰ De jıqo, kəsoybi omeədə çiç bəkarde bı boğəvonon?» ⁴¹ Əvon votışone bə İsa: «De əzobi hələk bəkarde im cinoyətkoron, anqıə boği bə co boğəvonon bə icorə bədo ki, əvon məhsuli vaxtədə çəy hissə bədən bəy».

⁴² *İsa votışe bəvon: «Məqəm şimə hiç handəonni imi Miğəddəsə Nıviştəyonədə?

“Ə sığ ki, bənon rədd kardəşonbe

Bınəsığ bıə Əv.

Rəbbi kardışe im,

Çəmə çəşədə əcəbə koye”.

⁴³ Əve voteydəm bəşmə: Xıdo Podşoəti şiməku sə bəbe, boəy bəhrə vardə xəlgi doə bəbe. ⁴⁴ Çı sıği səpe dəqiniyəkəs pıtipoə bəbe, in sığ çiki səpe eqıno, hırd bəkarde əy». ^z

⁴⁵ Sər kahinon iyən fəriseyon məseədə çe İsa votə məsəlon, sərəsəyn ki, Əv çəvon barədə voteydə in sıxanon. ⁴⁶ Əvon piyeydəşonbe İsa bıqətin, intasi cəmatiku tarseydəbin, çumçiko cəmat peyğəmbər zıneydəbe İsa.

22

Vəyə məclisi məsəl

(Lukə 14:15-24)

¹ İsa ijən de məsəlon votışe bəvon: ² «Osmoni Podşoəti bimi

* **21:42** Zəb. 118:22-23

^z **21:44** Kali dastinıviştəyonədə in ayə ni.

oxşiyeydə: qıləy podşo boştə zoə vəyə kardeydə. ³ Əy viğandışe ıştə nokon, dəvət bıkən odəmon bə vəyə məclis. Əmma odəmon nıpiyəşone omey. ⁴ Viğandışe həniyən co nokon, votışe bəvon: “Bıvotən bə dəvət bıəkəson ki, ime, az hozı kardəme məclis, obırnıyəme kəlon iyən kokə poynon, hozıye harçi, boən bə vəyə!” ⁵ Əmma dəvət bıəkəson məhəl nınoşone, kiysə şe bəştə hi, kiysə bə ticarət. ⁶ Əmandəyon isə qətişone çəy nokon xar kardışone, hətto kıştışone. ⁷ Podşo ın xəbə məseədə gəzəbnok be. Viğandışe ıştə ləşğər, doşe məhv karde ə gəttolon, sutışe çəvon şəhron. ⁸ Çəyo votışe bəştə nokon: “Vəyə məclis hozıye, əncəx dəvət bıəkəson bımı loyiğ nıbin. ⁹ Jıqəən, bışən roəsədə çanə odəm pəydo bıkon, bə vəyə dəvət bıkən”. ¹⁰ Həmonə nokon beşin bə ro. Qırdə kardışone çok iyən bevəc, ki rast oməy bəvon. Məclis pur be de gəonəgon.

¹¹ Podşo dəşe bə dılə ki, bıvındı gəonəgon, vındışe əyo vəyə libos tanıkardə qıləy odəm, ¹² votışe bəy: “Çımı dust! Tı vəyə libos tanıkardə çoknə dəşəş iyo?” Həmonə odəm hut be. ¹³ * Bəvədə podşo votışe bə xıdmətəvonon: “Dəbastən çəy dast-poçə, şodən əy bə toykiyə daşt! Bəmə-şivən iyən dandonəciriskə bəbe əyo”.

¹⁴ Çumçiko dəvət bıə kəson vey, səçınbıəkəson isə kamin».

Bə gəysəri doyənə doy barədə

(Mark 12:13-17; Lukə 20:20-26)

¹⁵ Bəvədə fəriseyon şin məslohat kardışone ki, çoknə bə tələ eğandın İsa deçəy sıxani. ¹⁶ Əvon viğandışone ıştə şoqirdon de podşo Hirodi tərəfdoron bə ico çe İsa tonə, votışone: «Miəllim, əmə zıneydəmon ki, Tı etıboynə odəmiş iyən bə həğiğətiro omuteydəş çe Xıdo roy, bə hiçki tərəfkeşəti kardeydəniş, fərgə noydəniş insonon arədə. ¹⁷ Esə bıvot bəmə bunəmon, İştı fikro icozə heste boəmə bə gəysəri doyənə doy ya ne?» ¹⁸ Əmma İsa zınəşe çəvon şəre niyət votışe: «Ha dıdimon, Mını boçi dəvinə kardeydəşon? ¹⁹ Nişo bıkən Bəmı ıştə doyənə doə sikkə». Əvonən vardışone Boəy qıləy dinar. ²⁰ İsa votışe bəvon: «Çikiyə çe sikkə

* **22:13** Mat. 8:12; 25:30; Lukə 13:28

səpə biə in təsvir iyən nivıştəy?»²¹ Votışone Bəy: «Ğeysəri». Bəvədə İsa votışe bəvon: «Jəqoybu, bə ğeysəri məxsus biəy bə ğeysəri, bə Xıdo məxsus biəyən bə Xıdo bıdən». ²² İmi məseədə əvon hədəyon mandin, tərq kardışone İsa, şin.

Bəyji be barədə pars

(Mark 12:18-27; Lukə 20:27-40)

²³ * Həmonə ruji sadukeyon oməyn çe İsa tonə, komqilon ki, voteydəbin mardon hiç vaxti bəyji nibəben. Əvon parsəyn Çəyku: ²⁴ * «Miəllim, Musa jıqo votəşe: “Şayət qıləy odəm beson bımardo, çəy boə bıstəni çəy vevə mandə jeni, ıştə mardə boə nəsilə dəvom bıkə”. ²⁵ Haft boə hestbe çəmə arədə. İminə boə səşe qıləy jen befərzənd marde. Jen mande boçəy boə. ²⁶ Dıminə boən, seminə boən, hətto tosə haftminə boə bə həmməy sə in ko oməy. ²⁷ Həmməy bəpeştə marde im jenən. ²⁸ Bəs, mardon bəyji beədə çə haft kəsi kom qılə jen bəbe im jen? Oxo həmməy səşonbe im jen». ²⁹ İsa cəvob doşe bəvon: «Şimə dəqijyeydon, çumçiko zıneydənişon nə Miğəddəsə Nivıştəyon nəən çe Xıdo ğudrəti. ³⁰ Mardon bəyji beədə nə kəxivand beydən, nəən bə şu şeydən. Əmma bənə osmoni mələkon beydən. ³¹ Bəs handəonni mardon bəyji be barədə, de Xıdo vositə bəşmə votə biə sıxani? ³² “Az İbrahimi Xıdom, İsaği Xıdom iyən Yağubi Xıdom” Xıdo çe mardon ne, bəyjiyon Xıdoye». ³³ Cəmat ımonı məseədə, təcub kardışone Bəçəy təlimi.

Çe Xıdo ən yolə əmr

(Mark 12:28-34; Lukə 10:25-28)

³⁴ Fəriseyon məseədə ki, İsa aşış kardışe sadukeyon, əvon qırdə bin Çəy qırdə. ³⁵ Çəvonədə qıləy Ğanun miəllimi de dəvinə karde məğsədi parsəy İsaku: ³⁶ «Miəllim, Ğanunədə ən yolə əmr kome?» ³⁷ * İsa votışe bəy: «“Bıpi ıştə Xıdo Rəbbi dılısıxtə, deştə həmə

* 22:23 Həv. 23:8

* 22:24 Ğanun. 25:5

* 22:37 Ğanun. 6:5

hestemoni iyən həmə şını”.³⁸ İme yolə iyən əsosə əmr.^{39*} Bimi oxşər dıminəni ime: “Bənə ıştəni bıpi ıştə hamsiyə”.⁴⁰ Ğanun iyən Peyğəmbəron sıxanon həmməy bı dıqlə əmri əsosin beydən».

Məsih çiki Zoəye?

(Mark 12:35-37; Lukə 20:41-44)

⁴¹ Fəriseyon qırdə beədə İsa parsəy çəvonku: ⁴² «Məsihi barədə çiç şineydəşon? Əv çiki Zoəye?» Əvonən votışone bə İsa: «Davudi Zoəye». ⁴³ İsa votışe bəvon: «Bəs, boçi Davud de Rufi vositə “Rəbb” voteydə Bəy?

^{44*} “Rəbbi votışe bəçımı Rəbbi:

«Bınışt çımı rostədə

tosə bə vaxti ki, İştı deşmenon dəzonı biyəm

İştı poədə»”.

⁴⁵ Şayət Davud “Rəbb” voteydəbu Bəy, Əv çoknə Davudi zoə be bəzine?» ⁴⁶ Hiç kəsi nızınəşe qıləy sıxan vote bə İsa. Çə rujiku bəpeştə həni hiçki ciqə nıkardışe Çəyku qıləy çiy bıparsı.

23

Çe ruhani miəllimon ifşo

(Lukə 11:39-51)

¹ Bəvədə İsa ovardışe bə izdihomi iyən bəştə şoqirdon ² votışe: «Ruhani miəllimon iyən fəriseyon Musa vırə qətəşone. ³ Bı səbəbən əvon çiç bıvoton bəşmə bə vırə bırosnən iyən rioyət bıkən bə həmməy. Esə boy məkən çəvon kardəyon, çumçiko əvon bəvoten, əmma rioyət nibəkan. ⁴ Əvon bəbasten qonə iyən çətinə şəlon, bənon odəmon amonsə, ıştən nibəlovnən ıştə anqıştən bıfırsının ımoni. ^{5*} İştəni bə odəmon nişo doyro kardeydən həmə koon. Çumçiko əvon dıjd kardeydən qədə dıvo ğotiyon^a dıroz

* **22:39** Lev. 19:18

* **22:44** Zəb. 110:1

* **23:5-6** Mark 12:38-39; Lukə 20:46

^a**23:5** *Dıvo ğotiyon* – bı ğotiyon noydən Tovrato peqətə kali ayon.

kardeydən iştə liboson pəpulə ^{b 6} Bəvon xoş omeydə ziyofətonədə pensə qətey, sinaqoqonədə sərkursiyon, ⁷ məydononədə səlom səy iyən insonon bəvon “Rabbi!”^c mırocıət kardeədə.

⁸ Esə boy kiysə “Rabbi” nivotı bəşımə. Çumçiko şımə hestione iqlə Miəllim, şımə həmməy yəndı boəyon. ⁹ Zəminisə bə hiç kəsi “Pıə” məvotən. Çumçiko şımə hestione iqlə Pıə, Əv Osmoni Pıəye.

¹⁰ Kiysə “rəhbər” nivotı bəşmə. Çumçiko şımə hestione iqlə Rəhbər, Əv Məsihe. ¹¹ * Şımə dilədə ən yol bıə kəs şımə xıdmətəkə bıbu. ¹² * Ki iştəni bə pe bıqəto, bə ji qətə bəbe iyən ki iştəni bə ji bıqəto, bə pe qətə bəbe.

¹³ Vay bəşmə holi, ha ruhani miəllimon iyən fəriseyon – dıdimon! Çumçiko şımə Osmoni Podşoəti bo insonon basteydon. Nə iştən dəşeydəşon, nəən dəşe piyəkəson vadoydəşon. ¹⁴ Çumçiko əvon bəharden-pebəvişkinen vevə jenon kəon iyən iştəni nişo doyro dıroz-dırozi dıvo bəkan. Bı səbəb şımə cəzo həniyən qon bəbe.^d

¹⁵ Vay bəşmə holi, ruhani miəllimon iyən fəriseyon – dıdimon! Çumçiko şımə i kəsi bə imon vardeyro dıyo iyən hışki nəveydəşon. Bə imon vardeədə isə iştəsə dığat vey cəhənnımı kardeydəşon əy.

¹⁶ Vay bəşmə holi, ha kuə bələdəvonon! Voteydəşon ki, “qirəm ki ğəssəm hardeydə bə məbədi, im veyən vocib ni, əmma ki ğəssəm hardeydə bə məbədi ğızılı, əv iştə ğəssəmi bə vırə rosniyənine”.

¹⁷ Ha beağilon iyən kuyon! Kom həniyən yole? Ğızıl, yaan ğızılı təğdis^e kardə məbəd? ¹⁸ İjənən voteydəşon ki, “ki ğəssəm hardeydəbu bə ğırbonqo, im veyən vocib ni; intasi çe ğırbonqo

Yəhudiyon dəbasteydən əy dıvo kardeədə qa bəştə təvuli, qaan bəştə dasti.

^b **23:5** *Pəpulə* – çe Rəbbi əmron bə yod vardeyro ehaştəydən bəştə libosi ço tərəfi. Diyəkə: Aşm. 15:38-40; Ğanun. 22:12.

^c **23:7** *Rabbi* – yəni Miəllim.

* **23:11** Mat. 20:25-27; Mark 9:35; 10:43-44; Lukə 22:25-26

* **23:12** Lukə 14:11; 18:14

^d **23.14** – Kali dastinivıştəyonədə im ayə ni.

^e **23:17** *təğdis* – qıləy şəxsi, yaan jıçıy bo Xıdo mığəddəs kardə bey.

səpə b1ə ğırboni ğəssəm hardəkəs 1ştə ğəssəmi bə vırə rosniyənine”.¹⁹ Ha kuyon! Kom həniyən yole? Ğırbon, yaan ğırboni təğdis kardə ğırbonqo?²⁰ Jıqoən bə ğırbonqo ğəssəm hardəkəs ğəssəm hardeydə bəy iyən çəy səpə b1ə bə harçi.²¹ Bə məbədi ğəssəm hardəkəsən, ğəssəm hardeydə bəy iyən çəy dılədə bə Jiyəkəsi.²² *Ki ğəssəm hardeydə bə osmoni, əv ğəssəm hardeydə bə Xıdo taxti iyən taxtədə bə Nıştəkəsi.

²³ *Vay bəşmə holi, ha ruhani miəllimon iyən fəriseyon – dıdimon! Çumçiko şımə doydən nənofi, şiviti iyən zirə dayəki, əmma şodoydəşon Ğanuni həniyən vocibə koon, ədaləti, mərhəməti iyən imoni. Əmma de dayəki^f doy bə i vırə, həmçinin yodo beməkən imoniyən.²⁴ Ha kuyə bələdəvonon! Şımə parzıneydəşon muçəki bekardeydəşon, dəvə isə ebardeydəşon!

²⁵ Vay bəşmə holi, ha ruhani miəllimon iyən fəriseyon – dıdimon! Çumçiko şımə çə piyolə iyən nimçə betoni təmiz kardeydəşon, əmma çəvon dılətoni pure de kisibkorəti iyən çəşdəxıləti.²⁶ Tı, ha kuyə fərisey! Sıftə çə piyolə dılətoni təmiz bıkə ki, b1də çəy betoniyən təmiz bıbu!

²⁷ *Vay bəşmə holi, ha ruhani miəllimon iyən fəriseyon – dıdimon! Çumçiko şımə oxşiyeydon bə sipi kardə b1ə sərdabon: çəvon betoni reçin çiyeydə, dılətoni isə pure de mardə aston iyən har curə mırdoləti.²⁸ Zahirən saleh çiyeydəşon bə insonon, əmma şımə dılətoni pure de dıdiməti iyən beğanunəti.

²⁹ Vay bəşmə holi, ha ruhani miəllimon iyən fəriseyon – dıdimon! Çumçiko şımə bo peyğəmbəron sərdabon duteydəşon, bə salehə odəmon ğəbi rəvoş jəydəşon.³⁰ Şımə voteydəşon: “Şayət əmə jiyəbəymon 1ştə dədə-bobo vaxtonədə, deyəvon ivirədə peyğəmbəron xuni enəkəymon”.³¹ De jıqo, 1ştən şoydəti kardeydəşon ki, şımə çə peyğəmbəron kıştəkəson fərzəndoniyon.

* **23:22** Yeş. 66:1; Mat. 5:34-35

* **23:23** Lev. 27:30

^f **23.23** dayək – dini doyənəye, yəni ğəzənci dadə i hissə

* **23:27** Həv. 23:3

³² Jəqobu, ıstə pıon bino kardə koy təmom bıkən! ³³* Şımə ha moron, quruzon nəsıla! Çoknə pebərəxeşon bə cəhənnım məhkum beyku?

³⁴ İmha, Az vığandeydəm boşmə peyğəmbəron, mudrikə odəmon iyən ruhani miəllimon. Şımə bəkışteyşon çəvonədə kali qılon iyən bəkəşeşon bə çomex. İstə sinaqoqonədə de ğırmoci bəjeşon kali qılon iyən bətojneşon çı şəhro bə şəhr; ³⁵* de jıqo, şımə səpe bome salehə Habili xunikuş qətə detobə məbədi iyən ğırbonqo arədə kıştə bıə Berekyə zoə Zəkəriyyə xuni, zəminisə ekardə bıə həmə salehə odəmon xun. ³⁶ Rosti voteydəm bəşmə: ım nəsılı səpe bomen ımon həmməy.

İsa dıl suteydə bo Yerusəlimi

(Lukə 13:34-35)

³⁷ Ha Yerusəlim, Yerusəlim! Peyğəmbəron kuyə iyən əyo vığandə bıəkəson sığbəsə kardə şəhr! Çandə kərə Az piyəme qırdə bıkəm ıstı fərzəndon, çoknə kolokəkaq qırdə kardeydə ıstə kijon bəştə pəri ji, əmma şımə nıpiyəone! ³⁸* Diyəkən, şımə kə təyli mandeydə.

³⁹* Çumçıko Az voteydəm bəşmə ki, həni i kərən Mini nibəvindeşon, tosə bə vaxti ki, nibəvoteşon:

“Xəy-dıvoyne de Rəbbi nomi Oməkəs!”».

24

Oxonzəmoni əloməton

(Mark 13:1-23; Lukə 21:5-24)

¹ İsa məbədo beşeədə şoqirdon oməyn Çəy tonə, nişo kardışone Bəy məbədi bina. ² İsa jıqo cəvob doşe bəvon: «Vindeydəşon ımonı həmməy? Rosti voteydəm bəşmə: çəvon sığ nibəmande bəsə

* **23:33** Mat. 3:7; 12:34; Lukə 3:7

* **23:35** Ofə. 4:8; 2Saln. 24:20-21

* **23:38** Yer. 12:7; 22:5; 26:6

* **23:39** Zəb. 118:26

sıǵısə, virtivilo bəbe».

³ İsa Zeytun bandədə nişteədə, şoqirdon cobəco oməyn Çəy tonon parsəyn: «Bıvot bəmə, İştı ın votəyon keynə bəben? Boştı zuhuri iyən oxonzəmoni kon əloməton bəben?» ⁴ İsa cəvob doşe bəvon: «Hodi bıbən, bıdə hiçki dəniqijni şıməni. ⁵ Çumçiko vey odəm bome Deçımı nomi, “Məsih azim” bəvotə dəbəqijne vey kəson. ⁶ Şımə bəməşeşon canqə xəbon iyən canqə şayon. Əmma bə çəkəm-çəkəm dəməşən. İmon bıəninin, əmma ım hələ oxoy ni. ⁷ Çumçiko millət bə milləti, podşoəti bə podşoəti vəynə bebəşe. Vırəbəvirəo buməlarzon iyən vəşyəni bəbe. ⁸ İmon həmməy məvuji zande dojon sıftən.

⁹* Bəvədə şıməni təslim bəkarden bə əziyəti iyən bəkiştən. Bəçımı nomi qorə həmə milləton nifrət bəkarden bəşmə. ¹⁰ Bəvədə vey kəson imono bəkarden, təslim bəkarden iyəndı iyən nifrət bəkarden bə iyəndı. ¹¹ Vey duyəvoje peyğəmbəron bə məydon bebəşən, vey kəson dəbəqijnen. ¹² Beğanunətiyon vey be səbəbo vey kəson mehıbbət sardın bəbe. ¹³* Əmma tosə oxoy tov vardəkəs xılos bəbe. ¹⁴ Osmoni Podşoəti ın Şoyə Xəbə həmə dınyoədə bə həmə milləton şəhodət beyro vəz kardə bəbe. Bəvədə oxoy bome.

¹⁵* De jıqoy, keynə bıvındon ki, Daniel peyğəmbəri votə, vironəti vardə oləyzə çiy noə be Mıǵəddəsə vırədə (handəkəs bıdə sərəsı ımı) ¹⁶ Yəhudəyədə bıəkəson bıvıtın bə bandon. ¹⁷* Bonısə bıəkəs ıstə kəo çıysə peqəteyro bıdə saru enışu. ¹⁸ Məzədə bıəkəs boştə səpenə oləti peqəteyro onıqardı. ¹⁹ Həmonə rujonədə vay bə əǵılbəbolo iyən korpə dovniyə jenon holi! ²⁰ Dıvo bıkən ki, şımə vite zımıstonədə yaanki Şənbə ruji nıbu. ²¹* Çumçiko bəvədə jıqo dəhşətinə əzob-əzyət bəbe ki, çe dınyo sıftəku tosə esə bıəni jıqoyni, hiç əbıniyəni. ²² Ehanə kırt kardənəbəyn ə rujon, hiç qılə inson perəxe nəzni. Əmma bə səçın kardə bıəyon xoto kırt kardə

* **24:9** Mat. 10:22

* **24:13** Mat. 10:22

* **24:15-16** Dan. 9:27; 11:31; 12:11

* **24:17-18** Lukə 17:31

* **24:21** Dan. 12:1; Vəhy 7:14

bəben ə rujon.

²³* Bə vaxti qirəm kiysə bəşmə bivoto ki, “diyəkə, Məsih iyoy” yaan “əyoy” bəy bovə məkən. ²⁴ Çumçiko duyəvojə məsihon iyən duyəvojə peyğəmbəron bə məydon bebəşən. Əvon nişo bədon yolə əloməton iyən mecuzon ki, imkon bıkən, dəqijnın səçin bıkəsonən. ²⁵ Diyəkən, Az sıftəku votəme bəşmə. ²⁶* Şayət bivotın bəşmə “diyəkə, Əv daştədəy” beməşən, yaanki “diyəkə, Əv otağonədəy” bovə məkən. ²⁷ Çoknə avəçəkə həşipemədə çəkeydə, həşiniştədə çiyeydə, Bəşəri Zoə zuhurən jəqo bəbe. ²⁸* Leş konco bibo, ğəcionən əyo qırdə bəben.

İsa qəp jəydə İştə oqarde barədə

(Mark 13:24-31; Lukə 21:25-33)

²⁹* İberdəmədə peş ə dəhşətinə əzob-əzyətinə rujon

Həşi qətə bəbe,

Ovşum nur nibəporne,

Astovon ebəmen osmono,

Osmoni ğıvvon bə larz dəbəşən.

³⁰* Bə vaxti Bəşəri Zoə əlomət bəçiyə osmonədə. Bəvədə dınyoədə bıə həmə tobyon şivən bəkan iyən bəvinden Bəşəri Zoə osmoni avon səpe de ğudrəti iyən yolə izzəti ome. ³¹ Əv de şeypuri qurə sədo bəviğənde iştə mələkon. Mələkonən vavazi ço səmtədə qırdə bəkarden Çəy səçin kardə bıkəson osmonon çı səyku de tosə bə səy.

³² Esət ibrət peqətən inciyə doyku: çəy xıçon tişi jəyədə, livə okardeyədə zıneydəşon ki, tovıston həni neze. ³³ Jəqoən şımə ımoni vindeədə bızınən ki, Bəşəri Zoə neziədəy, lap bəy qəvədəy. ³⁴ Rosti voteydəm bəşmə: ım nəsil iştə umri bə sə nijənə, ımon həmməy

* **24:23** Lukə 17:21,23

* **24:26-27** Lukə 17:23-24

* **24:28** Əyy. 39:30; Lukə 17:37

* **24:29** Yeş. 13:10; 34:4; Yez. 32:7; Yoel 2:10,31; 3:15; Vəhy 6:12-13

* **24:30** Dan. 7:13; Vəhy 1:7

bəben. ³⁵ Osmon iyən zəmin dəbəvarden bəşen, əmma Çımı kəlonon əslo ni əbının.

Məlum nıbə ruji iyən saat

(Lukə 12:39-48; 17:26-35)

³⁶ * İntasi ə ruji iyən ə saati hiçki zıneydəni, nə osmoni mələkon, nəən Zoə. Əncəx Pıə zıneydə. ³⁷ * Əmma Nuhi vaxtədə bey ğəzinə, Bəşəri Zoə zuhurən jəğə bəbe. ³⁸ Ovbarzisə bənav həmonə rujonədə, insonon ıştə harde-peşomeyədəbin, kəxıvand beydəbin, bə şu şeydəbin, detosə Nuhi bə qəmi dəşə ruji. ³⁹ * Bexəbəbin toşə ovbarzi ome həmməy barde. Jıqo bəbe Bəşəri Zoə zuhurən. ⁴⁰ Bə vaxti məzədə bıə dı kəsi qıləyni peqətə bəbe, ə qıləyni isə bəmande. ⁴¹ Osyoədə don horə dıqlə jeni: qıləyni peqətə bəbe, ə qıləyni isə bəmande.

⁴² * Əve oğə bıbən. Çumçıko zıneydənişon şımə Rəbb kon ruji bome. ⁴³ * Əmma ımı bızınən ki, şayət kəsoybi zınəşbəy dızd şanqo kon saatədə bome, oğə əmandi nahaştı ıştə kəy dəbırıye. ⁴⁴ Bı səbəb şımənən hozı bıbən, çumçıko şımə çəş nıkardə saatədə Bəşəri Zoə bome.

⁴⁵ Ki bənə bə bəfoynə iyən ağılmədə nokə be bəzıne, komqılə ki, əğə təyin kardəşbe əv ıştə nokon səpe vaxti-vaxtədə bəvon harde doyro? ⁴⁶ Çı baxtəvərə ə ğul ki, əğə bə kə oqardeədə koy sədə vindeydə əy! ⁴⁷ Rosti voteydəm bəşmə: çəy əğə ıştə həmə tənxsə idorəkəti basbarde bı ğuli. ⁴⁸ Əmma həmonə ğul bevəc bıbo, ıştə dılədə bıvoto “çımı əğə di bome”, ⁴⁹ dəmando ıştə həmron bo kuye iyən de əyyoşon ivirədə harde-peşome. ⁵⁰ Bəvədə çə ğuli əğə çəy çəş nıkardə ruji iyən şək nışə saatədə bome, ⁵¹ qonə cəzo bədo bəy iyən əy obəqəte de dıdimon ivirədə. Dandonəciriskə iyən bəmə-şivən bəbe əyo.

* **24:36** Mark 13:32

* **24:37** Ofə. 6:5-8

* **24:39** Ofə. 7:6-24

* **24:42** Mark 13:35

* **24:43-44** Lukə 12:39-40; Vəhy 3:3; 16:15

Da qılə kinə məsəl

¹* Bəvədə Osmoni Podşoəti bimi oxşiyeydə: da qılə kinə peqətəşonbe ıştə ço beşəbin bo bəqi pişvoz karde. ² Çəvonədə penc kəs beağıl, penc kəs isə ağılmandbe. ³ Beəğılon peqətəşonbe ıştə ço, əmma peqətəşonnıbe boəy ruyən. ⁴ Ağılmandon isə peqətəşonbe de çoy ivirədə ğabonədə ruyən. ⁵ İntasi bəq bə di dəqınıye, hanvə qətışe əvoni iyən hitin. ⁶ Şəvi nimədə zikkə emande: “İmha, bəq omeydə, beşən bəçəy pişvoz!” ⁷ Bəvədə kinon həmməy pebəyn hozı kardışone ıştə ço. ⁸ Beəğılon votışone bə ağılmandon: “İştə ruyənədə bəmənən bıdən, çumçiko çəmə çoon okışiyeydən”. ⁹ Ağılmandon isə cəvob doşone: “Jıqo nıbu ki, ruyən nırəsi, nə bəmə, nə bəşmə. Şımə bışon həvatəkəsonku bihiron çok bəbe”. ¹⁰ Keynə ki, əvon şin bo ruyən hırıye, bəq oməy. Hozı bıəkəson şin de bəqi bə vəyə, kəybə bastə be. ¹¹* Çımi bəpeştə oqardin ə qılə kinon, votışone: “Əğə! Əğə! Kəybə okə boəmə”. ¹² Əmma bəqi cəvob doşe: “Rosti voteydəm bəşmə, az zıneydənim şıməni”. ¹³* De jıqo, oğo bıbən. Çumçiko şımə zıneydənişon nə ruji, nəən saati.

Əmonətə puli məsəl

(Lukə 19:11-27)

¹⁴* Həmən im oxşeydə bə səyohət beşə qıləy odəmi. Əy sədo kardışe ıştə ğulon, asbardışe bəvon ıştə tənxo. ¹⁵ Əy doşe bə har qıləyni bəçəy ğabiliyəti mıvofiğ – bə qıləyni penc, bə qıləyni dı, bə qıləyniyən i talant^g, ıştən dərhol dəro qınıye şe. ¹⁶ Penc talant səkəs şe, ticarət kardışe deyəvon iyən ğəzənc kardışe həniyən penc talant. ¹⁷ Dı talant sə kəsiyən ğəzənc kardışe həniyən dı talant. ¹⁸ İ

* 25:1 Lukə 12:35

* 25:11-12 Lukə 13:25

* 25:13 Mark 13:33

* 25:14-15 Mark 13:34

^g25:15 Talant – təxminən 30 kq nığə

talant səkəs isə şe, kandişe zəmin, niyo kardişe iştə əğə pul.

¹⁹ Xəyli vaxtı bədiqə oməy çə ğulon əğə iyən tələb kardişe çəvonku həx-hisob. ²⁰ Penc talant səkəs oməy, vardişe həniyən penc talant, votişe: “Əğə, tı penc talant əmonət doəbe bəmi. Imha, az həniyən penc talant ğəzənc kardime”. ²¹ Əğə votişe bəy: “Əhsən, çımı çokə iyən bəfomandə ğul! Tı ki qədə koonədə bəfomand biş, az həniyən yolə koon basbardem bəti. Boy şoy-şoy bıke deştə əğə!”

²² Dı talant səkəsən oməy, votişe: “Əğə, tı dı talant əmonət doəbe bəmi. Imha, az həniyən dı talant ğəzənc kardime”. ²³ Əğə votişe bəy: “Əhsən, çımı çokə iyən bəfomandə ğul! Tı ki qədə koonədə bəfomand biş, az həniyən yolə koon basbardem bəti. Boy şoy-şoy bıke deştə əğə!”

²⁴ İ talant səkəsən oməy, votişe: “Əğə, zıneydəbim iştı tındə odəm bey. İştə nikaştəy dıveydəş, iştə penişandəy qırdə kardeydəş.

²⁵ Əve tarsəym, şim, niyo kardime iştı doə talant zəminədə. Zəhmət nıbu, peqət iştə moli!” ²⁶ Əğə isə cəvob doşe bəy: “Noduz iyən tanbələ ğul! Tı zıneydəbiş az iştə nikaştəy dıveydəm iyən penişandəy qırdə kardeydəm. ²⁷ Lamələy çımı puli bə moamilə ədəym ki, az oqardeədə de ğəzənci bə ivrə əstənim əy. ²⁸ Esə bıstənən çəyku ə talanti, bıdən bə da talant bıəkəsi. ²⁹ * Çumçiko çiki bıbuşe, həniyən vey doə bəbe bəy iyən əv boli dılədə bəbe, çiki nıbuşe çəy dastədə bıəyən sə bəbe çəyku. ³⁰ * Im noloyiğə ğuli isə şodən bə kəno, bə zılmot. Bəmə-şivən iyən dandonəciriskə bəbe əyo”.

Pəson iyən bizon məsəl

³¹ * Keyne ki, Bəşəri Zoə bome Deştə izzəti iyən mələkon həmməy, bəvədə Əv bənışte Bəştə izzətinə taxt. ³² Həmə milləton qırdə bəben Çəy navədə, Əvən pəson bizonku esındiniyə qələvoni ğəzinə, ebəsındine əvoni iyəndıku. ³³ Əv qırdə bəka pəson İştə

* **25:29** Mat. 13:12; Mark 4:25; Lukə 8:18

* **25:30** Mat. 8:12; 22:13; Lukə 13:28

* **25:31** Mat. 16:27; 19:28

rostə tərəfədə, bizon isə çəpə tərəfədə.

³⁴ Bəvədə Podşo bəştə rostə tərəfədə bəkəson bəvotə: “Boənən, Çımı Pıə xəy-dıvo doəkəson, irs bıstənən dınyo bino beyku jıqoşə boşmə hozı kardə bıə Podşoəti. ³⁵ Çumçıkə vəşimbe, şımə xorək doyyone Bəmi; təşimbe, ov doyyone Bəmi; açınbim, ğəbul kardıyone Mını; ³⁶ qucilibim, olət tankardone Bəmi; noxəşbim, mandiyon Bəçımı ğəyd; zindonədəbim, oməyon Çımı tonə”. ³⁷ Bəvədə salehon cəvob bədon Bəy: “Ya Rəbb, əmə keynə vindımone Tını vəşi, xorək domone, yaan təşi, ov domone? ³⁸ Keynə vindımone Tını açın, ğəbul kardımone, yaan qucili olət tankardımone?”

³⁹ Keynə vindımone Tını noxəş, yaan zindonədə, oməymon ıştı tonə?” ⁴⁰ Podşo cəvob bədo bəvon: “Rosti voteydəm bəşmə: Bəçımı ən rukə boon qıləyni ıştə ın kardəyonon, Bəmi kardıyone”.

⁴¹ Bəvədə bəvotə bəştə çəpə tərəfədə bıəyon: “Okırıyən Çımıku ha lənətinə odəmon, bışənən bo İblisi iyən bəçəy mələkon hozı kardə bıə zolə otəş! ⁴² Çumçıkə vəşimbe, nıdoyyone Bəmi xorək; təşimbe, nıdoyyone Bəmi ov; ⁴³ açınbim, ğəbul nıkardone Mını; qucilibim, tannıkardone olət; noxəş iyən zindonədəbim, nımandiyon Bəçımı ğəyd”. ⁴⁴ Bəvədə əvonən cəvob bədon: “Ya Rəbb, əmə keynə vindımone Tını vəşi, təşi, açın, qucili, noxəş, yaan zindonədə ki, xıdmət nıkardımone Bəti?” ⁴⁵ Bəvədə Əv cəvob bədo bəvon: “Rosti voteydəm bəşmə: ə çiy ki şımə nıkardıone bo ən rukiyon qıləyni, nıkardıone Bəmi”. ⁴⁶ * İmon bəşən bə zolə əzob, salehon isə bə zolə jimon».

26

Sui-ğəsd hozı karde beydə bo İsa kıştə

(*Mark 14:1-2; Lukə 22:1-2; Yəh. 11:45-53*)

¹ * İsa sə karde bəpeştə ıştə həmə sıxanon, votışe bəştə şoqirdon:
² «Şımə zıneydəşon, dı ruji bədiqə Pasxə id^h bəbe. Bəşəri Zoə

* **25:46** Dan. 12:2

* **26:1-2** Beşə. 12:1-27

^h **26.2** Pasxə id – Çe Yəhudiyon Misiro beşey ğeyd kardə ide, əvon

təslim kardə bəbe bə çomex kəşeyro».

³ Bəvədə sər kahinon iyən xəlği sipirişon qırdə bin bə Kayafa nomədə bıə sər kahini so. ⁴ Sui-ğəsd hozı kardışone ki, İsa de hilə bıqətın, bıkıştın. ⁵ Əmma voteydəbin: «İdədə məkəmon ımı, bərəks hərkihərkiyəti ebəqıne xəlği arədə».

İsa Betanyə diədə

(Mark 14:3-9; Yəh. 12:1-8)

⁶* İsa Betanyə diədə cuzaminə Simoni kədə beədə, ⁷ qıləy jen oməy Çəy tonə. Jeni dastədə hestbe dılədəş vey bohoyne ətrinə ruyən bıə mərmərə sərinc. İsa surfəsə beədə, jeni dəsüşə ə ruyən Bəçəy səy. ⁸ Şoqirdon ımı vindeədə rıknə bin votışone: «Jıqo isrofəti boçiye? ⁹ Oxo ın ətri bə bohəə ğıymət həvate əbi, çəy puli bə kosibon doy əbi». ¹⁰ İntasi İsa zınəşe ımı votışe: «Boçi rınci kardeydəşon jeni? Əy qıləy çokə ko kardışe Bomı. ¹¹* Kosibon hejo deşimənin, Az esə boy hejo deşimə nıbəbem. ¹² Jeni ekardışe ın ətr Çımı andomisə, hozı kardışe Mını bo dəfni. ¹³ Rosti voteydəm bəşmə: Dınyo kon vıradə Şoyə Xəbə bəyon kardə bıbosə, çı jeni kardə koən votə bəbe ki, əv bə yod vardə bıbu».

Çe Yəhudə xəyonətkorə niyət

(Mark 14:10-11; Lukə 22:3-6; Yəh. 13:18-30)

¹⁴ Bə vaxti Donzə şoqirdi qıləyni bıə Yəhudə İskaryot, şe sər kahinon tonə votışe: ¹⁵ «Az təslim bıkom Əy bəşmə, bəmı çiç bədoşon?» Əvonən aşmardışone si niğə, doşone bə Yəhudə. ¹⁶ Çə vaxtiku Yəhudə dəmande bo firsəti nəve ki, İsa təslim bıkə bəvon.

Pasxə idi harde

(Mark 14:12-26; Lukə 22:7-23; Yəh. 13:21-30; 1Kor. 11:23 - 25)

¹⁷ Behəmyozə Nuni idiⁱ iminə ruji şoqirdon oməyn çe İsa tonə

ımı hasor əvəsorədə dəvoneydən.

* **26:6-7** Lukə 7:37-38

* **26:11** Ğanun. 15:11

ⁱ**26.17 fq Behəmyozə Nuni id** – Peş Pasxə Yəhudiyon i haftə

votişone: «Boştı Pasxə xorəki hardeyro konco piyeydə əmə pırpaz bıqətəmon?»¹⁸ Əyən cəvob doşe: «Dəşən bə şəhr, bışən filonkəsi tonə bıvotən bəy: “Miəllim voteydə: «Çımı vaxt nez be, ıştı kədə dəbəvunem Pasxə deştə şoqirdon»”». ¹⁹ Şoqirdon rosnişone bə vıre çe İsa əmr, hozı kardışone Pasxa harde.

²⁰ Toyki darşəədə İsa deştə Donzə şoqirdi qırdə bin bə sufrə.

²¹ Əvon xorək hardeəsə İsa votişe: «Rosti voteydəm bəşmə: şımənədə i kəs xəyonət bəkarde Bəmi». ²² Bərk ğərəğəydi qətişe əvoni iyən qıləbəqılə parsəyn Çəyku: «Ya Rəbb, az nim ki?» ²³ * Əy cəvob doşe: «İştə nuni Demı ivırədə bə ğab ejənəkəs xəyonət bəkarde Bəmi. ²⁴ Bəşəri Zoə Mığəddəsə Nıvıştəyonədə İştə barədə votəy ğəzinə şeydə. Əmma vay bə odəmi holi ki, xəyonət kardeydə bə Bəşəri Zoə! Bo ə odəmi həniyən çok əbi ki, əv hiç moəku nəbəy!» ²⁵ Yəhudə, komqılə ki, xəyonət bəkarde bə İsa parsəy: «Rabbi, ə odəm azim?» İsaən votişe bəy: «Tı ıştən vote ımı».

²⁶ Əvon hardeədə İsa peqətişe nun, şukur kardışe, poə kardışe əv, bə şoqirdon doədəsə votişe: «Peqətən, bəhən! Im Çımı andome».

²⁷ Çəyo peqətişe qıləy piyolə, şukur kardışe əyən bə şoqirdon doədəsə votişe: «Həmməy peşomən çımədə! ²⁸ * Im, Çımı xune ki, Əhdi basteyro bo vey odəmon qorə, qınoon baxşeyro ru kardə beydə. ²⁹ Az voteydəm bəşmə: «İştə Pıə podşoətiyədə deşmə bə ivırə de tosə tojə qılə peşomə ruji, anqıə doy ın məhsulo hiç penibəşomem». ³⁰ Əvon beşin ilahi hande bəpeştə, şin bə Zeytun bandi tərəf.

Sıftəku votə beydə Peteri həşə

(Mark 14:27-31; Lukə 22:31-34; Yəh. 13:36-38)

³¹ * Bəvədə İsa votişe bəştə şoqirdon: «İmşanqo həmməy şobədoşon Mını, çumçiko jıqo nıvıştə bıə:

“Qələvo ni bəjem,

Behəmyozə Nun hardeydəbin.

* **26:23** Zəb. 41:9

* **26:28** Beşe. 24:8; Yer. 31:31-34

* **26:31** Zək. 13:7

Çe qələ pəson pərən-pərən bəben”.

³² * Çəyo Az bəyji be bəpeştə, şıməsə bənav bəşem bə Qalileyə».

³³ Peteri cəvob doşe Bəy votişe: «Həmməy Tini şodonən, az hiç şonibədom». ³⁴ İsa votişe bəy: «Rosti voteydəm bəti: ımşanqo suk hande bənav tı Mını se kərə bə həşə bəjeş». ³⁵ Peteri votişe Bəy: «Tini hiç bə həşə nibəjem, de ehanə Detı bə ico çımı mardeyən lozim bıbo». Şoqirdon həmməy votişone jıqo.

Qetsemani boğədə

(Mark 14:32-42; Lukə 22:39-46)

³⁶ Çəyo İsa oməy de şoqirdon bə ivirə Qetsemani nomədə bıə qıləy vırə iyən votişe bəvon: «Şımə iyo bıniştən, Az şedəm əyo bo dıvo karde». ³⁷ Əy bardışe Deştə bə kəno Peter iyən Zavdayi dıqlə zoə. Kədəri iyən norohətəti eqətişe Əv. ³⁸ Bəvədə Əy votişe bəvon: «Jıqo gərəğəydi qətəşe Çımı dılı ki, kam mandə bımandım. Bımandən iyo iyən Demı bə ivirə oğə bıbən».

³⁹ İsa şe kamişe bənav, zəvbədim olxarte zəminisə, kardışe dıvo: «Ha Çımı Pıə, mımkunebu, bıdə ın əzobi piyolə yan dəvardı Çımıku. İntasi Çımı ne, İştı irodə bıbu». ⁴⁰ İsa oqarde İştə şoqirdon tonə vındışe ki, əvon hitən. Əy sədo kardışe Peter: «Bəqəm i saat Demı oğə mande nəznişon? ⁴¹ Oğə bımandən, dıvo bıkən ki, eməqınən bə dəvinə. Ruf gırvəğ, cisim esə boy bezuye». ⁴² İsa ijən dıminə kərə diyəro be çəvrəyku, dıvo kardışe: «Ha Çımı Pıə, şayət Az penışomə ın əzobi piyolə Çımıku yan dəvarde mımkun niysə, bıdə İştı irodə bıbu».

⁴³ İsa oqardeədə vındışe ki, əvon ijən hitən. Həni çəvon çəşon vi beydəbin. ⁴⁴ Tərq kardışe əvon tikrorən diyəro şe, ijən seminə kərə dıvo kardışe de həmonə sıxanon. ⁴⁵ Çəyo İsa oqarde şoqirdon tonə votişe bəvon: «Hələn hitəydəşon ıştə dinci səydəşon? İmha, vaxt nez bıə, Bəşəri Zoə bə qınokoron dast təslim kardə beydə. ⁴⁶ Bəştən bışəmon. İmha, Bəmi xəyonət kardəkəs omeydə!»

Xəyonət kardə beydə bə İsa

* **26:32** Mat. 28:16

(Mark 14:43-50; Lukə 22:47-53; Yəh. 18:3-12)

⁴⁷ İsa hələ qəp jəyədə oməy Donzə şoqirdədə qıləy bıə Yəhudə. Deəy hestbe sər kahinon iyən xəlği sipirişon vıgəndə dastbəşımşı iyən dastbəğırmocə ləşğəri odəm. ⁴⁸ Bə İsa xəyonət kardə Yəhudə işorə doəşbe bəvon: «Bəki maçə bıkom, İsa Əve, bıqətən Əy».

⁴⁹ Həmon ləzədə nez be bə İsa «Səlom, Rabbi!» votışe, maçə jəşe Bəy. ⁵⁰ İsan votışe bəy: «Dust, boçi oməş?» Hejo bı ləzədə nez bin bə İsa, dəvaştin qətışone Əv. ⁵¹ Imha, İsa paliyo bıəkəsonədə i kəsi gəndişe dast, kəşəşe şımşı, jəşe bırnışe sər kahini guli quş.

⁵² Bəvədə İsa votışe bəy: «Bınə ıştə şımşı bəçəy vırə, çumçıko şımşı kəşəkəson həmməy de şımşı məhv bəben. ⁵³ Nekniki jıqo fameydəş ki, əzınim koməq piye İştə Pıəku? Bıpiyime, dərhol bəvıgənde Bomı donzə ləşğərisə vey mələk. ⁵⁴ Bəvədə bəs Mıgəddəsə Nıvıştəyon çoknə bə vırə bərəsen? Oxo ımon həmməy bıənın bin». ⁵⁵ Həmon vaxt İsa votışe bə cəmati: «Boçi gəlduri səpe ome gəzinə oməşon de şımşı iyən ləvo bo Çımı qəte? Har ruj nıştəydəbim məbədədə təlim omuteydəbim, hiç nıqətone Mını.

⁵⁶ Əmma ımon həmməy bin ki, peyğəmbəron Nıvıştəyon bə vırə bırasın». Bəvədə şoqirdon həmməy şodoşone İsa, vitin.

İsa çe Ali Şurə vədə

(Mark 14:53-65; Lukə 22:54-55,63-71; Yəh. 18:13-24)

⁵⁷ İsa qətəkəson vardışone Əv sər kahin bıə Oayafa tonə. Ruhani miəllimon iyən sipirişonən qırdə bin əyo. ⁵⁸ Peter diyəroətico şeydəbe çe İsa dumo tosə sər kahini soy, dəşe bə dılə ki, bıvındı oxoy, nışte de xıdmətəvonon ivirədə.

⁵⁹ Sər kahinon iyən Ali Şurə həmməy bə İsa vəynə bo duyəvoje şoydəti nəveydəbin ki, bıkıştın Əy. ^{60*} Vey duyəvoje şoydon oməyn, intasi ijənən nıznəşone ıştə piyəy pəydo karde. Oxoədə oməy dıqlə şoyd ⁶¹ votışe: «Im odəmi votışe ki, Az çe Xıdo məbədi rijniye bəzınem iyən se ruji dılədə dute bəzınem».

⁶² Sər kahin əşte bə səpo votışe: «İştı hiç cəvobı ni, ım çı şoydətiye əvon kardeydən Bəştı vəynə?» ⁶³ Əmma İsa damə

* **26:60-61** Yəh. 2:19

beydani be. Ser kahini ise votise Bay: «Tini gessam doydem be hest bi Xido, bivot bema, Tiniş Məsih, ce Xido Zoə?»⁶⁴ *İsa votise bay: «İştı votaye. Hatto voteydem bəsmə: çimi bəpeştə bəvindeşon Bəşəri Zoə niştə Ğudrətin Biəy rostədə iyən omeydə osmoni avonsə». ⁶⁵ *Bəvədə ser kahini dirnişe iştə tanədə biə olət, votise: «Əy kufir kardışe bə Xido! Həni çı ehtiyoc hestimone bə şoydon? Esət məsəone Çəy kufir vote!»⁶⁶ Bə kon ğəror oməyşon şımə?» Əvon cəvob doşone: «Əv loyiğe bə marde cəzo».

⁶⁷ *Bəvədə tu kardışone iyən mişt jəşone bə İsa dimi. Kali kəson silli jəşone Bay iyən ⁶⁸ votışone: «Ey Məsih, peyğəmbərəti bıka, kiye Tini jəkəs?»

Peter bə həşə jəyde İsa

(Mark 14:66-72; Lukə 22:56-62; Yəh. 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Peter ise niştəbe bentonədə, soədə. Qıləy xıdmətəvon nez be Bay votise: «Tinən bə ivirəbiş de Qalileyəviş İsa». ⁷⁰ Əmma Peteri bə həşə jəşe həmməy vədə, votise: «Zıneydənim, tı çiç voteydeş».

⁷¹ Çəyo omeədə bə bəlet qıləy co xıdmətəvoni vindışe əv, votise bə əyo bıəkəson: «Im odəm bə ivirəbe de Nazaretijə İsa». ⁷² Peteri ijən bə həşə jəşe, gessam hardışe: «Az zıneydənim ə Odəmi». ⁷³ Ləzi bədiqə əyo mandəkəson oməyn votışone bə Peteri: «Rostiyən, tınən çəvonədəş, çumçiko iştı ləhcə ifşo kardeyde tını». ⁷⁴ Bəvədə Peteri gessam hardışe: «Qirəm az ə Odəmi zıneydəmbo, lənət bibu bəmı». Suki handışe həmonə ləzədə. ⁷⁵ Peteri vardışe bəştə yod ce İsa votə sıxanon «suk hande bənav tı Mını se kərə bə həşə bəjeş». Əve beşe çəyo zo-zo bəməy.

27

Çe Yəhudə iştəni ehaşte

(Mark 15:1; Lukə 23:1-2; Yəh. 18:28; Həv. 1:18-19)

* **26:64** Dan. 7:13

* **26:65-66** Lev. 24:16

* **26:67-68** Yeş. 50:6

¹ Ruj obeədə sər kahinon həmməy de xəlği sipirişon İsa kışteyro bə ğəror omeyn. ² Dəbastışone çe İsa daston, vardışone vali Pilati tonə, təslim kardışone bəy.

³ Keyne ki bə İsa xəyonət kardə Yəhudə vindışe, İsa məhkum kardə be, əv pəşimon be. Oqordinişe si niğə bə sər kahinon iyən sipirişon ⁴ votışe, «az qino kardime de betaxsırə Odəmi təslim karde». Əvon isə votışone bəy: «Çımədə bəmə çı? İştən bəzineş». ⁵ Yəhudə şodoşe niğə pulon bə məbədi dilə, beşe çəyo, şe ehaştışe iştəni.

⁶ Sər kahinon peqətişone niğə pulon, votışone: «Madəm ki, xun hiriyə biə de in puli, icozə nimone imoni bınəmon bə məbədi xəzinə». ⁷ Məşvərət kardışone iştə arədə, hirişone de həmonə puli qıləy sopərəvoni məzə açinə odəmon dəkandeyro. ⁸ Əve tosə esə «Xuni məzə» votə beydə bə məzə. ⁹ Jıqəən, de Yeremyə peyğəmbəri vositə votə sıxan rəsəy bə vırə:

«Səşone si niğə – İsraili fərzəndon dəqər doə Odəmi erj,
¹⁰ doşone bo sopərəvoni məzə, Rəbbi bəmi hamye ğəzinə».

İsa Roməviyə vali Pilati vədə

(Mark 15:2-15; Lukə 23:3-5,13-25; Yəh. 18:29-19:16)

¹¹ İsa mandəbe çe vali vədə. Vali parsəy Çəyku: «Tiniş Yəhudiyon Podşo?» İsaən votışe bəy: «Tı jıqo voteydəş». ¹² Sər kahinon iyən xəlği sipirişon İsa ittihom kardeədə Əy hiç cəvob nıdoşe. ¹³ Bəvədə Pilati votışe Bəy: «Məseydəniş bəştı vəynə kardə biə ənə şoydəti?» ¹⁴ İsa bəçəy hiç qılə sıxani cəvob nıdoşe. Vali bimi vey hədəyon mande.

¹⁵ Im adətbe, har Pasxa idədə vali xəlği piyə qıləy dustəği ozod əkey. ¹⁶ Bə rujonədə Barabba nomədə qıləy məşhur dustəğ oqətə beydəbe zindonədə. ¹⁷ De jıqo, əvon bə ivirə qırdə biə vaxti, Pilat parsəy çəvonku: «Ki piyeydone ozod bıkəm boşmə? Barabba, yaan Məsih votə biə İsa?» ¹⁸ Çumçiko zineydəbe ki, əvon pəxılətiku təslim kardəşonbe İsa.

¹⁹ Pilat hıkmı kursisə nişteəsə çəy jeni xəbə vığandışe: «İştı koy nıbu de ə salehə Odəmi, çumçiko şanqo hanədə vey əzob kəşəme Boəy».

²⁰ Sər kahinon iyən sipirişon xəlği məcbur kardeydəbin ki, bıpiyişone çe Barabba ozod karde, İsa isə kışte. ²¹ Vali parsəy çəvonku: «Şımə çə dı kəsədə komi piyeydone ozod bıkəm boşmə?» Bəvədə əvon «Barabba» votışone. ²² Pilati votışe bəvon: «Jəqoysə, çiç bıkəm bə Məsih votə bıə İsa?» Əvon həmməy «Bə çomex kəşə bibu!» votışone. ²³ Vali parsəy: «Oxo çı bevəci kardəşe Əy?» Əvon esə boy «Bə çomex kəşə bibu!» vote-vote həniyən vanqıpurı zikkə jəşone.

²⁴ *Pilət vindeədə hiçi omeydəni çəy dasto, bərəks, iğtişoş zumand beydə, peqətışe ov xəlği vədə, şıştışe ıştə doston iyən jıqo votışe: «Az taxsırkor nim bı Odəmi xuni qorə, bıdə şımə qiyədə bımandı». ²⁵ Həmə xəlği cəvob doşe: «Çəy xuni cəvobdehəti bibu çəmə iyən çəmə fərzəndon səpe!» ²⁶ Bəvədə Pilati ozod kardışe Barabba bəvon. Esə boy de ğırmoci doşe kuye İsa, çəyo təslim kardışe bo çomex kəşe.

Sərbozon təhğir kardeydən İsa

(Mark 15:16-20; Yəh. 19:2-3)

²⁷ Çəyo vali sərbozon bardışone İsa bə vali səray. Qırdə kardışone Bəçəy sə həmə hənq. ²⁸ Evatışone Çəy oləton, tankardışone Bəy tınd sıə xələt. ²⁹ Bofitışone teğono qıləy tac, noşone Bəçəy sə, doşone qıləy leynə bəçəy rostə dast. Dəzonı oməyn çəy vədə «Səğ bibu Yəhudiyon Podşo!» vote-vote bə məsxərə noşone Əv. ³⁰ Tu kardışone Bəy, peqətışone leynə jəşone Bəçəy sə. ³¹ Bə məsxərə noşone Əv, evatışone xələt Çəy tano, tankardışone çəy İştən olət. Çəyo bardışone Əv bə çomex kəşeyro.

İsa bə çomex kəşə beydə

(Mark 15:21-32; Lukə 23:26-43; Yəh. 19:17-25)

³² Əvon bə benton beşədə, rast oməyn bə Simon nomədə Kirenəviyə qıləy odəmi. Məcbur kardışone əv bıkırını çe İsa çomexi.

³³ Omeədə bə Qalqotə, yəni «Kəllə ğəfə» nomədə bıə vıərə

*27:24 Ğanun. 21:6-9

³⁴ doşone Bəy bo peşome zo umjənə şərov. İsa çaşəədə əy nıpiyəşe peşome. ³⁵* Sərbozon kəşəşone Əv bə çomex iyən pışk şodoşone bo Çəy oləton, paybaş kardışone ıştə arədə. ³⁶ Çəyo niştin əyo, mihofizə kardışone Əv. ³⁷ Nıvıştışone ittihom, noşone Çəy səyku «Çe Yəhudiyon Podşo İsa ime». ³⁸ Bəvədə de İsa ivirədə dıqlə ğoldur kəşə be bə çomex, qıləyni rostədə, qıləyniyən çəpədə.

³⁹* Omə-dəvardəkəson ıştə səy çadoy-çadoy bıhton şodoydeydəbin Bəy, ⁴⁰* «Ha məbədi rijniyə, se ruji dılədə dutəkəs! Qirəm çe Xıdo Zoəşbu, peroxın İştəni, eşi çomexo!» voteydəbin.

⁴¹ Sər kahinon de ruhani miəllimon iyən sipirişon ıştə arədə pesereydəbin bə İsa voteydəbin: ⁴² «Co kəson peroxneydəbe, əmma İştəni peroxne zıneydəni! İsraili Podşoye, bıdə esə eşu çomexo, əmənən imon biyəmon Bəy. ⁴³* Bə Xıdo dəviteydəbe. Xıdo piyeydəşebu Əv, bıdə esə peroxnı! Çumçıko “Az çe Xıdo Zoəm” votışe». ⁴⁴ De İsa bə ico bə çomex kəşə bıə ğolduronən təhğir kardeydəbin Əy.

Çe İsa marde

(Mark 15:33-41; Lukə 23:44-49; Yəh. 19:25-30)

⁴⁵ Çoştəni saat donzəku tosə peçoştə saat se toyki darşiyəy bə həmə zəmini dimi. ⁴⁶* Saat se nezi İsa de barzə vanqi car kəşəşe votışe:

«Eli, Eli, lema sabaxtani?»

Çımi məno jıqoy, «Ha Çımı Xıdo, Çımı Xıdo, boçi Mını tərq karde?» ⁴⁷ Əyo mandə kali odəmon ımı məseədə votışone: «Im Odəm İlyasi sədo kardeydə». ⁴⁸* Çəvon dılədə i kəs dərhol vite vardışe qıləy sunqər, ejəşe bə şərovə sırəkə, pevonişe bə qıləy dəlo tık, edaştışe bə İsa ki, peşomi. ⁴⁹ Əmandəyon isə votışone: «Hələ

* 27:35 Zəb. 22:18

* 27:39 Zəb. 22:7; 109:25

* 27:40 Mat. 26:61; Yəh. 2:19

* 27:43 Zəb. 22:8

* 27:46 Zəb. 22:1

* 27:48 Zəb. 69:21

bunəmon İlyas bome pebəroxnebu Əy?»⁵⁰ İsa ijən vanqi puri zikkə jəşe asbardışe İştə ruf.

⁵¹* Həmonə ləzədə peyo saru bə dı vırə poə be məbədi pardə^j. Zəmin larzəy, poə bin halon.⁵² Ğəbon obin, vey mardə salehon cəsəd bəyji be.⁵³ İsa bəyji be bəpeştə əvon beşin ğəbono dəşin bə miğəddəsə şəhr Yerusəlim, çiyəyn bə vey odəmi.

⁵⁴ Bə İsa nəzorət kardə sərsa iyən de əy bə ico biə sərbozon vindeədə buməlarzə iyən biəyon «İm Odəm rostiyən çe Xıdo Zoəbe» votışone bərk tarsəyn.

⁵⁵* Kali jenon hestbin əyo, diyəroətico təmşo kardeydəbin bı hadison. Əvon Oalileyəo eqınıyəbin İsa dumo, xıdmət kardeydəbin Bəy.⁵⁶ Çəvon arədəbe Məcdəlījə Məryəm, Yağubi de Yusifi moə Məryəm iyən Zavdayi zoon moə.

Çe İsa dəfn

(Mark 15:42-47; Lukə 23:50-56; Yəh. 19:38-42)

⁵⁷ Şanqo darşiyədə oməy çe İsa şoqird biə Yusif nomədə Arimateyəvijə qıləyərbobə odəm.⁵⁸ Əv şe Pilati tonə, piyəşe çe İsa cəsəd. Pilatiən əmr kardışe cəsədi bıdən bəy.⁵⁹ Yusifi səşe cəsəd, pepuştışe bə qıləy təmizə kəfəni.⁶⁰ Noşe əv hali dilədə boştə ıştəni tojə kandə biə ğəb iyən quli kardışe qıləy yolə sığ ğəbi qəvisə, şe.⁶¹ Məjdəlījə Məryəm iyən ə qılə Məryəm nıştəbin əyo ğəbi vədə.

⁶²* Maşkinə ruji, yəni Hozıəti ruji bəpeştə biə Şanbə ruji sər kahinon de fəriseyon qırdə bin Pilati tonə⁶³ votışone: «Əğə, çəmə yodədəye ki, ə duyəvoji hələ ıştə səğətiədə votəşbe “se ruji bədiqə bəyji bəbem”.⁶⁴ Əve əmr bıke ki, tosə seminə ruji ğəb mihofizə kardə bıbu. Nekniki bomen çəy şoqirdon bədızden Əy, bəvoten bə xəlği “Əv bəyji be çe mardon dilədə”. Oxonə du həniyən bevəc

* **27:51** Beşe. 26:31-33

^j **27:51** məbədi pardə – məbədi dıqlə otaği arədə biə ğəlinə pardə

* **27:55-56** Lukə 8:2-3

* **27:62-63** Mat. 16:21; 17:23; 20:19; Mark 8:31; 9:31; 10:32-34; Lukə 9:22; 18:31-33

bəbe sıftənəsən». ⁶⁵ Pilati votışe bəvon: «Peqətən nızulon, bışən mihofizə bıkən ğəbi çoknə zıneydəşon». ⁶⁶ Əvonən şin, mihi jəşone bə ğəbi şıği iyən de hıvosəkon hıvos kardışone ğəb.

28

Çe İsa bəyji be

(Mark 16:1-11; Lukə 24:1-12; Yəh. 20:1-18)

¹ Şanbə ruj dəvarde bəpeştə, haftə işanbə ruji sipyəsivədə Məcdəlijə Məryəm iyən ə qılə Məryəm oməyn diyə bıkən bə hali dılədə bıə ğəbi. ² Imha, qıləy yolə buməlarzə qıniye. Rəbbi qıləy mələk evoy osmono iyən oməy, quli kardışe koçi qəviku sığ bə kəno, nişte çəy səpe. ³ Çəy çiyemon bənə avəvu, çəy olət bənə voa sipibe. ⁴ Hıvoskon tarsiku larzəyn, mot bin bənə mardə. ⁵ Mələki ovardeşə bə jenon: «Mətarsən! Zıneydəm şımə bo çomex kəşə bıə İsa nəveydəşon. ⁶ Əv iyo ni, Əv bəyji bıə çoknə votəşbe! Boən, bıvindən Çəy noə bıə vırəy. ⁷ Rəyrə bışən, jıqo bıvotən Bəçəy şoqirdon: “İsa bəyji be çe mardon dılədə. Şıməsə bənav şeydə bə Qalileyə. Əy əyo bəvindəşon”. Imha, az xəbə dome bəşmə».

⁸ Jenon hərəson bin iyən yolə şoy-şoy dılədə ğırvəğ beşin ğəbo. Vitin bo xəbə doy Bəçəy şoqirdon. ⁹ Bərdəmədə İsa beşe bəçəvon və, votışe: «Bəşmə səlom bıbu!» Əvonən nez bin dəvənqo qətışone İsa lınqon, səcdə kardışone Bəy. ¹⁰ İsa votışe bəvon: «Mətarsən! Bışən, xəbə bıdən bəçımı boon ki, bışun bə Qalileyə. Əyo bəvindən Mını».

Sər kahinon pevilo kardə xəbə

¹¹ Jenon hələ roədə beəsə kali nızulon oməyn bə şəhr, votışone bıə hadison bo sər kahinon. ¹² Əvon qırdə bin de sipirişon bə ğəror oməyn, doşone veyə pul bə sərbozon ¹³ iyən votışone: «Bıvotən bə har kəsi ki, Çəy şoqirdon şanqo omən, əmə hitə vaxti dızdiyəşone Əv. ¹⁴ Qirəm in xəbə bırsəo bə vali, əmə bəy bədomon bovə karde, şıməniyən xətoku bəroxnemon». ¹⁵ Sərbozon səşone pul, kardışone çoknə omutəşonbe bəvon. In sıxan tosə imrujnə ruji pevilo bıə çe Yəhudiyon arədə.

Çe İsa yolə asbard

(Mark 16:14-18; Lukə 24:36-49; Yəh. 20:19-23; Həv. 1:6-8)

¹⁶* Yonzə şoqird şin bə Qalileyə, İsa bəvon təyin kardə bə band.
¹⁷ Əvon İsa vindeədə səcdə kardışone Bəy. Kali kəsi esə boy şək
vardışe. ¹⁸ İsa nez be bəvon votışe: «Bəmı doə bıə osmonədə iyən
zəminisə həmə səlohiyə. ¹⁹ De jıqo, bışən Çımı şoqird bıkən həmə
milləton, vəftiz bıkən əvoni de Pıə, Zoə iyən Mığəddəsə Rufi
nomi, ²⁰ omutən bəvon bəşmə əmr kardə bıə bə harçi rioyət karde.
Imha, Az tosə dövri oxoy har ruj deşımənim».

* **28:16** Mat. 26:32; Mark 14:28